

ՍՈՒՐԵՆ ԱՆՏՈՆՅԱՆԸ ԸՆԴԴԵՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(գանգատ թիվ 20140/23)

ՎՃԻՌ

6-րդ հոդվածի 1-ին կետ (քաղաքացիական) • Անկախ տրիբունալ • Դատավորի պաշտոնանկությունը սահմանադրական փոփոխություններից հետո ստեղծված Բարձրագույն դատական խորհրդում (ԲԴԽ) իրականացվող կարգապահական վարույթից հետո • ԲԴԽ-ն բավարարել է 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի՝ «տրիբունալի» մասով պահանջները • ԲԴԽ-ի մյուս անդամների նշանակման կարգն այն դեպքում, երբ գործի հանգամանքները վտանգի տակ չեն դնում նրա անկախությունը • Համակարգային եւ գործնական կարգավորումներն ապահովում են երաշխիքներ օրենսդիր մարմնի ոչ իրավաչափ ազդեցության կամ գործողությունների բացարձակ հայեցողականության դեմ • Ոչ ապացուցողական երաշխիքները տեսական էին եւ գործնականում չէին գործում • Նշանակումների գործընթացը հիմնված էր արժանիքների վրա եւ թափանցիկ էր • Այն փաստը, որ դատավոր չհանդիսացող անդամները նախկինում բարձր պաշտոններ էին զբաղեցնում գործադիր իշխանության կազմում, բավարար չէր անկախություն չունենալու վերաբերյալ եզրահանգում անելու համար • Չկան ապացույցներ այն մասին, որ դիմումատուի գործով մյուս անդամների նշանակման գործում քաղաքական ազդեցություններ են տեղ գտել • Չի նկատվել, որ մյուս անդամները գործադիր կամ օրենսդիր մարմնիներից որեւէ նյութական, հիերարխիկ եւ վարչական կախվածություն են ունեցել՝ վտանգելով իրենց անկախությունը եւ անաչառությունը • Որեւէ հարց չի եղել ԲԴԽ դատական եւ մյուս անդամների միջեւ՝ 6-րդ հոդվածի 1-ին կետով սահմանված հավասարության մասով (քաղաքացիական) • Մուտքը դատարան • ԲԴԽ-ն որպես այնպիսի «դատարան», որին դիմելու մատչելիություն ուներ դիմումատուն • Հարցը չի դիտարկվում սովորական դատարաններում ԲԴԽ որոշումների հետագա վերանայման բացակայության տեսանկյունից

6-րդ հոդվածի 1-ին կետ (քաղաքացիական) • Անաչառ տրիբունալ • Դիմումատուի կասկածները ԲԴԽ-ի նախագահի անաչառության վերաբերյալ, որոնք բխում են իր դեմ կարգապահական վարույթ հարուցած արդարադատության նախարարի հետ նախագահի ունեցած սերտ հարաբերություններից, օբյեկտիվորեն հիմնավորված են • Որոշակի ֆինանսական եւ քաղաքական հետեւանքներ ունեցող հարաբերությունները հատում էին որպես նախկին գործընկերներ ընկերական հարաբերությունների սահմանները եւ կարող էին հիմնավոր մտավախություններ առաջացնել նախագահի անաչառության կապակցությամբ • Դիմումատուի մտավախությունները փարատելու՝ ԲԴԽ-ի անկարողությունը • Դատավարական բավարար երաշխիքների բացակայությունը

Պատրաստվել է Քարտուղարության կողմից: Պարտադիր չէ Դատարանի համար:

ՍՏԴԱՍԲՈՒՐԳ

2025 թվականի հունվարի 23

Սույն վճիռը վերջնական է դառնում Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետով սահմանված դեպքերում: Այն կարող է ենթարկվել խմբագրական փոփոխությունների:

Սուրեն Անտոնյանն ընդդեմ Հայաստանի գործով,

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը (Հինգերորդ բաժանմունք),
հանդես գալով Պալատի հետեյալ կազմով՝

Մաթիաս Գայոմար [Mattias Guyomar]՝ նախագահ,

Արմեն Հարությունյան [Armen Harutyunyan], Ստեֆանի Մուրու-Վիկստրյոմ
[Stéphanie Mourou-Vikström], Զիլբերտո Ֆելիչի [Gilberto Felici], Անդրեաս Ջունդ
[Andreas Zünd], Կատերինա Սիմաչկովա [Kateřina Šimáčková], Միկոլա Գնատովսկի
[Mykola Gnatovskyy]՝ դատավորներ,

եւ Վիկտոր Սոլովեյչիկ [Victor Soloveytchik]՝ Բաժանմունքի քարտուղար,

հաշվի առնելով

«Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության
մասին» կոնվենցիայի (Կոնվենցիա) 34-րդ հոդվածի համաձայն Հայաստանի
քաղաքացի պրն Սուրեն Անտոնյանի (դիմումատու) կողմից ընդդեմ Հայաստանի
Հանրապետության՝ 2023 թվականի մայիսի 16-ին Դատարան ներկայացված
գանգատը (թիվ 20140/23),

դատավորի պաշտոնից իր վաղաժամ ազատումը վիճարկելու նպատակով
դիմումատուի՝ անկախ եւ անաչառ տրիբունալ մուտք գործելու իրավունքի
ենթադրյալ խախտման վերաբերյալ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով սահմանված
բողոքների մասին Հայաստանի կառավարությանը (Կառավարություն) ծանուցելու
եւ գանգատը մնացած մասով անընդունելի հայտարարելու մասին որոշումը,

Դատարանի կանոնակարգի 41-րդ կանոնով սահմանված կարգով գործին
առաջնահերթություն տալու մասին որոշումը,

Կողմերի փաստարկները,

2024 թվականի դեկտեմբերի 17-ին անցկացնելով դոնփակ խորհրդակցություն,

կայացրեց հետեյալ վճիռը, որն ընդունվեց նույն օրը.

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Գործը վերաբերում է դիմումատուի՝ դատավորի պաշտոնից վաղաժամ ազատման կապակցությամբ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի իմաստով անկախ եւ անաչառ տրիբունալ մուտքի ենթադրյալ մերժմանը:

ՓԱՍՏԵՐԸ

2. Դիմումատուն ծնվել է 1969 թվականին եւ ապրում է Երեւանում: Նրան ներկայացրել է Երեւանում գործող իրավաբան պրն Ա. Զրվանդյանը:

3. Կառավարությունը ներկայացրել է Միջազգային իրավական հարցերով Հայաստանի Հանրապետության ներկայացուցիչ պրն Ե. Կիրակոսյանը:

4. Գործի հանգամանքներն ամփոփվում են հետևյալ կերպ:

I. ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՅՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ ԵՒ ԴՐԱ ԿԱԶՄԸ

5. 2015 թվականի սահմանադրական փոփոխություններից հետո դատավորների դատական կարիերային վերաբերող դրույթներում էական փոփոխություններ են կատարվել: Հատկանշական է, որ 2018 թվականին ստեղծվել է հատուկ մարմին՝ Բարձրագույն դատական խորհուրդ (ԲԴԽ)՝ դատավորների դեմ կարգապահական միջոցների կապակցությամբ որոշումներ ընդունելու, այդ թվում՝ ազատման որոշում ընդունելու բացառիկ իրավասությամբ: Ըստ Սահմանադրության՝ ԲԴԽ-ն բաղկացած է հինգ դատավոր եւ հինգ ոչ դատավոր անդամներից, որոնք նշանակվում են հինգ տարվա չերկարաձգվող ժամկետով: Դատավոր անդամներն ընտրվում են Դատավորների ընդհանուր ժողովի կողմից, այն է՝ իրենց գործընկերների կողմից, մինչդեռ ոչ դատավոր անդամները նշանակվում են քաղաքական խմբերի կողմից եւ ընտրվում են Ազգային ժողովի կողմից՝ ձայների որակյալ մեծամասնությամբ (տե՛ս Սահմանադրության 173-175-րդ հոդվածները՝ մեջբերված ներքոհիշյալ 20-րդ պարբերությունում, տե՛ս նաեւ ներքոհիշյալ 54-րդ պարբերությունը):

6. ԲԴԽ-ի մյուս անդամները՝ Վ.Ք.-ն, Կ.Ա.-ն, Ե.Թ.-ն եւ Հ.Կ.-ն, նշանակվել են քաղաքական խմբերի կողմից, որոնք գլխավորապես կազմված էին իշխող կուսակցության պատգամավորներից (Պատգամավորներից) եւ ընտրվում էին Ազգային ժողովի կողմից, որտեղ տվյալ կուսակցությունն ուներ սահմանադրական մեծամասնություն: Ազգային ժողովի կողմից իրենց ընտրության ընթացքում մյուս անդամները՝ Վ.Ք.-ն եւ Հ.Կ.-ն, նույնպես ձայներ էին ստանում ընդդիմության կուսակցությունների պատգամավորներից, մինչդեռ այդ կուսակցությունները չէին մասնակցում Կ.Ա.-ի եւ Ե.Թ.-ի նշանակման եւ ընտրության գործընթացին:

7. 2021 թվականի օգոստոսի 3-ի եւ 2022 թվականի հոկտեմբերի 5-ի միջեւ ընկած ժամանակահատվածում, որը նախորդում էր 2022 թվականի հոկտեմբերի 6-ին ԲԴԽ-ում նրա նշանակմանը, Կ.Ա.-ն զբաղեցնում էր արդարադատության նախարարի պաշտոնը: Այդ ընթացքում Գ.Մ.-ն եղել է Կ.Ա.-ի տեղակալը: ԲԴԽ-ում Կ.Ա.-ի նշանակումից հետո Գ.Մ.-ն արդարադատության նախարարի պաշտոնակատարն էր, իսկ 2022 թվականի դեկտեմբերի 26-ին նշանակվել է արդարադատության նախարարի պաշտոնում: Որպես ոչ դատավոր անդամ նրա նշանակումից առաջ Ե.Թ.-ն Արդարադատության նախարարությունում Կ.Ա.-ի տեղակալն էր:

2022 թվականի հուլիսից մինչեւ սեպտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում Կ.Ա.-ն իշխող քաղաքական կուսակցության անդամ էր:

8. Համաձայն Կառավարության՝ ԲԴԽ-ի կազմում նրա նշանակումից առաջ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը (ԿԿՀ) կատարել է Ե.Թ.-ի անհատականության մանրամասն ստուգում եւ ի թիվս այլնի, պարզել, որ այն փաստը, որ նա նախկինում եղել է նախարարի տեղակալ, չէր կարող կասկածի տակ դնել նրա բարեվարքությունը՝ որպես ԲԴԽ ոչ դատավոր անդամ ընտրվելու դեպքում:

9. 2022 թվականի հոկտեմբերի 7-ին, ԲԴԽ-ն Կ.Ա.-ին ընտրել է ԲԴԽ-ի նախագահի պաշտոնում՝ երկու տարի եւ վեց ամիս ժամկետով:

10. 2024 թվականին Գ.Մ.-ն եւ Կ.Ա.-ն համապատասխանաբար ազատվել են

իրենց պաշտոններից:

II. ԴԻՄՈՒՄԱՏՈՒԻ ԴԵՄ ՀԱՐՈՒՑՎՈՂ ԿԱՐԳԱՊԱՀԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

11. Սկսած 2009 թվականից՝ դիմումատուն Վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալատի դատավոր էր եւ օրենքով իրավասու էր ծառայելու մինչեւ 65 տարեկանում կենսաթոշակի անցնելը (տե՛ս Սահմանադրության 166-րդ հոդվածի 8-րդ մասը՝ մեջբերված 20-րդ պարբերությունում, ինչպես նաեւ ներքոհիշյալ 22-րդ պարբերությունը):

12. 2015 թվականի դեկտեմբերի 3-ին Դատարանը հայտնաբերել է 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի եւ Կոնվենցիայի թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածի խախտում՝ Ամիրխանյանն ընդդեմ Հայաստանի գործով (թիվ 22343/08, §§ 40 եւ 48, 2015 թվականի դեկտեմբերի 3): Մասնավորապես Դատարանը գտնում էր, որ նույն կողմի կողմից հարուցված մյուս հայցը քննության ընդունելով եւ հետագայում բավարարելով այն՝ Վճռաբեկ դատարանը (դիմումատուն տվյալ դատարանի դատական կոլեգիայի անդամ էր) բեկանել էր գույքային հայցով պրն Ամիրխանյանի օգտին ընդունված վերջնական վճիռը եւ այդպիսով խախտել «res judicata (դատական ակտերի վերջնական լինելը)» սկզբունքը եւ ապօրինի կերպով զրկել պրն Ամիրխանյանին իր գույքից (§§ 39-40 եւ §§ 46-48):

13. 2022 թվականի սեպտեմբերի 8-ին, Արդարադատության նախարարությունը պահանջել է, որ Դատական դեպարտամենտը քննության նպատակով փոխանցի պրն Ամիրխանյանի գործի նյութերը (տե՛ս վերոնշյալ 12-րդ պարբերությունը). Դատական դեպարտամենտը դա արել է 2022 թվականի դեկտեմբերի 23-ին: 2022 թվականի նոյեմբերի 30-ին արդարադատության նախարարի պաշտոնակատար Գ.Մ.-ն, հիմք ընդունելով նախարարության վերահսկողական բաժնի պետի կողմից 2022 թվականի նոյեմբերի 28-ին ներկայացված զեկույցը, որոշել է դիմումատուի դեմ կարգապահական վարույթ հարուցել «Դատական օրենսգիրք» սահմանադրական նորմատիվ իրավական ակտի 146-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետով սահմանված կարգով (Դատական

օրենսգիրք, տե՛ս ներքոհիշյալ 42-րդ պարբերությունը): Այնուհետև՝ 2022 թվականի դեկտեմբերի 26-ին, նա դիմել է ԲԴԽ՝ դիմումատուի կարգապահական պատասխանատվության հարցը սահմանելու նպատակով: Հատկանշական է, որ վկայակոչելով Ամիրխանյանի գործով Դատարանի վճիռը (հիշատակված վերելում)՝ Գ.Մ.-ն հայտնել է, որ Վճռաբեկ դատարանը խախտել է համապատասխան ներպետական եւ Կոնվենցիայով սահմանված դրույթները՝ բեկանելով վերջնական դատական որոշումը:

14. 2023 թվականի հունվարի 18-ին դիմումատուն, ի թիվս այլնի, հիմք ընդունելով Դատական օրենսգրքի 71-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին եւ 5-րդ կետերը (տե՛ս ներքոհիշյալ 24-րդ պարբերությունը), պահանջել է Կ.Ա.-ի ազատումը ԲԴԽ-ի կոլեգիայի կազմից: Ի պաշտպանություն իր կողմից ներկայացված գանգատի՝ նա մասնավորապես հայտնել է, որ հիմք ընդունելով կառավարության՝ 2022 թվականի հունվարի 27-ի նիստը՝ Կ.Ա.-ն լրագրողներին հարցազրույց է տվել, որի ընթացքում նա նշել է, որ Գ.Մ.-ն, իսկապես, իր ընկերն է, եւ բացի այդ, նրանք գործընկերներ են: Քանի որ արդարադատության նախարարի տեղակալի պաշտոնը ճիշտ այնպես, ինչպես նախարարության մյուս տեղակալների դեպքում, քաղաքական պաշտոն է, [սա] հավաստում է այդ մասին եւ իսկապես հիմք է, որ [քո տեղակալի պաշտոնում] ընտրես ոչ միայն լավ, այլ նաեւ հուսալի մասնագետ, որը կիսում է քո գաղափարները: Այդ իմաստով պրն Գ.Մ.-ն համապատասխանում է [այդ] պահանջներին: Նրա քաղաքական հայացքների մասով եւ միայն կարող եմ հաստատել, որ նրա, իմ եւ այլոց քաղաքական հայացքները եւ գաղափարները համընկնում են:

15. Դիմումատուն պնդում էր, որ Կ.Ա.-ի հայտարարությունից ակնհայտ էր, որ նա անաչառ չի եղել՝ հաշվի առնելով Գ.Մ.-ի հետ նրա ունեցած հարաբերությունները: Նա նաեւ վիճարկել է, թե բոլորին հայտնի էր այն փաստը, որ Գ.Մ.-ի կնոջը եւ Կ.Ա.-ի կնոջն էին պատկանում տեղի իրավաբանական ընկերության բաժնեմասերի համապատասխանաբար վաթսուն եւ քառասուն տոկոսը: Այսպիսով, Կ.Ա.-ն կամ նրա կինը տնտեսական կապեր ունեն Գ.Մ.-ի հետ՝ Օրենսգրքի 71-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետի իմաստով:

16. Դիմումատուի գործը քննելիս ԲԴԽ-ի կողմից քաղկացած էր ութ անդամից՝ չորս մասնագիտացված դատավորներ եւ չորս ոչ դատավոր անդամներ, այն է՝ Վ.Ք.-ն, Ե.Թ.-ն, Հ.Գ.-ն եւ նախագահ Կ.Ա.-ն, որը գործում հանդես էր գալիս որպես զեկուցող:

17. Գործի դատաքննության ընթացքում դիմումատուն պահանջել է, որ ԲԴԽ-ն որոշի, թե արդյոք Դատական օրենսգրքի 146-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետը կիրառելի էր նրա գործի նկատմամբ: Կ.Ա.-ն իր գործընկերներին հարցրել է. «Կարո՞ղ ենք տեղում գանգատին անցնել, կամ եթե առկա են մտահոգություններ, ապա մենք կարող ենք գնալ խորհրդակցությունների սենյակ»: Տեսաձայնագրությունից երևում է, որ ԲԴԽ-ի մյուս անդամները չէին առարկում Կ.Ա.-ի առաջարկի դեմ: Վերջինս այնուհետեւ եկավ հետեւյալ եզրահանգմանը. «Հիանալի է, մենք քննարկել ենք [գանգատը] տեղում, իսկ մեր գործընկերները համաձայնել են [մյուս անդամները գլխով են անում], որ գանգատը պետք է մերժել: Մենք դրան կանդրադառնանք վերջնական որոշման մեջ»: Շրջվելով դեպի իր գործընկերները՝ Կ.Ա.-ն հարցնում է. «Ես ճիշտ հասկացա, այնպես չէ՞»: Մյուս անդամներն ի պատասխան գլխով են անում: Դիմումատուն այնուհետեւ նշում է, որ ԲԴԽ-ի կողմից հարցումը մերժելու դեպքում նա կցանկանար լրացնել ավելի վաղ իր կողմից ներկայացված գանգատը, որում ԲԴԽ-ին խնդրել էր կասեցնել վարույթը եւ դիմել Սահմանադրական դատարան՝ համապատասխան դրույթի սահմանադրականությունը որոշելու նպատակով: Կ.Ա.-ն իր գործընկերներին հարցնում է. «Կարո՞ղ ենք մենք սա միանգամից որոշել, թե որեւէ մեկն ուզում է առանձին քննարկում անցկացնել: Արդյո՞ք կա որեւէ կասկած, որ սույն գանգատը պետք է մերժվի, [որպեսզի] մենք անցնենք մյուս փուլին»: Անդամներից որեւէ մեկը խորհրդակցությունների սենյակ անցնելու ցանկություն չի հայտնում: Կ.Ա.-ն այնուհետեւ ավելացնում է. «Եթե կասկածներ չկան, ապա [գանգատը] տեղում քննարկելուց հետո ԲԴԽ-ն որոշել է [այն] նույնպես մերժել: Եվ այժմ մենք կանցնենք եզրափակիչ փաստարկներին»: Դիմումատուի փաստաբանն այնուհետեւ հայտնում է, որ եթե իր կողմից ավելի վաղ արված հայտարարությունը լրացնող իր միջնորդությունը մերժվի, ապա նա կցանկանա, որ տվյալ գանգատը քննի հենց ԲԴԽ-ն (Սահմանադրական դատարան

դիմելու նպատակով): Կ.Ա.-ն պատասխանում է, որ այն նույնպես մերժվում է, իսկ դիմումատուն ցանկանում էր հասկանալ զանգատը մերժելու հիմքերը: Պարզվում է, որ ԲԴԽ-ն նախկինում քննել է նմանատիպ զանգատ, եւ այդ պատճառով խորհրդակցությունների սենյակում դիմումատուի զանգատը քննելու անհրաժեշտություն չի եղել:

18. 2023 թվականի հունվարի 26-ին ԲԴԽ-ն ընդունել է Գ.Մ.-ի զանգատը եւ անանուն ձայնի իրավունքով որոշել է դադարեցնել դիմումատուի պաշտոնավարման ժամկետը՝ հաշվի առնելով Դատական օրենսգրքի 142-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 1-ին կետով սահմանված հիմնական կարգապահական խախտումը (տե՛ս ստորել՝ 39-րդ պարբերությունը): Դիմումատուի՝ Կ.Ա.-ի ինքնաբացարկը պահանջող զանգատի մասով ԲԴԽ-ն նշել է, որ Դատական օրենսգրքի 71-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետի նպատակն է բացառել այն իրավիճակները, որտեղ որոշում ընդունելու ընթացքում դատավորը կաշկանդված է կողմերից որեւէ մեկի գործողություններով կամ անգործությամբ, որը նրա համար կարող էր առաջացնել ֆինանսական հետեւանքներ: Տնտեսական շահի առկայությունը ենթադրում էր այնպիսի իրավիճակ, երբ դատավորը կամ վերջինիս ազգականը, իրենց անձնական կարգավիճակով պայմանավորված, ունեին այնպիսի շահ, որը կարող էր ազդել դատավորի պարտականությունների պատշաճ կատարման վրա: Այսպիսով, 71-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետի իմաստով՝ տնտեսական շահն առկա էր միայն այն դեպքում, երբ կողմերից մեկն ուներ էական լծակներ, որոնք ուղղակիորեն ազդում էին դատավորի կամ նրա մերձավոր ազգականների ֆինանսական շահերի վրա: ԲԴԽ-ն նկատել է, որ Գ.Մ.-ն իր բաժնեմասը փոխանցել է հավատարմագրային կառավարման եւ այսպիսով, չունենալով վերահսկողություն «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 31-րդ հոդվածի 11.2 մասով սահմանված գույքի նկատմամբ (տե՛ս ներքոհիշյալ 56-րդ պարբերությունը)՝ որեւէ կերպ չէր կարող ազդել Կ.Ա.-ի կողմից որպես ԲԴԽ-ի նախագահ իր պարտականությունների կատարման վրա: ԲԴԽ-ն որոշել է, որ դիմումատուի կողմից նշված հայտնի փաստերն ինքնին բավարար չէին Կ.Ա.-ի ոչ անաչառ լինելու վերաբերյալ եզրահանգում անելու համար: ԲԴԽ-ն եկել է այն

եզրահանգման, որ Կ.Ա.-ի ինքնաբացարկի վերաբերյալ դիմումատուի գանգատը ենթակա էր մերժման՝ մեջբերելով Դատարանի նախադեպային իրավունքը (մասնավորապես՝ «*Ռուսթավի 2 հեռուստաընկերություն*» ՍՊԸ-ն *և այլք ընդդեմ Վրաստանի* [*Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd and Others v. Georgia*], թիվ 16812/17 , § 363, 2019 թվականի հուլիսի 18), *Ֆազլի Ասլաներն ընդդեմ Թուրքիայի* [*Fazli Aslaner v. Turkey*], թիվ 36073/04 , § 36, 2014 թվականի մարտի 4, *Ստոյմենովիչը և Միլոշեվիչն ընդդեմ Հյուսիսային Մակեդոնիայի* [*Stoimenovikj and Miloshevikj v. North Macedonia*] թիվ 59842/14 , §§ 39-41, 2021 թվականի մարտի 25 *և Կարրարն ընդդեմ Բելգիայի գործերը* [*Karrar v. Belgium*], թիվ 61344/16 , § 36, 2021 թվականի օգոստոսի 31):

19. ԲԴԽ-ի որոշումն ուժի մեջ է մտել դրա հրապարակման պահից և վերջնական է: Սույն որոշումը ենթակա չէ բողոքարկման սովորական դատարաններում և վերջնական է:

ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԴԱՇՏԸ ԵՎ ԳՈՐԾԵԼԱԿԵՐՊԸ

I. ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԵԼԱԿԵՐՊԸ

Ա. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությունը (2015 թվականի դեկտեմբերի 6-ին ներկայացված փոփոխություններից հետո)

20. Հայաստանի Սահմանադրության համապատասխան դրույթները շարադրվել են հետևյալ խմբագրությամբ.

Հոդված 61, § 1

«Յուրաքանչյուր ոք ունի իր իրավունքների եւ ազատությունների արդյունավետ դատական պաշտպանության իրավունք»:

Հոդված 63, § 1

«Յուրաքանչյուր ոք ունի անկախ եւ անաչառ դատարանի կողմից իր գործի արդարացի, հրապարակային եւ ողջամիտ ժամկետում քննության իրավունք»:

Հոդված 164

«...

8. Դատավորի լիազորությունները դադարում են լիազորությունների ժամկետն ավարտվելու, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունը կորցնելու կամ այլ պետության քաղաքացիություն ձեռք բերելու, նրա նկատմամբ կայացված մեղադրական դատավճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելու կամ քրեական հետապնդումը ոչ արդարացնող հիմքով դադարեցնելու, նրան անգործունակ, անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչելու վերաբերյալ դատարանի վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելու, նրա հրաժարականի, մահվան դեպքերում:

9. Սահմանադրական դատարանի դատավորի լիազորությունները՝ Սահմանադրական դատարանի որոշմամբ, իսկ դատավորի լիազորությունները՝ Բարձրագույն դատական խորհրդի որոշմամբ, դադարեցվում են անհամատեղելիության պահանջները խախտելու, քաղաքական գործունեությամբ զբաղվելու, առողջական վիճակի պատճառով պաշտոնավարման անհնարինության, էական կարգապահական խախտում կատարելու դեպքերում»:

Հոդված 166 § 8

«Դատավորը պաշտոնավարում է՝ մինչև վաթսուհինգ տարին լրանալը...»:

Հոդված 173

«Բարձրագույն դատական խորհուրդն անկախ պետական մարմին է, որը երաշխավորում է դատարանների եւ դատավորների անկախությունը»:

Հոդված 174

- «1. Բարձրագույն դատական խորհուրդը կազմված է տասն անդամից:
2. Բարձրագույն դատական խորհրդի հինգ անդամներին ընտրում է դատավորների ընդհանուր ժողովը՝ դատավորի առնվազն տասը տարվա փորձառություն ունեցող դատավորների կազմից: Բարձրագույն դատական խորհրդում պետք է ընդգրկվեն դատավորներ բոլոր աստիճանների դատարաններից: Դատավորների ընդհանուր ժողովի կողմից ընտրված անդամը չի կարող լինել դատարանի նախագահ կամ Վճռաբեկ դատարանի պալատի նախագահ:
3. Բարձրագույն դատական խորհրդի հինգ անդամներին ընտրում է Ազգային ժողովը՝ պատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երեք հինգերորդով, միայն Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի հանդիսացող, ընտրական իրավունք ունեցող, բարձր մասնագիտական որակներով եւ մասնագիտական աշխատանքի առնվազն տասնհինգ տարվա փորձառությամբ իրավաբան գիտնականների եւ այլ հեղինակավոր իրավաբանների թվից: Ազգային ժողովի կողմից ընտրված անդամը չի կարող լինել դատավոր:
4. Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամներն ընտրվում են հինգ տարի ժամկետով՝ առանց վերընտրվելու իրավունքի:
- ...
7. Բարձրագույն դատական խորհուրդն իր կազմից Դատական օրենսգրքով սահմանված ժամկետով եւ կարգով ընտրում է խորհրդի նախագահ՝ հաջորդաբար դատավորների ընդհանուր ժողովի եւ Ազգային ժողովի կողմից ընտրված անդամներից:
8. Բարձրագույն դատական խորհրդի կազմավորման մանրամասները սահմանվում են Դատական օրենսգրքով»:

Հոդված 175

«Բարձրագույն դատական խորհուրդը՝

1) կազմում է հաստատում է դատավորների թեկնածուների, այդ թվում՝ առաջխաղացման ենթակա թեկնածուների ցուցակները,

2) Հանրապետության նախագահին առաջարկում է նշանակման ենթակա, ներառյալ՝ առաջխաղացման կարգով նշանակման ենթակա դատավորների թեկնածուներին,

3) Հանրապետության նախագահին առաջարկում է նշանակման ենթակա դատարանների նախագահների եւ Վճռաբեկ դատարանի պալատների նախագահների թեկնածուներին,

4) Ազգային ժողովին առաջարկում է Վճռաբեկ դատարանի դատավորների եւ նախագահի թեկնածուներին,

5) լուծում է դատավորներին մեկ այլ դատարան գործուղելու հարցը,

6) լուծում է իր լիազորությունների իրականացման կապակցությամբ դատավորի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու կամ նրան ազատությունից զրկելու վերաբերյալ համաձայնություն տալու հարցը,

7) լուծում է դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը,

8) լուծում է դատավորների լիազորությունների դադարեցման հարցը,

9) հաստատում է իր, ինչպես նաեւ դատարանների ծախսերի նախահաշիվները եւ ներկայացնում Կառավարություն՝ օրենքով սահմանված կարգով դրանք պետական բյուջեի նախագծում ընդգրկելու համար,

10) օրենքին համապատասխան ձեւավորում է իր աշխատակազմը:

2. Դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ հարցը քննարկելու, ինչպես նաեւ Դատական օրենսգրքով սահմանված այլ դեպքերում Բարձրագույն դատական խորհուրդը հանդես է գալիս որպես դատարան»:

Բ. «Դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքը (Դատական օրենսգիրք) (2018 թվական, գործել է հանցագործության կատարման պահին)

21. Դատական օրենսգրքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասը, 5-րդ հոդվածի 1-ին մասը եւ 83-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում են նմանատիպ անհամատեղելիության պահանջներ Բարձրագույն դատական խորհրդի դատավորների եւ մյուս անդամների համար: Մասնավորապես՝ նրանք չեն կարող զբաղվել քաղաքական գործունեությամբ, չեն կարող զբաղեցնել որեւէ պաշտոն պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում (իսկ դատավորի դեպքում՝ նրա կարգավիճակի հետ չառնչվող պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում), չեն կարող զբաղեցնել որեւէ պաշտոն առեւտրային կազմակերպություններում կամ չեն կարող զբաղվել ձեռնարկատիրական գործունեությամբ կամ չեն կարող կատարել վճարովի աշխատանք՝ բացառությամբ գիտական, կրթական եւ ստեղծագործական աշխատանքի:

22. «Դատավորների անփոփոխելիություն» վերտառությամբ 56-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ դատավորը պաշտոնավարում է մինչեւ վաթսունհինգ տարին լրանալը:

23. 66-րդ հոդվածի 2-րդ մասը նախատեսում է, որ դատավորների վարքագծի կանոնները, ի թիվս այլնի, պարտադիր են Ազգային ժողովի կողմից ընտրվող ԲԴԽ անդամների համար:

24. 71-րդ հոդվածի 1-ին մասը նախատեսում է, որ դատավորը պարտավոր է ինքնաբացարկ հայտնել, եթե նա տեղյակ է այնպիսի հանգամանքների մասին, որոնք կարող են առաջացնել օբյեկտիվ կասկածներ գործում նրա անաչառության կապակցությամբ: 71-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է ինքնաբացարկի այն հիմքերը, որոնք ներառում են, ի թիվս այլնի, այն դեպքերը, երբ 1) դատավորը կանխակալ վերաբերմունք ունի որպես կողմ հանդես եկող անձի, նրա ներկայացուցչի, փաստաբանի կամ վարույթի մյուս մասնակիցների նկատմամբ,

կամ 5) դատավորը գիտի կամ ողջամտորեն պետք է իմանա, որ նա անձամբ կամ նրա մերձավոր ազգականը տնտեսական շահ ունի՝ կապված վեճի էության կամ կողմերից մեկի հետ: 71-րդ հոդվածի 5-րդ մասը նախատեսում է, որ դատավորը պարտավոր չէ ներկայացնել ինքնաբացարկի դիմում կամ ընդունել ինքնաբացարկի պահանջ, եթե դատական ակտ կայացնելու համար չի կարող ստեղծվել մեկ այլ դատական մարմին:

25. 79-րդ եւ 80-րդ հոդվածները ներառում են Սահմանադրության 173-րդ եւ 174-րդ հոդվածներին համանման դրույթներ:

26. 80-րդ հոդվածի 6-րդ մասը սահմանում է, որ ոչ դատավոր անդամների մասնագիտական աշխատանքի փորձառությունը վերաբերում է իրավունքի ոլորտում իրականացված մասնագիտական գործունեությանը: 80-րդ հոդվածի 7-րդ մասը նախատեսում է, որ մյուս անդամի պաշտոնին հավակնող թեկնածուն կարող է ներկայացնել իր՝ հեղինակավոր իրավաբան հանդիսանալու հանգամանքի վերաբերյալ նյութեր:

27. 81-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ մյուս անդամներին Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 174-րդ հոդվածի 3-րդ մասով եւ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքով սահմանված կարգով ընտրում է Ազգային ժողովը:

28. 83-րդ հոդվածի 2-րդ մասը նախատեսում է, որ ԲԴԽ-ի անդամի վարձատրությունը սահմանվում է օրենքով, եւ այն չի կարող պակաս լինել Վճռաբեկ դատարանի դատավորի վարձատրությունից: 83-րդ հոդվածի 5-րդ մասը նախատեսում է, որ այնքանով, որքանով հնարավոր է, եւ եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենսգրքով, Ազգային ժողովի կողմից ԲԴԽ-ի անդամների նկատմամբ (համապատասխան փոփոխություններով) կիրառելի են 51-րդ հոդվածը (Դատավորի անձեռնմխելիությունը), 53-րդ հոդվածը (Քրեական հետապնդման մեջ չգտնվող դատավորի մասնակցությամբ ապացուցողական գործողություններ կատարելու վերաբերյալ Բարձրագույն դատական խորհրդին իրազեկելը), 54-րդ հոդվածը (Դատավորի ազատ լինելը գորահավաքներից եւ վարժական

հավաքներից), 55-րդ հոդվածը (Դատավորի անձեռնմխելիության երաշխիքների պահպանումը ռազմական կամ արտակարգ դրության ժամանակ), 57-րդ հոդվածը (Դատավորի աշխատավարձը եւ սոցիալական երաշխիքները), 58-րդ հոդվածը (Դատավորի արձակուրդը), 59-րդ հոդվածը (Դատավորի՝ կրթական ծրագրերին մասնակցելու իրավունքը), 60-րդ հոդվածը (Դատավորի անձնական գործը), 62-րդ հոդվածը (Դատավորի ծառայողական վկայականը), 63-րդ հոդվածը (Դատավորի անվտանգությունը եւ անձնական պաշտպանության միջոցները), 64-րդ հոդվածը (Դատավորի գործուղման եւ արտագնա նիստերի հետ կապված ծախսերը) եւ 21-րդ գլխի կանոնները (Իր լիազորությունների իրականացման կապակցությամբ դատավորի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու կամ նրան ազատությունից զրկելու վերաբերյալ համաձայնություն տալու հարցի քննությունը եւ լուծումը Բարձրագույն դատական խորհրդում):

29. 84-րդ հոդվածի 9-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի նախագահն ընտրվում է առանց վերընտրման իրավունքի՝ երկու տարի վեց ամիս ժամկետով, բայց ոչ ավելի, քան մինչեւ որպես Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամ իր պաշտոնավարման ժամկետի ավարտը: 84-րդ հոդվածի 11-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի նախագահը, ի թիվս այլնի, հրավիրում եւ վարում է ԲԴԽ-ի նիստերը, ստորագրում է ԲԴԽ-ի որոշումները, ներկայացնում է ԲԴԽ-ն այլ մարմինների հետ հարաբերություններում եւ իրականացնում է ԲԴԽ բնականոն գործունեության ապահովմանն ուղղված այլ լիազորություններ:

30. 85-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի անդամին ԲԴԽ-ն կարող է ենթարկել կարգապահական պատասխանատվության՝ սույն օրենսգրքով սահմանված դատավորի վարքագծի կանոնները խախտելու համար, բացառությամբ սույն օրենքի 69-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետով սահմանված կանոնը խախտելու դեպքերի (դատավորը քննում է նվեր ընդունելու վերաբերյալ օրենսգրքով նախատեսված սահմանափակումները): 85-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի անդամին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը քննվում է ԲԴԽ-ի առնվազն երեք անդամի միջնորդության հիման վրա: Սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում ԲԴԽ-ի անդամի

նկատմամբ կարգապահական վարույթ է հարուցում եւ նրան կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու միջնորդությամբ ԲԴԽ է դիմում Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը:

31. 86-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է ԲԴԽ անդամի լիազորությունների դադարման դեպքերը, մասնավորապես՝ 1) լիազորությունների ժամկետն ավարտվելը, 2) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունը կորցնելը կամ այլ պետության քաղաքացիություն ձեռք բերելը, 3) նրա նկատմամբ կայացված մեղադրական դատավճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելը կամ քրեական հետապնդումը ոչ արդարացնող հիմքով դադարեցնելը, 4) նրան անգործունակ, սահմանափակ գործունակ, անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչելու վերաբերյալ դատարանի վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելը, 5) նրա հրաժարականը, 6) նրա մահը, 7) դատավոր հանդիսանալու դեպքում՝ նրա լիազորությունների դադարեցումը կամ դադարումը: 86-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի անդամի լիազորությունները դադարեցվում են՝ 1) անհամատեղելիության պահանջները խախտելու դեպքում, 2) քաղաքական գործունեությամբ զբաղվելու դեպքում, 3) ժամանակավոր անաշխատունակության հետեւանքով ավելի քան չորս ամիս անընդմեջ կամ ավելի քան վեց ամիս օրացուցային տարվա ընթացքում իր պաշտոնեական պարտականությունները կատարելու անհնարինության դեպքում՝ բացառությամբ մայրության, երեխայի ծննդյան կամ երեխայի որդեգրման դեպքում արձակուրդում լինելու հետ կապված պատճառների, կամ ընտրվելուց հետո պաշտոնավարմանը խոչընդոտող հիվանդություն կամ վիճակ ձեռք բերելու դեպքում, 4) էական կարգապահական խախտում կատարելու դեպքում, 5) տարվա ընթացքում ԲԴԽ-ի նիստերին անհարգելի պատճառով առնվազն երկու անգամ չմասնակցելու դեպքում, 6) առնվազն մեկ անգամ քվեարկությունից հրաժարվելու կամ ձեռնպահ մնալու դեպքում՝ բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված քվեարկությանը մասնակցությունը բացառող դեպքերի, 7) առնվազն մեկ անգամ ԲԴԽ-ի նիստին իր մասնակցությունը բացառող հանգամանքների մասին չհայտնելու դեպքում:

32. 87-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի նախագահի կողմից

իր պարտականությունները չկատարելը հիմք է ԲԴԽ-ի անդամների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երկու երրորդով ընդունված որոշմամբ նրա լիազորությունները դադարեցնելու համար:

33. 88-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի յուրաքանչյուր անդամ քվեարկության ժամանակ ունի մեկ ձայնի իրավունք, եթե այլ բան նախատեսված չէ սույն օրենսգրքով: 88-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի անդամը չի կարող մասնակցել հարցի քննարկմանը եւ որոշման կայացմանը, եթե այդ հարցով առկա է դատավորի ինքնաբացարկի հիմք: 88-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի անդամը պարտավոր է ինքնաբացարկի հիմքն իրեն հայտնի դառնալու պահից անհապաղ ԲԴԽ ներկայացնել ինքնաբացարկ՝ շարադրելով ինքնաբացարկի հիմք հանդիսացող հանգամանքները: 88-րդ հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի անդամը եւ վարույթի կողմը կարող են քննարկման առարկա դարձնել ԲԴԽ-ի անդամին բացարկ հայտնելու հարցը: 88-րդ հոդվածի 5-րդ եւ 6-րդ մասերը սահմանում են, որ ԲԴԽ-ի նիստը նախագահողը քննարկման է ներկայացնում ինքնաբացարկի կամ բացարկի հարցը, որը քննարկվում է ԲԴԽ-ի ինքնաբացարկ հայտնած կամ բացարկվող անդամի մասնակցությամբ: Հարցի քննարկման արդյունքում ԲԴԽ-ն կայացնում է որոշում: ԲԴԽ-ի՝ ինքնաբացարկ հայտնած կամ բացարկվող անդամը, ինչպես նաեւ բացարկ հայտնած անդամը չեն մասնակցում ինքնաբացարկի կամ բացարկի հարցով քվեարկությանը: 88-րդ հոդվածի 7-րդ մասը սահմանում է, որ ինքնաբացարկի կամ բացարկի ընդունման դեպքում այդ անդամը չի մասնակցում այն հարցի քննությանը եւ որոշման կայացմանը, որի կապակցությամբ առկա է ինքնաբացարկի հիմք:

34. 90-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ ի թիվս այլնի, դատավորի կարգապահական պատասխանատվության հարցը կամ նրա պաշտոնավարման ժամկետը դադարեցնելու հարցը քննելիս ԲԴԽ-ն հանդես է գալիս որպես դատարան: 90-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի նիստերը հրավիրում է ԲԴԽ-ի նախագահը՝ իր նախաձեռնությամբ, խորհրդի առնվազն երեք անդամների կամ դատարանի նախագահի պահանջով: 90-րդ հոդվածի 6-րդ կետը սահմանում է, որ որպես դատարան հանդես գալու դեպքում ԲԴԽ-ի նիստերը դոնրաց են՝ բացառությամբ

այն դեպքերի, երբ դրանք ԲԴԽ-ի անդամի կամ վարույթի մասնակցի միջնորդությամբ ԲԴԽ-ի պատճառաբանված որոշմամբ անցկացվում են դռնփակ՝ վարույթի մասնակիցների մասնավոր կյանքի, արդարադատության շահերի, ինչպես նաև պետական անվտանգության, հասարակական կարգի կամ բարոյականության պաշտպանության նպատակով:

35. 92-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ որպես դատարան հանդես գալու դեպքում ԲԴԽ-ի նիստում տեղի կունենա քվորում, եթե ապահովված լինի անդամների ընդհանուր թվից ավելիի ներկայությունը:

36. 93-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի անդամները պարտավոր են մասնակցել խորհրդի նիստերին: 93-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի նիստերը վարում է խորհրդի նախագահը կամ նրան փոխարինող խորհրդի անդամը: 93-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ նիստը վարողը բացում է ԲԴԽ-ի նիստը, քվեարկության է դնում օրակարգի հաստատման հարցը, ապա հայտարարում է, թե որ հարցն է ենթակա քննության, եւ ովքեր են զեկուցելու, անհրաժեշտության դեպքում քննարկման է դնում հաստատված օրակարգում ընդգրկված հարցերի քննության հաջորդականությունը: 93-րդ հոդվածի 4-րդ եւ 5-րդ մասերը սահմանում են, որ ԲԴԽ-ի նիստը սկսվում է խորհրդի նախագահի կամ նրա հանձնարարությամբ՝ խորհրդի այլ անդամի զեկուցմամբ: ԲԴԽ-ի անդամները նիստում քննարկված յուրաքանչյուր հարցի վերաբերյալ ելույթ ունենալու, հարցեր տալու, առաջարկություններ կամ առարկություններ անելու իրավունք ունեն:

37. 94-րդ հոդվածի 6-րդ մասը սահմանում է, որ ի թիվս այլնի, դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ կամ դատավորի լիազորությունները դադարեցնելու մասին ԲԴԽ-ի որոշումներն ընդունվում են խորհրդակցական սենյակում՝ բաց քվեարկությամբ՝ նիստին մասնակցող խորհրդի անդամների ձայների մեծամասնությամբ, եթե որոշմանը կողմ է քվեարկել խորհրդի անդամների ընդհանուր թվի առնվազն կեսը: Եթե քվեարկության արդյունքով որեւէ որոշման օգտին բավարար քանակի ձայների

բացակայության պատճառով ԲԴԽ-ն որոշում չի ընդունում, ապա համապատասխան միջնորդությունը մերժելու վերաբերյալ որոշումը համարվում է ընդունված, իսկ որոշումը կազմում է ստորագրում են ԲԴԽ-ի այն անդամները, որոնք քվեարկել են միջնորդությունը մերժելու օգտին: 94-րդ հոդվածի 7-րդ մասը սահմանում է, որ բացառությամբ սույն հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված դեպքի, ԲԴԽ-ի՝ որպես դատարանի ընդունած որոշումները ստորագրում են նիստին ներկա բոլոր անդամները: ԲԴԽ-ի անդամը կարող է ներկայացնել հատուկ կարծիք ԲԴԽ-ի՝ որպես դատարանի ընդունած որոշման պատճառաբանական կամ եզրափակիչ մասի վերաբերյալ: Եթե ԲԴԽ-ի անդամն ունի հատուկ կարծիք, ապա այդ մասին նրա ստորագրությամբ նշում է արվում ԲԴԽ-ի որոշման մեջ, եւ հատուկ կարծիքը նրա ստորագրությամբ կցվում է որոշմանը:

38. 141-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ կարգապահական վարույթն իրականացվում է օրինականության, դատական գործունեությանը չմիջամտելու, դատավորի եւ դատարանի անկախությունը հարգելու եւ հեղինակությունը բարձր պահելու, կատարված կարգապահական խախտման համար նշանակվող կարգապահական տույժի համաչափության, կամայականության ու խտրականության արգելքի սկզբունքների հիման վրա:

39. 142-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքերն են՝ 1) արդարադատություն կամ որպես դատարան օրենքով նախատեսված այլ լիազորություններ իրականացնելիս նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմի խախտումը, որը կատարվել է դիտավորությամբ կամ կոպիտ անփութությամբ, 2) դատավորի կողմից սույն օրենսգրքով սահմանված՝ դատավորի վարքագծի կանոնները կոպիտ խախտելը՝ բացառությամբ սույն օրենսգրքի 69-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետով սահմանված կանոնի (դատավորը քննում է նվեր ընդունելու վերաբերյալ օրենսգրքով նախատեսված սահմանափակումները): 142-րդ հոդվածի 6-րդ մասը սահմանում է, որ էական կարգապահական խախտում է, ի թիվս այլնի, 1) 142-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված խախտումը, որը հանգեցրել է Սահմանադրությամբ կամ Հայաստանի Հանրապետության

կողմից վավերացված միջազգային պայմանագրերով ամրագրված՝ մարդու իրավունքների եւ (կամ) ազատությունների հիմնարար խախտման կամ դատական իշխանության հեղինակազրկման:

40. 143-րդ հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերը սահմանում են, որ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքի առկայության ապացուցման պարտականությունը կրում է կարգապահական վարույթը հարուցած մարմինը: Կարգապահական խախտման համար դատավորը համարվում է անմեղ, քանի դեռ նրա մեղքն ապացուցված չէ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով՝ ԲԴԽ-ի՝ կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու մասին որոշմամբ: Դատավորի կողմից կատարված կարգապահական խախտման վերաբերյալ չփարատված կասկածները մեկնաբանվում են դատավորի օգտին:

41. 145-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է դատավորի նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավասություն ունեցող մարմիններին, մասնավորապես՝ 1) Էթիկայի եւ կարգապահական հարցերի հանձնաժողովը, 2) Լիազոր մարմինը [Արդարադատության նախարարությունը] եւ 3) ԿԿՀ-ն:

42. 146-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ դատավորի նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու առիթներն են, ի թիվս այլնի, 4) իրավասու մարմնի կողմից՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կայացրած վճռի ուսումնասիրության արդյունքում առերեւոյթ կարգապահական խախտման հատկանիշներ պարունակող արարքի հայտնաբերումը:

43. 147-րդ հոդվածի 5-րդ մասը սահմանում է, որ կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքում վարույթ հարուցած մարմինը կայացնում է որոշում՝ կարգապահական վարույթը կարճելու մասին կամ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ միջնորդությամբ ԲԴԽ-ին դիմելու մասին:

44. 149-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված կարգով դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը քննելու արդյունքում ԲԴԽ-ն կարող է դատավորի նկատմամբ կիրառել կարգապահական

տույժերի հետեւյալ տեսակներից մեկը. 1) նախագգուշացում, 2) նկատողություն, 3) խիստ նկատողություն, 3.1) առաջխաղացման ենթակա դատավորների թեկնածուների ցուցակի համալրման ժամանակ ցուցակում ընդգրկվելու արգելք՝ մեկ տարի ժամկետով, 3.2) դատարանի նախագահի կամ Վճռաբեկ դատարանի պալատի նախագահի պաշտոնից ազատում, կամ 4) էական կարգապահական խախտման հիմքով լիազորությունների դադարեցում:

45. 151-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ում հարցի քննությունը սկսվում է հարցի էության եւ կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու մասին միջնորդության վերաբերյալ վարույթ հարուցած անձի զեկուցմամբ: 151-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ վարույթ հարուցած մարմնի զեկուցումից հետո ԲԴԽ-ն լսում է այն դատավորին, որի նկատմամբ վարույթ է հարուցվել, կամ նրա փաստաբանին: ԲԴԽ-ի անդամները եւ վարույթը հարուցած մարմնի ներկայացուցիչը կարող են հարցեր ուղղել դատավորին, որոնց դատավորը կարող է պատասխանել կամ հրաժարվել դրանց պատասխանելուց: Դատավորին կամ նրա փաստաբանին լսելուց հետո ԲԴԽ-ն անցնում է վարույթի նյութերի հետազոտմանը: 151-րդ հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում է, որ հարցի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակը որոշելուց հետո ԲԴԽ-ն իրավունք ունի՝ 1) դատավորի, կարգապահական վարույթ հարուցած մարմնի միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ դատավորից, կարգապահական վարույթը հարուցած մարմնից, պետական եւ տեղական ինքնակառավարման մարմիններից (դրանց պաշտոնատար անձանցից), ինչպես նաեւ ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանցից պահանջելու ներկայացնել հարցի քննության համար նշանակություն ունեցող ապացույցներ, որոնք տվյալ անձանց ազդեցության ոլորտում են՝ սահմանելով ժամկետ՝ դրանք ԲԴԽ ներկայացնելու համար, 2) դատավորի, կարգապահական վարույթ հարուցած մարմնի միջնորդությամբ կամ սեփական նախաձեռնությամբ հրավիրելու վկաներ, 3) դատավորի, կարգապահական վարույթ հարուցած մարմնի միջնորդությամբ կամ սեփական նախաձեռնությամբ նշանակելու փորձաքննություն՝ քննության համար նշանակություն ունեցող հարցերի պարզաբանման նպատակով: 151-րդ հոդվածի 9-րդ մասը սահմանում է,

որ վարույթի նյութերը հետազոտելուց հետո ԲԴԽ-ն լսում է նիստին մասնակցող անձանց ամփոփիչ ելույթները, որից հետո հարցի քննությունը հայտարարվում է ավարտված: Վարույթի ավարտին նիստը նախագահողը հայտարարում է որոշման հրապարակման օրը, վայրը եւ ժամը: 151-րդ հոդվածի 10-րդ մասը սահմանում է, որ հարցի քննությունն ավարտված հայտարարվելուց հետո ԲԴԽ-ն հեռանում է որոշում կայացնելու:

46. 153-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ կարգապահական վարույթի ընթացքում դատավորն իրավունք ունի՝ 1) ծանոթանալու Բարձրագույն դատական խորհրդում հարցի քննության համար հիմք հանդիսացող նյութերին, քաղվածքներ անելու եւ ստանալու դրանց պատճենները, 2) հարցեր տալու ելույթ ունեցողին, առարկություններ ներկայացնելու, բացատրություններ տալու եւ միջնորդություններ անելու, 3) ապացույցներ ներկայացնելու եւ մասնակցելու դրանց հետազոտմանը, 4) մասնակցելու նիստին՝ հանդես գալով անձամբ, ինչպես նաեւ փաստաբանի միջոցով, եւ 5) ստանալու փաստաբանի խելամիտ վարձատրության փոխհատուցում, եթե կարգապահական պատասխանատվության չի ենթարկվում: 153-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ ԲԴԽ-ի կողմից դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ հարցը քննելիս դատավորն օգտվում է Սահմանադրության 61-րդ եւ 63-րդ հոդվածներով նախատեսված երաշխիքներից:

47. 155-րդ հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերը սահմանում են, որ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցի վերաբերյալ ԲԴԽ-ի որոշումը բաղկացած է ներածական, նկարագրական-պատճառաբանական եւ եզրափակիչ մասերից: 155-րդ հոդվածի 3-րդ մասը մասնավորապես սահմանում է, որ նկարագրական-պատճառաբանական մասում նշվում են՝ 1) հարցի քննության համար էական նշանակություն ունեցող հանգամանքները, վարույթը հարուցած մարմնի դիրքորոշումը, այն դատավորի բացատրությունները եւ դիրքորոշումը, որի նկատմամբ վարույթ է հարուցվել, այն անձանց բացատրությունները եւ ցուցմունքները, որոնք հրավիրվել են ԲԴԽ-ի կողմից, կարգապահական խախտման

մասին ԲԴԽ-ի հետեւությունները, դատավորի անձը բնութագրող հանգամանքները: Որոշմամբ նաեւ սահմանվում է հիմնավոր ապացույցը, հստակ ապացույցի հուսալիության վերաբերյալ փաստարկները, ԲԴԽ-ի որոշումն ուղղորդող իրավական նորմերը եւ ներգրավված կողմերի պաշտոնավարման հիմքերը: 155-րդ հոդվածի 7-րդ մասը սահմանում է, որ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցի մասին որոշումն ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

48. 156.1 հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ որոշումը, ի թիվս այլնի, քննում է ԲԴԽ-ն, եթե ի հայտ է եկել այնպիսի էական ապացույց կամ հանգամանք, որը բողոքարկողը նախկինում չի ներկայացրել իր կամքից անկախ հանգամանքներով, եւ որը ողջամտորեն կարող էր ազդել որոշման վրա:

49. 157-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ ԲԴԽ-ն իրավունք ունի վերանայելու դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցի մասին իր որոշումը նոր երեւան եկած կամ նոր հանգամանքներով:

50. 157-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետը սահմանում է, որ նոր հանգամանքները հիմք են ԲԴԽ-ի՝ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցի մասին որոշման վերանայման համար, եթե Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանի՝ ուժի մեջ մտած դատական ակտով հիմնավորվել է դատավորի՝ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով նախատեսված իրավունքի խախտման փաստը: 157-րդ հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում է, որ ի թիվս այլնի, նոր հանգամանքներով վարույթի վերանայման միջնորդություն կարող է բերվել սույն հոդվածի 2-րդ եւ 3-րդ մասերով սահմանված հիմքերի ի հայտ գալու պահից 3 ամսվա ընթացքում, եթե ԲԴԽ-ի որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո չի անցել 20 տարի:

51. 159-րդ հոդվածի 2-րդ մասը եւ 160-րդ հոդվածի 1-ին մասը ներառում են դրույթներ, որոնք նման են Սահմանադրության 164-րդ հոդվածի 8-րդ եւ 9-րդ

մասերին:

Գ. «Դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին թիվ ՀՕ-335-Ն օրենքը

52. 2023 թվականի նոյեմբերին Դատական օրենսգիրքը փոփոխության ենթարկվեց՝ ներդնելով դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթում ԲԴԽ-ում բողոքարկելու հնարավորություն: Մասնավորապես՝ փոփոխությունների համաձայն՝ ԲԴԽ-ն պետք է ունենար «առաջին աստիճանի» խումբ՝ կազմված իր չորս անդամից, որը կորոշեր դատավորների կարգապահական պատասխանատվության հարցը, եւ «երկրորդ աստիճանի» խումբ, որը կքններ առաջինի կայացրած որոշումների դեմ բողոքները: Համաձայն թիվ ՀՕ-335-Ն ակտի համապատասխան անցումային դրույթների՝ փոփոխություններն ուժի մեջ կմտնեն ԲԴԽ-ի կողմից երկրորդական իրավական ակտն ուժի մեջ մտնելուց հետո, որը սահմանում է ԲԴԽ-ի «առաջին աստիճանի» խմբի ձեւավորումը, սակայն, ըստ երեւոյթին, մինչ օրս այդ ակտը չի ընդունվել: Անցումային դրույթները նաեւ նախատեսում են, որ տվյալ փոփոխություններն ուժի մեջ մտնելուց առաջ գործող կանոնակարգերը կիրառվում են մինչեւ փոփոխություններն ուժի մեջ մտնելուց առաջ հարուցված կարգապահական վարույթների նկատմամբ, այդ թվում՝ ավարտին հասցված կարգապահական վարույթները եւ այդ վարույթի արդյունքում ընդունված որոշումները:

Դ. «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքը (Կանոնակարգ, 2017թ., տվյալ պահին գործող)

53. 135-րդ հոդվածը սահմանում է, որ պաշտոնում ընտրելու կամ նշանակելու մասին հարցերը Ազգային ժողովի նիստում քննարկվում են հետեւյալ ընդհանուր ընթացակարգով.

«...»

1) մինչև տասական թույլ տեւողությամբ ելույթներով, ըստ թեկնածուների ազգանվան այբբենական հաջորդականության, հանդես են գալիս թեկնածուներին ներկայացնելու իրավասություն ունեցող անձինք.

2) մինչև քսանական թույլ տեւողությամբ ելույթներով հանդես են գալիս թեկնածուները.

3) թեկնածուին ներկայացնող անձը եւ թեկնածուն ելույթ են ունենում հաջորդաբար.

4) ելույթից հետո թեկնածուին ներկայացնող անձին եւ թեկնածուին կարող են հարցեր տրվել.

5) մտքերի փոխանակություն,

6) մինչև տասը թույլ տեւողությամբ եզրափակիչ ելույթներով, նույն հաջորդականությամբ հանդես են գալիս թեկնածուները:

3. Եթե այլ բան նախատեսված չէ կանոնակարգով, պաշտոնում ընտրելու կամ նշանակելու մասին հարցերը ենթակա են պարտադիր քննարկման Ազգային ժողովի առաջիկա հերթական նիստերում կամ կարող են քննարկվել Ազգային ժողովի արտահերթ նստաշրջաններում կամ նիստերում հետեւյալ դեպքերում.

1) թեկնածուների առաջադրման ժամկետը լրանալուց հետո, եթե երկու կամ ավելի մարմիններ համապատասխան պաշտոնի համար իրավասու են առաջադրելու թեկնածու, եւ եթե առաջադրվել է առնվազն մեկ թեկնածու,

2) թեկնածուին առաջադրելուց հետո, եթե մեկ մարմին իրավասու է թեկնածու առաջադրելու համապատասխան պաշտոնի համար:

4. Սահմանադրությամբ կամ օրենքով սահմանված դեպքերում Ազգային ժողովի կողմից ընտրված անձը պաշտոնն ստանձնում է՝ Ազգային ժողովի նիստում երդում տալով»:

54. 144-րդ հոդվածի 2-րդ կետով սահմանվում է, որ ԲԴԽ անդամի պաշտոնում մեկական թեկնածու առաջադրելու իրավունք ունեն խմբակցությունները: Թեկնածուն առաջադրվում է խմբակցության որոշմամբ: Որոշման մեջ պետք է նշվեն ԲԴԽ-ին անդամակցելու համար առաջադրված թեկնածուի եւ նրան առաջադրելու իրավունք ունեցող խմբակցության ներկայացուցչի անունը եւ ազգանունը: Որոշմանը պետք է կցվեն Սահմանադրությամբ եւ օրենքով սահմանված պահանջներին համապատասխանությունը հավաստող փաստաթղթերը բարեվարքության հետ

կապված հարցերի վերաբերյալ թեկնածուի լրացրած հարցաշարի¹ հետ միասին: Սահմանադրության կամ օրենքի պահանջները չկատարելու դեպքում Ազգային ժողովի նախագահը երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում որոշումն ու կից փաստաթղթերը վերադարձնում է խմբակցությանը՝ նշելով պատճառները: Սահմանադրության եւ օրենքների պահանջները պահպանելու դեպքում Ազգային ժողովի նախագահը մեկ աշխատանքային օրվա ընթացքում բարեվարքության հետ կապված հարցերի վերաբերյալ լրացված հարցաշարը ներկայացնում է ԿԿՀ՝ տասնօրյա² ժամկետում դրա վերաբերյալ խորհրդատվական եզրակացություն ստանալու համար: 6) ԲԴԽ-ի անդամի ընտրության հարցը քննարկվում է կանոնակարգի 135-րդ հոդվածով սահմանված կարգով, Ազգային ժողովի նիստում այն ժամկետում, որի ընթացքում ապահովվում է ԲԴԽ-ին անդամակցելու համար թեկնածուների վերաբերյալ ԿԿՀ-ից խորհրդատվական եզրակացության ստացումը, ինչպես նախատեսված է 2-րդ մասով, որը վերաբերում է ԲԴԽ անդամակցության համար թեկնածուներին: 7) ԲԴԽ-ի անդամն ընտրվում է գաղտնի քվեարկությամբ՝ պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն երեք հինգերորդով: 8) Եթե քվեարկությանը մասնակցել է երկուսից ավելի թեկնածու, եւ նրանցից ոչ մեկը չի ընտրվել, ապա անցկացվում է ընտրության երկրորդ փուլ, որին կարող են մասնակցել առաջին փուլում առավել ձայներ ստացած երկու թեկնածուները: 9) Եթե որեւէ թեկնածու չի ընտրվում, ապա քվեարկությունից հետո՝ տասնօրյա ժամկետում, թափուր մնացած պաշտոնի համար խմբակցությունները կարող են ներկայացնել ԲԴԽ անդամի նոր թեկնածու:

55. 53-րդ հոդվածը սահմանում է, որ Ազգային ժողովի նիստերը հրապարակային են:

Ե. «Հանրային ծառայության մասին» օրենքը (2018թ.)

56. «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 31-րդ հոդվածի 11.2 կետը

¹ Տվյալ պահանջը ներկայացվել է 2020 թվականի մարտի 25-ին:

² Նույն տեղում:

սահմանում է, որ հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց եւ հանրային ծառայողներին արգելվում է որեւէ ձեռով ազդեցություն գործել հավատարմագրային կառավարչի վրա կամ միջամտել հավատարմագրային կառավարման գործընթացին:

Զ. Կանոնակարգ ստեղծելու վերաբերյալ ԲԴԽ-ի որոշումը (ԲԴԽ-68-Ն-15, 2020 թվական)

57. Վերոնշյալ փաստաթղթի 93-րդ կետը սահմանում է, որ դատավորի կարգապահական պատասխանատվության հարցը քննելիս ԲԴԽ-ն առաջնորդվում է Դատական օրենսգրքով կամ Վարչական դատավարության օրենսգրքով այն դեպքում, երբ նշված դատավարական հարցը չի կարգավորվում Դատական օրենսգրքով:

Է. Սահմանադրական դատարանի՝ 2019 թվականի նոյեմբերի 15-ի որոշումը «Դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքի 142-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 2-րդ կետի եւ 155-րդ հոդվածի 7-րդ մասի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանելու վերաբերյալ

58. Սույն որոշմամբ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Սահմանադրության 175-րդ հոդվածի իմաստով ԲԴԽ-ն ուներ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը որոշելու բացառիկ իրավասություն: Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ գործող սահմանադրական եւ իրավական կարգավորումների համատեքստում բացակայում է դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ ԲԴԽ-ի որոշումները ՀՀ-ում գործող դատարաններից որեւէ մեկի առջեւ բողոքարկելու օրինական հնարավորությունը, քանի որ այն կարող էր անհամատեղելի լինել ԲԴԽ-ի՝ որպէս անկախ սահմանադրական մարմնի կարգավիճակի հետ: Բացի այդ, որոշումների վերանայումը դուրս է Հայաստանի Հանրապետության դատարանների սահմանադրական գործառույթների շրջանակից, ինչի շնորհիվ կարգավորվում է դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը: Սույնով Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը որոշելիս ԲԴԽ-ն հանդես է եկել որպէս դատարան՝ Սահմանադրությանը եւ այլ օրենքների համապատասխան, իսկ դատավարական երաշխիքները, ինչպիսիք են ողջամիտ ժամկետում գործի քննությունը, օրենքի եւ դատարանների առջեւ հավասարությունը, դատական վարույթի հրապարակայնությունը եւ դատական ակտերի պարտադիր բնույթն ընդհանուր առմամբ, ուղղված էին Սահմանադրության 61-րդ եւ 63-րդ հոդվածներով նախատեսված իրավունքների իրացումն ապահովելուն: Սույնով Սահմանադրական դատարանը եզրակացրել է, որ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ ԲԴԽ-ի որոշումների դատական վերանայման հնարավորության բացակայությունը բխում էր գործող սահմանադրական իրավական կարգավորումներից եւ չէր խախտում անձի՝ դատական պաշտպանության եւ արդար դատաքննության իրավունքը:

Ը. Սահմանադրական դատարանի՝ 2024 թվականի հունվարի 17-ի որոշումը «Դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքի 145-րդ հոդվածի 1-ին մասի եւ 2-րդ մասի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանելու վերաբերյալ

59. Վերոնշյալ որոշման մեջ Սահմանադրական դատարանը, ի թիվս այլնի, նշել է, որ Սահմանադրության 175-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետի իմաստով ԲԴԽ-ն միակ մարմինն է, որը որոշում է դատավորի կարգապահական պատասխանատվության հարցը: Այս կերպ Սահմանադրությունը պաշտպանում է դատական համակարգն այլ պետական մարմինների եւ պաշտոնատար անձանց միջամտությունից՝ դատավորներին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու պարտականությունը վստահելով միայն ԲԴԽ-ին, որի սահմանադրական առաքելությունն է ապահովել դատական իշխանության անկախությունը:

II. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎ ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆՅՈՒԹԵՐ

60. Համապատասխան միջազգային իրավունքը եւ գործելակերպը նշված են Բական ընդդեմ Հունգարիայի [ՄՊ] ([*Baka v. Hungary*], [GC], թիվ 20261/12, §§ 72-87, 2016 թվականի հունիսի 23), Օլեքսանդր Վոլկովն ընդդեմ Ուկրաինայի [Oleksandr Volkov v. Ukraine] (թիվ 21722/11, §§ 78-80, ՄԻԵԴ 2013), եւ «Ռուսթավի 2 հեռուստաընկերություն» ՍՊԸ-ն եւ այլք (վերելում հիշատակված, § 224) գործերում:

Ա. Դատավորների վարքագծի Բանգալորյան սկզբունքները

61. 2001 թվականի՝ Դատավորների վարքագծի բանգալորյան կանոնագրքի նախագիծը (այսուհետ՝ Բանգալորյան սկզբունքներ) ընդունվել է Դատական բարեվարքությունն ամրապնդելու հարցերով դատական խմբի կողմից եւ վերանայվել 2002 թվականի նոյեմբերին Հաագայում անցկացված՝ գլխավոր դատավորների կլոր սեղանի շուրջ հանդիպման ժամանակ: Միավորված ազգերի

կազմակերպության տնտեսական եւ սոցիալական խորհուրդը (ԷԿՕՍՕՍ) 2006 թվականին ընդունել է «Դատավորների վարքագծի հիմնական սկզբունքների ամրապնդում» 2006/23 բանաձեւը, որով ամրագրել է Բանգալորյան սկզբունքները: Դրանում պարունակվող համապատասխան սկզբունքներն ունեն հետեւյալ բովանդակությունը.

«ԱՐԺԵՔ 2. ԱՆԱՉԱՌՈՒԹՅՈՒՆ

Սկզբունք. Անաչառությունն էական նշանակություն ունի դատավորի պարտականությունների պատշաճ կատարման հարցում: Այն վերաբերում է ոչ միայն բուն որոշմանը, այլեւ որոշում կայացնելու գործընթացին:

Կիրառումը.

2.5. Դատավորն ինքնաբացարկ է հայտնում այն վարույթում մասնակցությունից, որում նա չի կարող որոշում կայացնել անաչառորեն, կամ որում անկողմնակալ դիտորդին կարող է թվալ, որ դատավորը չի կարող որոշում կայացնել անաչառորեն ... [ը]նդ որում, դատավորի ինքնաբացարկը չի պահանջվում, եթե գործը քննելու համար չի կարող ձեւավորվել որեւէ այլ տրիբունալ, կամ եթե հրատապ հանգամանքներում գործողություն չձեռնարկելը կարող է պատճառ դառնալ արդարադատության ոչ պատշաճ իրականացման համար: ...»:

62. 2007 թվականի մարտին Դատական բարեվարքությունն ամրապնդելու հարցերով դատական խումբն ընդունել է Բանգալորյան սկզբունքների վերաբերյալ մեկնաբանությունը: Դրա համապատասխան մասերն ունեն հետեւյալ բովանդակությունը.

«90. Հանգամանքներից կախված՝ կանխակալության ողջամիտ կասկած կարող է առաջանալ՝ ա) եթե դատավորի եւ գործում ներգրավված հանրության որեւէ անդամի միջեւ առկա են անձնական ընկերական կամ բարեկամական հարաբերություններ, ...»:

Բ. Եվրոպայի խորհրդի նյութերը

1. *Դատավորների կանոնադրության մասին եվրոպական խարտիա*

63. 1998 թվականի հուլիսի 8-10-ն ընդունված՝ Դատավորների կանոնադրության մասին եվրոպական խարտիայի համապատասխան մասերն³ ունեն հետևյալ բովանդակությունը.

«1.3. Դատավորի ընտրության, հավաքագրման, նշանակման, կարիերայի առաջընթացի կամ պաշտոնավարման դադարեցման վրա ազդող ցանկացած որոշման մասով Կանոնադրությունը նախատեսում է գործադիր եւ օրենսդիր իշխանություններից անկախ մարմնի միջամտությունը, որի շրջանակներում դատավորի պաշտոնը զբաղեցրած անձանց առնվազն կեսն ընտրվում են իրենց գործընկերների կողմից՝ համաձայն այն մեթոդների, որոնք երաշխավորում են դատական իշխանության առավել ընդգրկուն ներկայացվածությունը:

...

5.1. Դատավորի կողմից Կանոնադրությամբ հստակ սահմանված պարտականություններից մեկի կատարման թերացումը կարող է սանկցիա առաջացնել միայն կողմերի լիարժեք լսումն ապահովող վարույթի շրջանակներում, որում դատավորը, որի դեմ առկա է վարույթ, ունի ներկայացված լինելու իրավունք՝ այնպիսի որոշման հիման վրա, որն ընդունվել է այնպիսի տրիբունալի կամ մարմնի առաջարկությամբ, խորհրդով կամ համաձայնությամբ, որի անդամների առնվազն կեսն ընտրված դատավորներ են: Կիրառելի սանկցիաների չափը սահմանված է Կանոնադրությամբ, եւ դրանց կիրառությունը հիմնված է համաչափության սկզբունքի վրա: Գործադիր մարմնի, տրիբունալի կամ սանկցիա նշանակող մարմնի որոշումը սահմանված կարգով ենթակա է բողոքարկման ավելի բարձր դատական ատյանում»:

³ Ընդունվել է 1998 թվականի հուլիսի 8-10-ն ընկած ժամանակահատվածում Ստրասբուրգում կայացած հանդիպմանը՝ եվրոպական երկրներից եւ դատավորների երկու միջազգային ընկերակցություններից ժամանած մասնակիցների կողմից (կազմակերպվել է Եվրոպայի խորհրդի հովանու ներքո): Խարտիան հավանության է արժանացել 1998 թվականի հոկտեմբերի 12-14-ն ընկած ժամանակահատվածում Կիեւում Կենտրոնական եւ Արեւելյան Եվրոպայի երկրների գերագույն դատարանների նախագահների հանդիպման, ինչպես նաեւ 1999 թվականի ապրիլի 8-10-ն ընկած ժամանակահատվածում Լիսաբոնում անցկացված՝ քսանհինգ եվրոպական երկրների արդարադատության նախարարությունների ներկայացուցիչների հանդիպման ժամանակ:

2. Նախարարների կոմիտե

64. Նախարարների կոմիտեի՝ դատավորների վերաբերյալ (անկախություն, արդյունավետություն եւ պատասխանատվություն) անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2010)12 առաջարկության համապատասխան մասերը (ընդունված՝ Նախարարների կոմիտեի կողմից Փոխնախարարների 2010 թվականի նոյեմբերի 17-ի 1098-րդ հանդիպման ժամանակ) ունեն հետեւյալ բովանդակությունը.

«Գլուխ IV. Դատական իշխանության հարցերով խորհուրդները

...

27. Այդ խորհուրդների ոչ պակաս, քան անդամների կեսը պետք է լինեն դատական իշխանության բոլոր մակարդակներից իրենց գործընկերների կողմից ընտրված դատավորներ՝ պահպանելով դատական համակարգում բազմակարծության սկզբունքը:

...

Գլուխ VI. Դատավորի կարգավիճակը

Ընտրությունը եւ կարիերան

...

46. Դատավորների ընտրության եւ կարիերայի վերաբերյալ որոշումներ կայացնող մարմինը պետք է լինի գործադիր եւ օրենսդիր իշխանություններից անկախ: Այդ անկախությունը երաշխավորելու նպատակով այդ մարմնի անդամների առնվազն կեսը պետք է լինեն իրենց գործընկերների կողմից ընտրված դատավորներ:

47. Այնուամենայնիվ, եթե սահմանադրական կամ այլ իրավական դրույթներով սահմանվում է, որ պետության ղեկավարը, կառավարությունը կամ օրենսդիր իշխանությունն է կայացնում դատավորների ընտրության եւ կարիերայի վերաբերյալ որոշումները, ապա մեծամասամբ դատական իշխանության ներկայացուցիչներից կազմված անկախ եւ իրավասու մարմինը պետք է օժտված լինի առաջարկություններ ներկայացնելու եւ կարծիքներ արտահայտելու լիազորությամբ (չհակասելով IV գլխում սահմանված՝ դատական իշխանության հարցերով խորհուրդների նկատմամբ կիրառելի կանոններին), որոնց պետք է գործնականում հետեւի համապատասխան նշանակող մարմինը:

48. 46-րդ եւ 47-րդ պարբերություններում նշված անկախ մարմինների կազմում պետք է ապահովված լինի հնարավորինս լայն ներկայացուցչություն: Դրանց ընթացակարգերը պետք է լինեն թափանցիկ, եւ դիմումատուների խնդրանքով վերջիններս պետք է տեղեկացվեն որոշումների կայացման պատճառների մասին: ...

Գլուխ VII. Պարտականություններ եւ պարտավորություններ

...

Պատասխանատվությունն ու կարգապահական վարույթը

...

69. Կարգապահական վարույթ կարող է հարուցվել դատավորների կողմից իրենց պարտականությունները արդյունավետ եւ պատշաճ կերպով չկատարելու դեպքում: Այդ կարգապահական վարույթը «պետք է իրականացվի անկախ մարմնի կամ դատարանի կողմից՝ ապահովելով արդար դատաքննության բոլոր երաշխիքները եւ դատավորին տալով որոշումը եւ պատիժը բողոքարկելու իրավունք»:

3. «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողով (Վենետիկի հանձնաժողով)

65. Վենետիկի հանձնաժողովի՝ դատարանների եւ դատավորների վերաբերյալ «Արդարադատության խորհուրդ» վերնագրով (CDL-PI (2023)020) կարծիքների եւ զեկույցների ժողովածուն ունի հետևյալ բովանդակությունը (ծանոթագրությունները բաց են թողնված).

«IV. Արդարադատության խորհուրդներ

«...Հարգելով իրավական համակարգերի այս բազմազանությունը՝ Վենետիկի հանձնաժողովն առաջարկում է, որ պետությունները դիտարկեն անկախ դատական խորհուրդ կամ նմանատիպ մարմին ձեւավորելու հարցը, եթե դեռեւս չեն դիտարկել այն: Ամեն դեպքում խորհուրդը պետք է ունենա բազմակարծիք կազմ, որը զգալի չափով, եթե ոչ մեծամասամբ, բաղկացած է դատավորներից: Բացառությամբ ի պաշտոնե անդամների՝ այս դատավորները պետք է ընտրված կամ նշանակված լինեն իրենց գործընկերների կողմից:

CDL-AD(2010)004, Դատական համակարգի անկախության մասին զեկույց, Մաս I. Դատավորների անկախությունը, §32

...

«... Միայն դատավորներ ներգրավելը հղի է ինքնապաշտպանության, սեփական շահերի եւ նեպոտիզմի գաղափարի առաջացման վտանգով: Ինչ վերաբերում է դատական խորհրդի կազմին, ապա պետք է խուսափել թե՛ քաղաքականացումից եւ թե՛ կորպորատիվից: Անհրաժեշտ է պատշաճ հավասարակշռություն ապահովել դատավոր եւ դատավոր չհանդիսացող անդամների միջեւ: Կառավարության այլ գերատեսչությունների ներգրավումը չպետք է անհարկի ճնշման սպառնալիքներ առաջացնի խորհրդի անդամների եւ ամբողջ դատական իշխանության անդամների համար»:

CDL-AD(2016)007, Օրենքի գերակայության վերաբերյալ ստուգացուցակ, §82

...

«... Քաղաքականացումից կարելի է խուսափել, եթե Պառլամենտից պարզապես պահանջվի հաստատել դատավորների կողմից կատարված նշանակումները»:

CDL-AD(2002)021, Լրացուցիչ կարծիք Ռումինիայի վերանայված Սահմանադրության մասին, §22

...

«...Դատական խորհրդի կազմի էական մասը կամ անդամների մեծամասնությունը պետք է ընտրվի դատական իշխանության կողմից: Դատական խորհրդի ժողովրդավարական օրինականությունն ապահովելու համար մյուս անդամները պետք է ընտրվեն Պառլամենտի կողմից համապատասխան իրավական որակավորում ունեցող անձանցից՝ հաշվի առնելով շահերի հնարավոր բխումը»:

CDL-AD(2007)028, Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից կազմված՝ Դատավորների նշանակման մասին զեկույց, §29

...

4.2.2 Խորհրդի դատավոր անդամներ եւ դատական գործունեություն չիրականացնող անդամներ. պատշաճ հավասարակշռության պահպանումը

«... Դատական խորհուրդների գլխավոր դերը դատական իշխանության անկախության անկախ երաշխավոր լինելն է: Այնուամենայնիվ, սա չի նշանակում, որ այդ խորհուրդները դատական «ինքնակառավարման» մարմիններ են: Կորպորատիվից եւ քաղաքականացումից խուսափելու համար անհրաժեշտություն է առաջանում վերահսկելու դատական իշխանությունը դատական խորհրդի՝ դատավոր չհանդիսացող անդամների միջոցով: Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամների նշանակման հավասարակշռված մեթոդի դեպքում միայն կարելի է երաշխավորել

դատական իշխանության անկախությունը: Կորպորատիվը պետք է հակակշռվի այլ իրավական մասնագիտություններ ունեցող անդամների՝ դատական համակարգից «օգտվողների» անդամությամբ, օրինակ՝ փաստաբաններ, դատախազներ, նոտարներ, իրավագետներ, քաղաքացիական հասարակություն»:

CDL-AD(2018)003, Մոլդովայի Հանրապետության Սահմանադրության մեջ (դատական համակարգ) փոփոխություն եւ լրացում կատարելու մասին օրենքի վերաբերյալ եզրակացություն, §56

...

«Ներկայիս միջազգային ստանդարտներով դատական եւ (կամ) դատախազական խորհուրդների կազմի համար միասնական մոդել գոյություն չունի: ...

Այնուամենայնիվ, մի շարք միջազգային փաստաթղթերով նախատեսվում է, որ դատական խորհուրդ հիմնելիս դրա անդամների զգալի մասը պետք է ընտրվի դատավորների կազմից ...»:

CDL-AD(2014)008, Բոսնիա եւ Հերցեգովինայի Բարձրագույն դատական եւ դատախազական խորհրդի մասին օրենքի նախագծի վերաբերյալ եզրակացություն, §§27, 28

...

«Այդպիսով, [Բարձրագույն դատական խորհրդի] կազմում 15 անդամներից 11-ը կլինեն դատավորներ: Այս համամասնությունը նույնիսկ չափազանց մեծ է թվում եւ կարող է հանգեցնել անարդյունավետ կարգապահական ընթացակարգերի սահմանման: Թեեւ դատական խորհուրդների կարգապահական որոշումները բողոքարկելու պահանջը պարտադիր է, Վենետիկի հանձնաժողովը պնդում է, որ դատական խորհրդի ոչ դատական բաղադրիչը որոշիչ դեր ունի խորհրդի կարգապահական լիազորությունների արդյունավետ իրականացման համար»:

CDL-AD(2013)034, Ուկրաինայի դատավորների անկախությունն ամրապնդելու նպատակով Սահմանադրության մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին օրենքի նախագիծը փոփոխելու մասին առաջարկների վերաբերյալ կարծիք, §41

...

4.2.3 Դատական գործունեություն չիրականացնող անդամները. քաղաքացիական հասարակությունից ներկայացուցիչներ ունենալու կարելոթությունը

«... Պարտադիր չէ, որ դատական իշխանության վարչական կառուցվածքի կառավարումն ամբողջովին գտնվի դատավորների ձեռքերում: Իրականում, որպես ընդհանուր կանոն, Խորհրդի կազմում նախատեսվում է դատական իշխանության մաս չկազմող այն անդամների ներկայությունը, որոնք պետական իշխանության այլ մարմինների կամ հասարակության ակադեմիական կամ մասնագիտական ոլորտների ներկայացուցիչներ են: Այս ներկայությունը հիմնավորված է, քանի որ

Խորհրդի նպատակներն առնչվում են ոչ միայն դատական իշխանության անդամների շահերին, այլև գլխավորապես ընդհանուր շահերի: Արդարադատության որակի եւ անաչառության նկատմամբ հսկողությունը դուրս է կոնկրետ դատավորի շահերից: Խորհրդի կողմից այս հսկողության իրականացումը կհանգեցնի արդարադատության իրականացման նկատմամբ քաղաքացիների վստահության աճին: Ավելին, ժողովրդավարական սկզբունքներով առաջնորդվող համակարգում ողջամիտ է թվում այն, որ Արդարադատության խորհուրդը պետք է հաշվի առնի Պառլամենտի կողմից ներկայացված ժողովրդի կամքը»:

CDL-AD(2014)008, Բոսնիա եւ Հերցեգովինայի Բարձրագույն դատական եւ դատախազական խորհրդի մասին օրենքի նախագծի վերաբերյալ եզրակացություն, §§32 եւ 35

...

«... Ընդունված գործելակերպ է այն, որ «դատական խորհուրդները նաեւ ներառում են դատական իշխանության ներկայացուցիչ չհանդիսացող եւ իշխանության այլ մարմիններ կամ գիտական կամ մասնագիտական ոլորտը ներկայացնող անդամների», եւ Վենետիկի հանձնաժողովը նույնիսկ առաջարկում է, որ անդամների զգալի մասը լինեն դատավոր չհանդիսացող անդամներ...»:

CDL-AD(2014)008, Բոսնիա եւ Հերցեգովինայի Բարձրագույն դատական եւ դատախազական խորհրդի մասին օրենքի նախագծի վերաբերյալ եզրակացություն, §§30, 31

...

«... Դատական խորհուրդներին առաջարկվում է իրենց կազմում ընդգրկել անդամների, որոնք դատական բնագավառի ներկայացուցիչներ չեն: Սակայն նախընտրելի է, որ այս անդամները նշանակվեն օրենսդիր եւ ոչ գործադիր մարմնի կողմից...»:

CDL-AD(2010)042, Թուրքիայի Դատավորների եւ դատախազների բարձրագույն խորհրդի մասին օրենքի նախագծի վերաբերյալ (2010 թվականի սեպտեմբերի 27-ի) միջանկյալ եզրակացություն, §34

«Վենետիկի հանձնաժողովի կարծիքով, դատավոր եւ դատավոր չհանդիսացող անդամների հավասար թվով այս կազմը կապահովի հասարակության ընդգրկվածությունը եւ թույլ կտա խուսափել քաղաքականացումից եւ ինքնակալ (ավտոկրատ) կառավարություն ունենալուց...»:

CDL-AD(2011)010, Չեռնոգորիայի Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի, ինչպես նաեւ Դատարանների մասին օրենքի, Գլխավոր դատախազության մասին օրենքի եւ Չեռնոգորիայի Դատական խորհրդի մասին օրենքի վերաբերյալ եզրակացություն, §§20-22

«Դատական խորհրդի առաջարկված նոր կազմով նախատեսվում է հավասարություն ապահովել դատավոր եւ դատավոր չհանդիսացող անդամների միջեւ: Վենետիկի հանձնաժողովը

ողջունում է այս նոր կազմը, որը թույլ կտա խուսափել թե՛ քաղաքականացման եւ թե՛ դատավորների անսահմանափակ կառավարման ռիսկից...»:

CDL-AD(2012)024, Չեռնոգորիայի դատական իշխանության վերաբերյալ սահմանադրական դրույթների փոփոխությունների նախագծերի երկու փաթեթների մասին եզրակացություն, §§20, 21

...

4.3 Արդարադատության խորհրդի անդամների նշանակման (ընտրության) ընթացակարգային կողմերը

...

«Ինչ վերաբերում է դատական գործունեություն չիրականացնող անդամներին, ապա նրանց նշանակման գործընթացը նույնքան կարեւոր է, որքան նրանց ընտրության մեթոդը: Նրանց քաղաքականապես անկողմնակալ լինելը կարող է ապահովվել թափանցիկ եւ հրապարակային նշանակման գործընթացի միջոցով՝ ինքնավար նշանակող մարմինների (համալսարաններ, հասարակական կազմակերպություններ, փաստաբանների ասոցիացիաներ եւ այլն) նախաձեռնությամբ, որը կատարվում է Դատավորների նշանակման խորհրդի կողմից, որն էլ բաղկացած է դատական իշխանության ներկայացուցիչներից: Առաջադրման նման գործընթացով պետք է ապահովվի, որ Խորհրդարանը ընտրի ամենաբարձր որակավորում ունեցող թեկնածուներից, այլ ոչ քաղաքական թեկնածուներից»:

CDL-AD(2016)009, Ալբանիայի դատական իշխանության վերաբերյալ սահմանադրական փոփոխությունների վերանայված նախագծի մասին վերջնական եզրակացություն (2016 թվականի հունվարի 15), §16

«Ողջունելի է 127-րդ հոդվածի նախագծի այն դրույթը, համաձայն որի՝ դատավոր չհանդիսացող անդամների թեկնածուները պետք է ընտրվեն թեկնածուների առաջադրման հրապարակային հայտարարության հիման վրա, քանի որ դրանով բարելավվում է ընթացակարգի թափանցիկությունը, ըստ այդմ, նաեւ հանրության վստահությունը Բարձրագույն դատական խորհրդի նկատմամբ»:

CDL-AD(2013)028, Չեռնոգորիայի Սահմանադրական դատարանին, Գերագույն պետական դատախազին եւ Դատական խորհրդին առնչվող երեք սահմանադրական դրույթների փոփոխությունների նախագծի մասին եզրակացություն, §13

...

«... ԲԴԽ դատավոր չհանդիսացող անդամների առաջադրման գործընթացին պետք է

պաշտոնապես ներգրավված լինեն փաստաբանների մասնագիտական հանրահայտ ասոցիացիաները, իրավաբանական ուսումնական հաստատությունները եւ այլն...»:

CDL-AD(2017)018, Բուլղարիայի դատական համակարգի վերաբերյալ օրենքի մասին եզրակացություն, §113

...»:

66. Դատական օրենսգրքի նախագծի մասին Վենետիկի հանձնաժողովի եզրակացության համապատասխան մասը, որն ընդունվել է Վենետիկի հանձնաժողովի 112-րդ լիազումար նիստում (Վենետիկ, 2017 թվականի հոկտեմբերի 6-7, CDL-AD(2017)019) ունի հետևյալ բովանդակությունը.

« ...

10. Գլուխներ 14 եւ 15 (Բարձրագույն դատական խորհուրդը. կազմը եւ լիազորությունները)

Ա. Կազմը

88. ԲԴԽ-ն կազմված է տասն անդամից (77-րդ հոդված) եւ հավասարապես կազմված է իրենց գործընկերների կողմից ընտրված դատավորներից եւ Ազգային ժողովի կողմից երկրի «հեղինակավոր իրավաբաններից» ընտրված՝ դատավոր չհանդիսացող անդամներից (դատական գործունեություն չիրականացնող անդամներ)՝ ձայների որակյալ մեծամասնությամբ: Այսպիսով, ԲԴԽ-ի կազմը բավականին հավասարակշռված է:

89. 79-րդ հոդվածի 7-րդ մասով սահմանվում է, որ հինգ ոչ դատավոր անդամներն ընտրվում են Ազգային ժողովի կողմից՝ որակյալ մեծամասնությամբ՝ ձայների երեք հինգերորդով. նրանք առաջադրվում են փաստաբանական պալատի, բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների եւ մասնագիտական հասարակական կազմակերպությունների կողմից: Դատավոր չհանդիսացող անդամների ընտրության վերաբերյալ մանրամասն դրույթները սահմանվում են «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքով (§8): Բացառված չէ, որ թեկնածուների առաջադրման ընթացակարգը կարող է կարգավորվել Օրենսգրքի նախագծով: Ամեն դեպքում, նշանակման գործընթացը պետք է ապահովի ոչ դատավոր անդամների բազմազան մասնագիտական կատեգորիաների ներկայացվածությունը: «Մասնագիտական հասարակական կազմակերպություններ» հասկացությունը պետք է հստակեցվի. չափազանց նեղ մեկնաբանության դեպքում առաջադրող կազմակերպությունների թիվը եւ չափանիշներին համապատասխանող թեկնածուների ռեզերվը կարող են չափազանց կրճատվել...»:

67. Վենետիկի հանձնաժողովի եւ Եվրոպայի խորհրդի Մարդու

իրավունքների եւ օրենքի գերակայության հարցերով գլխավոր տնօրինության (ՄԻԳՏ) Մարդու իրավունքների տնօրինության (ՄԻՏ) համատեղ կարծիքը դատական օրենսգրքի եւ որոշ այլ օրենքների վերաբերյալ, որն ընդունվել է Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից իր 120-րդ լիազումար նիստում (Վենետիկ, 2019 թվականի հոկտեմբերի 11-12, CDL-AD(2019)2019), ունի հետևյալ բովանդակությունը.

« ...

Դ. Բարձրագույն դատական խորհուրդը

31. Ինչպես նշվել է Սահմանադրության 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասում, կարգապահական պատասխանատվության ոլորտում ԲԴԽ-ն «հանդես է գալիս որպես դատարան»: ԴՕ-ում այս սահմանադրական դրույթը ենթարկվել է լրամշակման. դրանով ապահովվում է կարգապահական ընթացակարգերի մրցակցային բնույթը, եւ երաշխավորվում են տվյալ դատավորի դատավարական իրավունքները (տե՛ս ԴՕ-ի 19-րդ գլուխը, մասնավորապես՝ 151-րդ հոդվածը): Ավելին, ԲԴԽ-ի անդամներն օգտվում են իրենց անկախության որոշ հիմնական երաշխիքներից (տես 14-րդ գլխում սահմանված նրանց նշանակման, պաշտոնավարման ժամկետի վերաբերյալ կանոնները եւ այլն): Այսպիսով, ԲԴԽ-ի դերը կարգապահական հարցերում, որպես կանոն, համատեղելի է CM/Rec(2010)12 առաջարկության հետ (էջ 9), որում նշվում է, որ կարգապահական վարույթը «պետք է իրականացվի անկախ մարմնի կամ դատարանի կողմից՝ ապահովելով արդար դատաքննության բոլոր երաշխիքները [...]», եւ ԵԴԽԽ-ի թիվ 21 եզրակացության հետ, որում առաջարկվում է, որ «կարգապահական վարույթը պետք է մշտապես իրականացվի հիմնականում դատական մարմինների կողմից (օրինակ՝ կարգապահական հանձնաժողով կամ դատարան կամ բարձրագույն դատական խորհրդի ճյուղ)»: Մեկ խնդիր, սակայն, դեռեւս մնում է չլուծված՝ կարգապահական հարցերով ԲԴԽ-ի կողմից կայացված որոշումներն ընդհանուր իրավասության դատարան բողոքարկելու հնարավորության բացակայությունը:

ա. Կարգապահական հարցերով Բարձրագույն դատական խորհրդի որոշումների բողոքարկումը

32. Առաջարկվող փոփոխություններում առկա է ԲԴԽ-ի որոշումների «բողոքարկման» վերաբերյալ նոր դրույթ (տե՛ս նոր 156-1 հոդվածը): Այնուամենայնիվ, դժվար է այս մեխանիզմը բնութագրել որպես պատշաճ «բողոքարկում»: Այն ավելի շուտ նման է միեւնույն մարմնի (ԲԴԽ) կողմից նոր երեւան եկած հանգամանքների հիմքով նախկինում լուծված գործի վերաբացման: Ինքնին «բողոքարկում» հասկացությամբ ենթադրվում է որոշման օրինականության եւ հիմնավորվածության նկատմամբ մեկ այլ մարմնի կողմից հսկողություն՝ հիմք ընդունելով միեւնույն

(եւ ոչ միայն նոր երեւան եկած) փաստերը եւ ապացույցները: Հետեւաբար առաջարկվող մեխանիզմը չի կարող փոխարինել բողոքարկմանը՝ այդ բառի բուն իմաստով:

33. Խնդիրն արդեն իսկ դիտարկվել է 2017 թվականի հոկտեմբերին ներկայացված եզրակացության մեջ: [Իշխանությունները պնդում են, որ Սահմանադրությամբ արգելվում է նման բողոքարկումը, եւ այն անտեղի է ցանկացած դեպքում, թե՛ դատավարական եւ թե՛ ինստիտուցիոնալ տեսանկյունից, քանի որ կարգապահական հարցերով ԲԴԽ-ն գործում է որպես դատարան, եւ տվյալ դատավորը կարող է ԲԴԽ-ում օգտվել «արդար դատաքննության» բոլոր երաշխիքներից:

34. Վենետիկի հանձնաժողովի կարծիքով, գոյություն ունեն ԲԴԽ-ի որոշումների դեմ բողոք ներկայացնելու հարցը լրջորեն քննարկելու մի քանի պատճառներ: Առաջին, Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի (ՄԻԵԿ) 6-րդ հոդվածով անուղղակիորեն երաշխավորվում է դատարանի մատչելիության իրավունքը: Եթե ենթադրենք, որ դատավորի նկատմամբ կիրառված կարգապահական պատասխանատվության միջոցն ազդում է նրա քաղաքացիական իրավունքների եւ պարտավորությունների վրա, ապա այդ դատավորի համար պետք է ապահովվի այդ մատչելիությունը: Հարց այն է՝ արդյո՞ք Հայաստանի ԲԴԽ-ն կարող է հանդես գալ որպես «դատարան»: *Ռամոս Նունես դե Կարվալյու է Սան Ընդդեմ Պորտուգալիայի* [*Ramos Nunes de Carvalho e Sa v. Portugal*] գործով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (ՄԻԵԴ) Մեծ պալատը հանգել է այն եզրակացության, որ քանի որ Պորտուգալիայի դատական իշխանության բարձրագույն պալատը վարչական մարմին է, 6-րդ հոդվածով կապահանջվի «բացարձակ իրավագործություն ունեցող դատական մարմնի կողմից հետագա հսկողություն» (§132), այսինքն՝ բողոքարկման ամբողջական գործընթաց: Այլ կերպ ասած, *եթե* ՄԻԵԴ-ը գտնում է, որ ԲԴԽ-ն չի բավարարում դատական մարմնին ներկայացվող պահանջները (ի տարբերություն Սահմանադրության 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշվածի), ապա ընդհանուր իրավասության դատարան բողոքարկելու անհրաժեշտությունը կբխի Եվրոպական կոնվենցիայի պահանջներից:

35. Երկրորդ, նույնիսկ եթե 6-րդ հոդվածով որեւէ հարց չի առաջանում, ընդհանուր իրավասության դատարան կարգապահական հարցերով բողոք ներկայացնելու անհրաժեշտությունը բխում է մի շարք եվրոպական փաստաթղթերից, օրինակ՝ ԵԴԽԽ-ի թիվ 10 եզրակացությունը: Թիվ 10 եզրակացության 39-րդ էջում նշվում է, որ «ԴԽ-ի որոշ որոշումների», օրինակ՝ «[...] դատավորների կարգապահության եւ ազատման հետ կապված որոշումների դեպքում» պետք է «նախատեսվի դատական վերանայման հնարավորություն»: Նախարարների կոմիտեի չափանիշներն ավելի ճկուն են. CM(2010)12 առաջարկության 69-րդ էջում նշվում է, որ կարգապահական վարույթը «պետք է իրականացվի անկախ մարմնի կամ դատարանի կողմից՝ ապահովելով արդար դատաքննության բոլոր երաշխիքները եւ դատավորին տալով որոշումը եւ պատիժը բողոքարկելու իրավունք»: Այսպիսով, CM առաջարկությունը կկատարվի այն դեպքում, երբ առկա կլինի պատիժը բողոքարկելու հնարավորություն, սակայն նշված չէ՝ արդյոք բողոքը քննող մարմինը պետք է լինի

ընդհանուր իրավասության դատարանը, թե՛ ոչ: Ամեն դեպքում, ՇՄ-ով պահանջվում է այդ հարցերով դատական երկրորդ աստիճանի առկայություն, որը Հայաստանի համակարգում բացակայում է:

36. Ի վերջո, հենց Վենետիկի հանձնաժողովն է տարբեր առիթներով առաջարկել ունենալ կարգապահական հարցերով դատական խորհուրդների կայացրած որոշումների բողոքարկման ընթացակարգ՝ միաժամանակ ընդունելով, որ այս բողոքարկման ընթացակարգը կարող է ունենալ սահմանափակ շրջանակ: Այսպիսով, Հյուսիսային Մակեդոնիայի վերաբերյալ եզրակացության մեջ Վենետիկի հանձնաժողովն առաջարկել է, որ «Բողոքարկման խորհուրդը պետք է չեղարկի ԴԽ-ի որոշումները միայն այն դեպքերում, երբ դատավարական եւ նյութական իրավունքի կիրառման գործընթացում առկա են կոպիտ սխալներ», եւ Բոսնիա եւ Հերցեգովինայի վերաբերյալ եզրակացության մեջ այն նշել է, որ ընդհանուր իրավասության դատարան ԲԴԽ-ի որոշումների բողոքարկումն անհրաժեշտ է «առնվազն այն դեպքերում, երբ սահմանվում է խիստ պատիժ»: 2017 թվականի հոկտեմբերին ներկայացված եզրակացության մեջ Վենետիկի հանձնաժողովն ընդգծել է, որ «վերաքննիչ կարգով իր վերանայումն իրականացնելիս բողոքարկման մարմինը պետք է գործի [Դատական խորհրդի] նկատմամբ հարգալից վերաբերմունք դրսևորելով, երբ հարցը վերաբերում է փաստական հանգամանքները պարզելուն եւ համապատասխան վարքագծի կանոնները մեկնաբանելուն»:

37. Սահմանադրությունից հանվել է ԲԴԽ-ի որոշումների դեմ բողոքներ ներկայացնելու հնարավորությունը, իսկ ՀՀ իշխանությունները գերծ են մնացել այն օրենսդրական մակարդակում ներմուծելուց: Վենետիկի հանձնաժողովը շատ լուրջ է ընդունում ՀՀ իշխանությունների՝ Սահմանադրության տեքստի նշանակության վերաբերյալ փաստարկները, թեև, իր կարծիքով, Սահմանադրությունը կարող է մեկնաբանվել տարբեր կերպ: Այնուամենայնիվ, սահմանադրական բարեփոխում նախատեսելու դեպքում իշխանություններին առաջարկվում է դիտարկել կարգապահական հարցերի առնչությամբ որոշումների դեմ ԲԴԽ բողոքներ ներկայացնելու հնարավորության ներմուծումը, նույնիսկ եթե այն սահմանափակ շրջանակ ունի ...»:

68. Վենետիկի հանձնաժողովի եւ Եվրոպայի խորհրդի Մարդու իրավունքների եւ օրենքի գերակայության հարցերով գլխավոր տնօրինության (ՄԻԳՏ) Մարդու իրավունքների տնօրինության (ՄԻՏ) համատեղ կարծիքը դատական օրենսգրքի եւ որոշ այլ օրենքների վերաբերյալ, որն ընդունվել է Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից իր 133-րդ լիազումար նիստում (Վենետիկ, 2022 թվականի դեկտեմբերի 16-17, CDL-AD(2022)044), ունի հետևյալ բովանդակությունը.

« ...

19. Սահմանադրության եւ օրենքի շրջանակներում ԲԴԽ-ն կարգապահական հարցերում գործում է որպես դատարան: Ի վերջո, ՄԻԵԴ-ին է վերապահված [ըստ բնօրինակի] որոշելը, թե արդյոք Հայաստանի ԲԴԽ-ն 6-րդ հոդվածի իմաստով համարվում է «դատարան» (տե՛ս 2019 թվականի եզրակացության 34-րդ պարբերությունը), սակայն Վենետիկի հանձնաժողովի համար այս հարցին կարելի է դրական պատասխան տալ, քանի որ ԲԴԽ-ն ունի դատական մարմնի բոլոր հիմնական բնութագրերը՝ թե՛ ինստիտուցիոնալ եւ թե՛ դատավարական:

20. Ամփոփելով նշենք, որ Վենետիկի հանձնաժողովի կարծիքով, կարգապահական հարցերով ԲԴԽ-ի կողմից կայացված որոշումների դեմ դատարան բողոքարկելու իրավասության բացակայությունը խնդիր չի առաջացնում ՄԻԵԿ-ի տեսանկյունից: Այնուամենայնիվ, անգամ եթե ներկայիս համակարգը չի հակասում ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածին, այն կարող է չհամապատասխանել Եվրոպայի խորհրդի այլ չափորոշիչներին... »:

4. Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհուրդ

69. Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵԴԽԽ)՝ թիվ 10(2007) Եվրոպայի խորհրդի հասարակությանը ծառայելու գործում Դատական խորհրդի դերի մասին կարծիքը, որն ընդունվել է 2007 թվականի նոյեմբերի 23-ին, վերաբերելի մասով ունի հետևյալ բովանդակությունը.

« ...

III. Ա. Դատավորների մեծամասնությունից կազմված դատական խորհուրդ

...

17. Քանի որ Դատավորների խորհուրդը կազմված է միայն դատավորներից, ԵԴԽԽ-ն այն կարծիքին է, որ նրանք պետք է լինեն իրենց գործընկերների կողմից ընտրված դատավորներ:

18. Եթե խորհրդի կազմը միատարր չէ (դատավորներ եւ ոչ դատավորներ), ԵԴԽԽ-ն համարում է, որ ցանկացած մանիպուլյացիա կամ անտեղի ճնշում կանխելու նպատակով անդամների զգալի մեծամասնությունը պետք է լինեն իրենց գործընկերների կողմից ընտրված դատավորներ:

19. ԵԴԽԽ-ի կարծիքով, կազմի միատարր չլինելը տալիս է ինքնապաշտպանության, սեփական շահերի եւ նեպոտիզմի գաղափարի առաջացումը կանխելու եւ հասարակության տարբեր տեսակետներ արտացոլելու առավելություններ՝ այդպիսով դատավորների համար ապահովելով օրինականության լրացուցիչ աղբյուր: Այնուամենայնիվ, նույնիսկ եթե անդամների կազմը միատարր չէ, Դատական խորհրդի գործունեությունը չի թուլատրի որեւէ զիջում խորհրդարանական

մեծամասնությունների փոխգործակցության կամ գործադիր իշխանության կողմից ճնշման նկատմամբ, եւ այն զերծ կմնա քաղաքական կուսակցությունների կարծիքներին ենթարկվելուց, որպէսզի կարողանա պահպանել արդարադատության արժեքներն ու հիմնարար սկզբունքները:

...

IV. Բ. Դատական խորհրդի որոշումները

39. Արդարադատության համակարգի կառավարման եւ համակարգման վերաբերյալ Դատական խորհրդի որոշ որոշումներ, ինչպէս նաեւ դատավորների պաշտոնի նշանակման, տեղաշարժի, առաջխաղացման, կարգապահական միջոցների եւ պաշտոնից ազատելու (եթե Խորհուրդը ունի նման լիազորություններ) վերաբերյալ կայացված որոշումները պետք է պարունակեն պարզաբանում՝ դրանց հիմքերի, պարտադիր ուժի եւ դատական վերանայման հնարավորության մասին: Իսկապէս, Դատական խորհրդի անկախությունը չի նշանակում, որ վերջինս օրենքի կարգավորման շրջանակից դուրս է եւ ազատված է դատական վերահսկողությունից»:

70. ԵԴԽԽ-ի կողմից 2010 թվականի նոյեմբերին ընդունվել է Դատավորների Մագնա Կարտան (հիմնարար սկզբունքները): Համապատասխան բաժինն ունի հետեւյալ բովանդակությունը.

«Անկախությունը երաշխավորելու համար պատասխանատու մարմինը

13. Դատավորների անկախությունն ապահովելու համար յուրաքանչյուր պետություն ստեղծում է Դատավորների խորհուրդ կամ այլ հատուկ մարմին, որն ինքնին անկախ է օրենսդիր եւ գործադիր իշխանություններից, ունի իր կարգավիճակի, ինչպէս նաեւ դատական հաստատությունների կազմակերպման, գործունեության եւ հեղինակության վերաբերյալ բոլոր հարցերով լայն իրավասություններ: Խորհուրդը կազմված է կամ բացառապէս դատավորներից, կամ դրա զգալի մեծամասնությունը կազմում են իրենց գործընկերների կողմից ընտրված դատավորները: Դատական խորհուրդը հաշվետու է իր գործունեության եւ որոշումների համար»:

5. Կոռուպցիայի դեմ պայքարի երկրների խումբ

71. Կոռուպցիայի դեմ պայքարի երկրների խմբի (ԳԲԿՈ) զեկույցը՝ Պատգամավորների, դատավորների եւ դատախազների շրջանում կոռուպցիայի կանխարգելումը (Գնահատման զեկույց. Հայաստանի Հանրապետություն, 78-րդ լիազումար նիստ, 2017 թվականի դեկտեմբերի 4-8), նույնպէս կարելուք է:

«Դատավորների շրջանում կոռուպցիայի կանխարգելում» վերնագրով գլխում նշվել է հետևյալը.

«Առաջարկություն v.

30. ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ շարունակվեն դատական իշխանության ինքնակառավարման բարեփոխումները՝ նպատակ ունենալով ամրապնդելու դատական իշխանության անկախությունը, ապահովելու ինքնակառավարման մարմինների բոլոր մակարդակներում դատավորների բավարար չափով ներկայացվածությունը եւ նվազեցնելու դատարանների նախագահների, մասնավորապես՝ Վճռաբեկ դատարանի նախագահի դերը:

31. Իշխանությունները զեկուցում են, որ 2015 թվականի սահմանադրական փոփոխությունները հանգեցրել են արդարադատության համակարգում մի շարք փոփոխությունների: Սահմանադրությամբ (հոդված 173) այժմ նախատեսվում է, որ Բարձրագույն դատական խորհուրդն անկախ պետական մարմին է, որը երաշխավորում է դատարանների եւ այդ դատարանների դատավորների անկախությունը: Այն կազմված է 10 անդամից, այդ թվում՝ հինգ դատավորից բոլոր մակարդակներում, որոնք ունեն առնվազն 10 տարվա փորձ, ընտրվել են Դատավորների ընդհանուր ժողովի կողմից, ինչպես նաեւ հինգ իրավաբան-գիտնականներից եւ այլ հեղինակավոր իրավաբաններից, որոնք ընտրվել են Ազգային ժողովի կողմից պատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երեք հինգերորդի կողմից: Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամներն ընտրվում են հինգ տարի ժամկետով՝ առանց վերընտրվելու իրավունքի: Դատական խորհուրդը իր անդամներից ընտրում է նախագահ:

32. Բարձրագույն դատական խորհրդի առջեւ դրված են հետևյալ խնդիրները. նշանակման եւ առաջխաղացման համար դատավորների թեկնածուներ ընտրելը եւ առաջարկելը, այլ դատարան դատավորներին գործուղելու հարցը որոշելը, դատավորի նկատմամբ քրեական վարույթ հարուցելուն համաձայնություն տալը, կարգապահական տույժերի հարցը որոշելը եւ դատավորի լիազորությունները դադարեցնելը, բյուջեի վերաբերյալ առաջարկություններ պատրաստելը եւ կառավարություն ներկայացնելը եւ այլն: Բացի այդ, իշխանությունները նշում են, որ նոր Դատական օրենսգիրք է մշակվում՝ աշխատանքային խմբի կողմից նոր սահմանադրական պահանջները իրականացնելու համար: Օրենսգրքի նախագծում նշվում է, որ ինքնակառավարման մարմինները ներառում են Բարձրագույն դատական խորհուրդը եւ Դատավորների ընդհանուր ժողովը:

33. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է սահմանադրական փոփոխությունները, որոնցով բարեփոխվել է Հայաստանի դատական ինքնակառավարման համակարգը՝ Բարձրագույն դատական խորհուրդն ստեղծելու միջոցով: ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամների կեսը կազմում են բոլոր մակարդակների դատավորներ, որոնք ընտրվել են Դատավորների ընդհանուր ժողովի՝ իրենց գործընկերների կողմից: Ավելին, նվազեցվել է դատարանի նախագահների դերը,

ինչպես պահանջվել էր Առաջարկությունում: Եզրափակելով՝ նշենք, որ Բարձրագույն դատական խորհրդի հիմնումը կարելու է ճիշտ ուղղությամբ ընթացող բարեփոխում է թվում:

34. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ v առաջարկությունն իրականացվել է բավարար չափով:

...

46. Ինչ վերաբերում է Առաջարկության ii մասին, ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ վերանայված Սահմանադրությամբ սահմանվել է, որ Բարձրագույն դատական խորհուրդը ներկայումս իրավասու է դատավորների նկատմամբ կարգապահական պատասխանատվության վերաբերյալ որոշումներ կայացնել (175-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետ): Սա ողջունելի է որպես ընթացակարգային երաշխիքի ձև՝ հաշվի առնելով սույն մարմնի կազմը (տե՛ս Առաջարկություն v): Ավելին, այն սկզբունքը, որ դատավորը չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել արդարադատություն իրականացնելիս հայտնած կարծիքների կամ կայացրած դատական ակտերի համար (Սահմանադրության 164-րդ հոդվածի 9-րդ մաս), մեկ այլ երաշխիք է: ԳՐԵԿՈ-ն նաև գնահատում է այն, որ նոր Սահմանադրությամբ նշվել է, որ դատավորի լիազորությունների դադարեցումը տույժ է առաջացնում միայն կոպիտ կարգապահական խախտումների համար (164-րդ հոդվածի 9-րդ մաս): Այնուամենայնիվ, ԳՐԵԿՈ-ն մտահոգված է, որ կարծես թե հնարավոր չէ կարգապահական բնույթի որոշումը բողոքարկել դատարան, իսկ Սահմանադրական դատարանում այն կարելի է բողոքարկել միայն դրա սահմանադրականության մասով: Կարելի է եզրակացնել, որ առաջարկության այս մասը մասամբ է իրականացվել»:

72. Պատգամավորների, դատավորների եւ դատախազների շրջանում կոռուպցիայի կանխարգելման մասին ԳՐԵԿՈ-ի զեկույցի համապատասխան մասը (Գնահատման զեկույց, Հայաստանի Հանրապետություն, 84-րդ լիազումար նիստ, 2019 թվականի դեկտեմբերի 2-6) ունի հետևյալ բովանդակությունը.

« ...

41. Ինչ վերաբերում է Առաջարկության դեռ չավարտված երկրորդ մասին, ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ նոր Դատական օրենսգրքի ընդունմամբ Բարձրագույն դատական խորհրդի՝ որակավորման քննություն անցկացնելու կամ առաջխաղացման ցուցակում ընդգրկվելու վերաբերյալ դիմումները մերժելու մասին որոշումները կարող են բողոքարկվել Վարչական դատարանում: Այնուամենայնիվ, ներկայումս, թվում է, թե հնարավոր չէ բողոքարկել դատավորներին պաշտոնից ազատելու մասին որոշումները: ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ Դատական օրենսգրքի հետագա փոփոխությունները կանխատեսելի են, որը, *inter alia* (ի թիվս այլնի), նախատեսում է գրավոր որակավորման քննությունները վիճարկելու հնարավորություն, նախ՝ բողոքարկման հանձնաժողովում (որպես ֆիլտր), այնուհետև՝ դատարանում: Այդ գործընթացը ընթանում է ճիշտ ուղղությամբ: Նաև կարելի

է ասել, որ Բարձրագույն դատական խորհրդի՝ կարգապահական հարցերի վերաբերյալ որոշումները կարող են բողոքարկվել, սակայն դժվար է այս մեխանիզմը բողոքարկման պատշաճ մեխանիզմ համարել, ավելի շուտ դա ԲԴԽ-ի կողմից գործը վերաբացելու հնարավորություն է: Այս համակարգը դեռևս անկատար է: ԳԲԿՈ-ն ընդգծում է, որ բողոքարկման մեխանիզմներ պետք է նախատեսել աշխատանքի ընդունելու, առաջխաղացման եւ աշխատանքից ազատելու մասին որոշումների համար, ինչպես պահանջվում է Առաջարկությամբ:

42. ԳԲԿՈ-ն եզրակացնում է, որ vii առաջարկությունը մնում է մասամբ կատարված:

...»

73. Պատգամավորների, դատավորների եւ դատախազների շրջանում կոռուպցիայի կանխարգելման մասին ԳԲԿՈ-ի զեկույցի համապատասխան մասը (Գնահատման զեկույց. Հայաստանի Հանրապետություն, 93-րդ լիագումար նիստ, 2023 թվականի մարտի 20-24) ունի հետևյալ բովանդակությունը.

«Առաջարկություն vii

33. ԳԲԿՈ-ն առաջարկել է բարեփոխել դատավորների պաշտոնների համալրման, առաջխաղացման եւ պաշտոնից ազատման ընթացակարգերը, այդ թվում՝ i) ամրապնդելով այդ ընթացակարգերում դատական իշխանության դերը եւ նվազեցնելով հանրապետության նախագահի դերը եւ պահանջելով նրանից տալ իր որոշումների գրավոր հիմնավորումները, եւ ii) ապահովելով այդ ընթացակարգերի ժամանակ ընդունված ցանկացած որոշման՝ դատական կարգով բողոքարկման հնարավորությունը:

...

36. Ինչ վերաբերում է մնացած ii մասին, ապա ԳԲԿՈ-ն նշում է, որ «Դատական օրենսգրքի մասին» սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին նոր նախագծով ներդրվելու է Բարձրագույն դատական խորհրդի՝ դատավորների հետ կապված կարգապահական հարցերով որոշումների բողոքարկման մեխանիզմ: ԳԲԿՈ-ն նշում է, որ ԲԴԽ-ի՝ կարգապահական հարցերով որոշումների բողոքարկման նոր համակարգը կազմված է երկրորդ աստիճանի դատարանից, որը պետք է ստեղծվի հենց ԲԴԽ-ի կազմում: Թեև դատարանում բողոքարկելն ավելի լավ տարբերակ կլիներ, ինչպես որ նշված է Առաջարկության մեջ, ԳԲԿՈ-ն նշում է, որ դրա համար անհրաժեշտ կլինեն փոփոխություն կատարել Սահմանադրության մեջ, եւ որ բողոքարկման աստիճանի ստեղծումը ԲԴԽ-ի կազմում ընդունելի փոխզիջում է Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից: Սակայն այս փոփոխությունները դեռ պետք է վերջնական տեսքի բերվեն եւ ընդունվեն: Հետևաբար Առաջարկության այս մասը դեռևս չի կարող համարվել կատարված»:

Գ. Տնտեսական համագործակցության եւ զարգացման կազմակերպություն (ՏՀԶԿ)

74. 2018 թվականին ՏՀԶԿ-ն Հայաստանի իշխանություններին հանձնարարել է «ստեղծել ԲԴԽ ոչ դատավոր անդամների ընտրության բաց, թափանցիկ եւ մրցակցային ընթացակարգ եւ սահմանել Ազգային Ժողովի կողմից դրա անդամների ընտրության չափանիշները»⁴:

⁴Հակակոռուպցիոն բարեփոխումները Հայաստանում, ՏՀԶԿ, էջ 79:

Դ. Դատական խորհուրդների եվրոպական ցանց

75. Դատական խորհուրդների եվրոպական ցանցը (ԴԽԵՑ) 2021 թվականին Վիլնյուսում կայացած արտահերթ ընդհանուր ժողովում ընդունել է Դատական խորհուրդների վերաբերյալ ամփոփագիրը, որի համապատասխան մասերն ունեն հետևյալ բովանդակությունը.

« ...

Գ. Կազմը եւ կառուցվածքը

Խորհուրդը կարող է կազմված լինել բացառապես դատական իշխանության ներկայացուցիչներից եւ դատական իշխանության ներկայացուցիչ չհանդիսացող անդամներից: Ամենահաջողված մոդելները, որոնց կազմում համատեղ ներկայացված են իրենց գործընկերների կողմից ընտրված դատավորներ եւ իրավական, գիտական կամ քաղաքացիական հասարակության շրջանակներից ընտրված (նշանակված) անդամներ, որոնք օժտված են դատական անկախությունը եւ հաշվետվողականությունը խթանելու համար բավարար, լայն լիազորություններով: Սա դիտվում է որպես դատական իշխանության իրական անկախության խթանման եւ երաշխավորման ամենաճիշտ ուղին՝ Խորհրդին քաղաքական միջամտությունից ազատելու միջոցով, եւ ծառայում է դրա ինքնավարությունն ամրապնդելուն:

Բացի այդ, դատավոր չհանդիսացող անդամների մասնակցությունը ամրապնդում է խորհուրդների հաշվետվողականությունն ու հրապարակայնությունը քաղաքացիական հասարակության համար:

Եթե կազմը միատարր չէ, Խորհուրդը պետք է մեծամասամբ, բայց ոչ պակաս, քան 50%-ը, կազմված լինի դատավոր անդամներից:

Ամեն դեպքում (անկախ նրանից՝ այդ կազմը միատարր է, թե՛ ոչ), Խորհրդի անդամները (անկախ նրանից, թե ինչպես են նրանք նշանակվել) պետք է գործեն որպես ամբողջ դատական իշխանության ներկայացուցիչներ:

Խորհրդի բոլոր աշխատանքային խմբերի կազմում պետք է երաշխավորվի մեծամասամբ դատական իշխանության ներկայացուցիչների ներկայացվածությունը:

...

Դատավոր չհանդիսացող անդամները

Դատական խորհուրդների եւ համարժեք մարմինների կազմը պետք է ներառի դատավոր չհանդիսացող անդամներ՝ արտացոլելով հասարակության բազմազանությունը:

Դատավոր չհանդիսացող անդամների առաջադրման, ընտրման կամ նշանակման գործընթացը պետք է լինի թափանցիկ եւ արժանիքահեն: Եթե դատավոր չհանդիսացող անդամները նշանակվում են խորհրդարանական մարմինների կողմից, ցանկալի է, որ նրանց ընտրությունն իրականացվի ձայների որակյալ մեծամասնությամբ՝ քաղաքական ազդեցությունից խուսափելու համար:

Դատավոր չհանդիսացող անդամները պետք է համապատասխանեն դատավորների բարեկարքության, անկախության եւ անաչառության նույն չափորոշիչներին, սակայն դատավոր չհանդիսացող անդամները չպետք է լինեն քաղաքական գործիչներ, կամ այդ կազմում չպետք է ներառված լինի Արդարադատության նախարարը: Դատական խորհուրդների դատավոր չհանդիսացող անդամները եւ համապատասխան այլ մարմիններ՝ որպես Դատական խորհրդի անդամ կամ այլ համապատասխան մարմին, իրենց մանդատն ստանալուց առաջ կամ հետո ողջամիտ ժամկետում չպետք է ներգրավված լինեն քաղաքականության մեջ»:

Ե. Այլ միջազգային նյութեր

76. Արեւելյան Եվրոպայում, Հարավային Կովկասում եւ Կենտրոնական Ասիայում դատական անկախության վերաբերյալ Կիեւի հանձնարարականների համապատասխան մասերը՝ Եվրոպայում անվտանգության եւ համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) Ժողովրդավարական հաստատությունների եւ մարդու իրավունքների գրասենյակի՝ 2010 թվականի դատական վարչարարությունը, ընտրությունը եւ հաշվետվողականությունը, սահմանում են հետեւյալը.

«Դատական խորհուրդների կազմը

7. ... Բացի դատավորների կողմից ընտրված դատական անդամների զգալի թվից՝ Դատական խորհուրդը պետք է բաղկացած լինի իրավագիտության դասախոսներից եւ գերադասելի է, փաստաբանների կոլեգիայի անդամներից՝ ներառականությունը եւ թափանցիկությունն առավել խրախուսելու նպատակով:

...

Կարգապահության վերաբերյալ որոշում կայացնող մարմինների անդամակցությունը

9. Կարգապահական գործը քննելու եւ կարգապահական միջոցների վերաբերյալ որոշում կայացնելու համար իրավասու մարմինները (տե՛ս 5-րդ պարբերության «բ» կետը) չպետք է կազմված լինեն բացառապէս դատավորներից, այլ պահանջեն ներկայացուցչություն՝ բացի դատական բնույթի մասնագիտություն ունեցող անդամներից՝ ներառելով նաեւ այլ մասնագիտություն ունեցող անդամների:

...

Կարգապահության վերաբերյալ որոշում կայացնող անկախ մարմինը

26. Պետք է լինի հատուկ անկախ մարմին (դատարան, հանձնաժողով կամ խորհուրդ), որը քննում է դատավորների կարգապահությանն առնչվող գործերը (տե՛ս 9-րդ պարբերությունը):

ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

I. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 6-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ԿԵՏԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԸ

77. Դիմումատուն բողոքել է, որ ԲԴԽ-ն չի բավարարել «անկախ եւ անաչառ տրիբունալի» պահանջները, քանի որ նրա ոչ դատական անդամներն առաջադրվել եւ ընտրվել են ոչ արժանիքների վրա հիմնված, ոչ էլ թափանցիկ եւ ենթադրաբար քաղաքականացված ընթացակարգով: Հաշվի առնելով ԲԴԽ-ի կողմից նրա պաշտոնանկությունը բողոքարկելու անհնարինությունը՝ դատարան դիմելու նրա իրավունքը խախտվել է: Ի վերջո, նա բողոքել է, որ ԲԴԽ-ի նախագահը՝ Կ.Ա.-ն, անաչառ չի եղել, քանի որ նա սերտ կապեր ուներ Արդարադատության նախարար Գ.Մ.-ի հետ, որը դիմումատուի դեմ կարգապահական վարույթ էր հարուցել: Նա հիմնվել է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի վրա, որն ունի հետեւյալ բովանդակությունը.

«Յուրաքանչյուր ոք, երբ որոշվում են նրա քաղաքացիական իրավունքներն ու պարտականությունները ... ունի օրենքի հիման վրա ստեղծված անկախ ու անաչառ տրիբունալի կողմից դատաքննության իրավունք»:

Ա. Ընդունելիությունը

1. Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի կիրառումը

ա) Կողմերի փաստարկները

78. Կառավարությունն ընդունել է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետը կիրառվում է իր քաղաքացիաիրավական հայեցակետով: Մասնավորապես նրանք պնդում էին, որ ըստ Հայաստանի օրենսդրության՝ դիմումատուն իրավունք ուներ որպես դատավոր աշխատել մինչև 65 տարեկանում կենսաթոշակի անցնելը՝ առանց հաշվի առնելու Սահմանադրության եւ Դատական օրենսգրքի համապատասխան դրույթներով նախատեսված բացառությունները (Սահմանադրության 164-րդ հոդվածի 8-րդ եւ 9-րդ մասերը՝ մեջբերված վերոնշյալ 20-րդ կետում, ինչպես նաեւ վերոնշյալ 51-րդ կետում): Այսպիսով, սույն գործում տեղի է ունեցել իրական եւ լուրջ վեճ այնպիսի «իրավունքի» շուրջ, որը դիմումատուն կարող էր պահանջել վիճելի հիմքերով՝ ներպետական օրենսդրության համաձայն: Վկայակոչելով Դատարանի կողմից *Վիլհո Էսկելինենը եւ այլք ընդդեմ Ֆինլանդիայի* ([ՄՊ] [*Vilho Eskelinen and Others v. Finland*] [GC] թիվ 63235/00, §62, ՄԻԵԴ 2007-II «Էսկելինենի գործով թեստ») գործի հիման վրա սահմանված սկզբունքները, նրանք վիճարկում էին, որ ներպետական իրավունքն ակնհայտորեն չէր բացառում տվյալ պաշտոնի կամ անձնակազմի կատեգորիայի համար մուտքը դատարան: Մասնավորապես, թեեւ ԲԴԽ-ն սովորական դատական համակարգի մաս չէր կազմում, եւ նրա որոշումները սովորական դատարաններում չէին բողոքարկվում, ի տարբերություն նախկինում գոյություն ունեցող Արդարադատության խորհրդի (*տե՛ս Մնացականյանն ընդդեմ Հայաստանի* [*Mnatsakanyan v. Armenia*], թիվ 2463/12, §§ 51-54, 2022 թվականի դեկտեմբերի 6)՝ այն դատավորներին առնչվող կարգապահական հարցերում ուներ բացառիկ իրավասություն եւ որպես այդպիսին, այդ վարույթների ընթացքում հանդես էր գալիս «դատարանի» կարգավիճակով, ինչպես նշել է նաեւ Վենետիկի հանձնաժողովը (վերոնշյալ 68-րդ պարբերությունում մեջբերված համապատասխան եզրակացության 19-րդ կետը):

79. Դիմումատունն պնդել է, որ 6-րդ հոդվածի 1-ին մասը կիրառելի է իր քաղաքացիական հայեցակետով: Այնուամենայնիվ, նա վիճարկում էր, որ ԲԴԽ-ն չի բավարարել տվյալ հոդվածով սահմանված «անկախ եւ անաչառ տրիբունալի» պահանջները: Այսպիսով, նա պնդում էր, որ իրեն զրկել են դատարան մուտք գործելու իրավունքից, մինչդեռ պատասխանող Կառավարությունը չի ներկայացրել որեւէ փաստարկ՝ ցույց տալու համար, որ նման բացառումը հիմնավորված է որեւէ օբյեկտիվ հիմքով, ինչպես պահանջվում է Էսկելինենի գործով թեստի երկրորդ պայմանով:

բ) Դատարանի գնահատականը

80. Դատարանն ի սկզբանե նշել է, որ կողմերից որեւէ մեկը չի պնդել, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետը կիրառելի էր իր քրեական հայեցակետով: Իր մասով Դատարանը նաեւ գտնում է, որ սույն գործի հանգամանքները թույլ չեն տալիս, որ նրանք այլ եզրահանգման գան (որպես համեմատություն՝ *Կատանյան ընդդեմ Մոլդովայի Հանրապետության* [Catană v. the Republic of Moldova] թիվ 43237/13, § 41, 2023 թվականի փետրվարի 21, *Դենիսովն ընդդեմ Ուկրաինայի* [ՄՊ] [Denisov v. Ukraine] թիվ 76639/11, § 43, 2018 թվականի սեպտեմբերի 25 եւ *Ռամոս Նունես դե Կարվալյու է Սան ընդդեմ Պորտուգալիայի* [ՄՊ] [Ramos Nunes de Carvalho e Sa v. Portugal] թիվ 55391/13 եւ թվով 2 այլ գործեր, §§ 122-27, 2018 թվականի նոյեմբերի 6): Իսկապես, որեւէ հիմք չկա ենթադրելու, որ սովորաբար որպես «Էնգելի չափանիշներ» հայտնի չափանիշները (տե՛ս Էնգելը եւ այլք ընդդեմ Նիդեռլանդների [Engel and Others v. the Netherlands], 1976 թվականի հունիսի 8, § 82, շարք «Ա», թիվ 22) բավարարվել են այնպես, որպեսզի հնարավոր լինի եզրակացնել, որ դիմումատուի դեմ ներկայացված կարգապահական վարույթը Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի իմաստով վերաբերում էր քրեական մեղադրանքը սահմանելուն:

81. Կողմերը չեն վիճարկել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի կիրառելիությունն իր քաղաքացիական հայեցակետով: Դատարանը վերահաստատում է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետն իր

քաղաքացիաիրավական հայեցակետով տարածվում է միայն «քաղաքացիական իրավունքների» շուրջ ծագած «վեճերի» (ֆրանսերեն տեքստում՝ «վիճարկում» [contestations]) նկատմամբ, որոնք, կարելի է ասել, թեկուզ վիճելի հիմքերով, պետք է ճանաչվեն ներպետական օրենսդրությամբ՝ անկախ դրա՝ Կոնվենցիայով պաշտպանված լինելու հանգամանքից: Վեճը պետք է լինի իրական եւ լուրջ. այն կարող է վերաբերել ոչ միայն իրավունքի փաստացի առկայությանը, այլեւ դրա շրջանակին եւ իրացման եղանակին: Վարույթի արդյունքը պետք է ուղղակիորեն որոշիչ լինի տվյալ իրավունքի հարցում, զուտ աննշան կապը կամ հեռակա հետեւանքները բավարար չեն 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի կիրառման համար (տե՛ս *Միկալլեֆն ընդդեմ Մալթայի* [*ՄՊ*] [*Micallef v. Malta*] [*GC*], թիվ 17056/06, § 74, ՄԻԵԴ 2009, եւ Գյուլումյանը եւ այլք ընդդեմ Հայաստանի [*Gyulumyan and Others v. Armenia*] (*դեկ.*, թիվ 25240/20, § 64, 2023 թվականի նոյեմբերի 21):

82. Դատարանը նշում է, որ դիմումատուն, որը տվյալ պահին մոտավորապես 54 տարեկան էր, Հայաստանի օրենսդրությամբ, այդ թվում՝ Սահմանադրությամբ իրավունք ուներ որպես դատավոր պաշտոնավարելու մինչեւ 65 տարեկանը (տե՛ս վերոնշյալ 20-րդ կետում մեջբերված 166-րդ հոդվածի 8-րդ կետը, տե՛ս նաեւ վերոնշյալ 22-րդ կետը): Ավելին, նրա լիազորությունները կարող են դադարել կամ վաղաժամկետ դադարեցվել միայն Սահմանադրությամբ եւ Դատական օրենսգրքով սահմանված բացառիկ հանգամանքներում (տե՛ս վերոնշյալ 20-րդ կետում մեջբերված Սահմանադրության 164-րդ հոդվածի 8-րդ եւ 9-րդ մասերը, տե՛ս նաեւ վերոնշյալ 51-րդ պարբերությունը): Հետեւաբար Դատարանը գտնում է, որ, ինչպես պնդում է Կառավարությունը, սույն գործում առկա է իրական եւ լուրջ վեճ «իրավունքի» վերաբերյալ, որը դիմումատուն կարող էր պահանջել ներպետական օրենսդրության համաձայն վիճելի հիմքերով (որպես համեմատություն՝ Մնացականյանի [*Mnatsakanyan*] գործը, վերելում հիշատակված, § 48 եւ այնտեղ հիշատակված հղումները): Մնում է պարզել, թե արդյոք տվյալ իրավունքն ուներ քաղաքացիական բնույթ:

83. Այդ կապակցությամբ Դատարանը վերահաստատում է այն սկզբունքները, որոնք հաստատվել են Մեծ պալատի կողմից վերոհիշյալ Վիլհո

Էսկելինեն *[Vilho Eskelinen]* գործով, ինչպես ամփոփված է Գրգեդան ընդդեմ Լեհաստանի [ՄՊ] *[Grzęda v. Poland]*, թիվ 43572/18 գործով, §§ 257-64, 2022 թվականի մարտի 15), ըստ որի՝ պետական պաշտոնյաների եւ պետության միջեւ աշխատանքային վեճերը կարող են դուրս լինել 6-րդ հոդվածի քաղաքացիական հայեցակետից՝ պայմանով, որ իրագործվեն միասնական պայմանները: Առաջին հերթին պետությունն իր ազգային օրենսդրության մեջ պետք է հստակորեն բացառի տվյալ պաշտոնի կամ անձնակազմի կատեգորիայի մուտքը դատարաններ: Երկրորդ՝ բացառումը պետք է հիմնավորված լինի օբյեկտիվ հիմքերով՝ ելնելով պետության շահերից (նույն տեղում, § 261): Առկա է 6-րդ հոդվածի կիրառման կանխավարկածը: Այդ սկզբունքները կիրառվել են քաղաքացիական ծառայողների մասնակցությամբ վեճերի, ինչպես նաեւ դատավորների հետ կապված վեճերի, այդ թվում՝ դատական պաշտոնից ազատման հետ կապված վարույթների նկատմամբ (նույն տեղում, § 263 եւ դրանում նշված լիազորությունները):

84. Դատարանը գտնում է, որ ազգային օրենսդրության համաձայն՝ դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթի ընթացքում ԲԴԽ-ի կողմից ընդունված որոշումները վերջնական են եւ ենթակա չեն բողոքարկման սովորական դատարաններում (տե՛ս Դատական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 7-րդ մասը՝ մեջբերված վերոնշյալ 47-րդ պարբերության մեջ): Թեեւ հնարավոր է դիմել գործի վերաբացման համար, սա միեւնույն մարմնի առջեւ արտահերթ գանգատ է (տե՛ս վերելում՝ 48-րդ եւ 49-րդ պարբերությունները) եւ հետեւաբար չի համարվում ԲԴԽ-ի որոշումների դեմ բողոքարկման սովորական ընթացակարգ: Հետեւաբար ԲԴԽ-ն առաջին եւ միակ ատյանն է, որտեղ կարող է սահմանվել դատավորների կարգապահական պատասխանատվությունը: Այնուամենայնիվ, Դատարանը որոշել է, որ միայն այն փաստը, որ համապատասխան կարգապահական մարմնի որոշման հետագա դատական վերանայումը հնարավոր չէր, չի նշանակում, որ դիմումատու մուտք չի ունեցել դատարան Էսկելինենի գործով թեստի նպատակներով, ընդ որում, տվյալ կարգապահական մարմինը թեստի նպատակներով որակվում է որպես «դատարան» (որպես համեմատություն՝ Բիլգենն ընդդեմ Թուրքիայի *[Bilgen v. Turkey]*), թիվ 1571/07, § 71, 2021 թվականի մարտի 9):

Այդ նպատակով Դատարանն ուսումնասիրում է՝ արդյոք կարգապահական մարմինը կատարել է դատական գործառույթ, ինչպես նաև ուսումնասիրում է նրա առջև գտնվող վարույթի բնույթը (տե՛ս Կամենոսն ընդդեմ Կիպրոսի [Kamenos v. Cyprus], թիվ 147/07 գործը, §§ 84-85, 2017 թվականի հոկտեմբերի 31): Հետևաբար Դատարանը պետք է քննի, թե արդյոք ԲԴԽ-ն կարող է համարվել դատական գործառույթ իրականացնող «տրիբունալ»: Քանի որ տվյալ հարցն իր քաղաքացիական հայեցակետով սերտորեն կապված է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի կիրառելիության հետ, վերջինս դատարան դիմելու թույլտվության ենթադրյալ բացակայության կապակցությամբ պետք է միացվի դիմումատուի գանգատի էությանը (տե՛ս ստորև 101-119-րդ եւ 124-րդ պարբերությունները):

2. ԲԴԽ-ի ենթադրյալ ինստիտուցիոնալ անկախության բացակայության հետ կապված իրավական պաշտպանության ներպետական միջոցների սպառումը՝ հաշվի առնելով նրա ոչ դատավոր անդամների առաջադրումը եւ ընտրությունը

ա) Կողմերի փաստարկները

85. Կառավարությունը պնդում էր, որ դիմումատուն երկրի ներսում չի ներկայացրել իր բողոքները՝ կապված ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամների առաջադրման եւ ընտրության, ինչպես նաև գործադիր եւ օրենսդիր իշխանությունից այդ մարմնի ենթադրյալ անկախության բացակայության հետ: Մասնավորապես հիշատակելով Դատական օրենսգրքի 71-րդ հոդվածը եւ 88-րդ հոդվածի 4-րդ մասը (տե՛ս վերելում՝ 24-րդ եւ 33-րդ պարբերությունները)՝ նրանք վիճարկում էին, որ դիմումատուն կարող էր ինքնաբացարկի միջնորդություն ներկայացնել իր գործով ներկա բոլոր չորս ոչ դատավոր անդամների նկատմամբ՝ գանգատը միայն նախագահ Կ.Ա.-ի նկատմամբ ներկայացնելու փոխարեն:

86. Դիմումատուն ի պատասխան նշել է, որ ԲԴԽ-ի անկախության կապակցությամբ իր գանգատը վերաբերում է ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամների առաջադրմանը եւ ընտրությանը վերաբերող համակարգային խնդիրներին, որոնց

համար ներպետական պաշտպանության միջոցներ առկա չէին: Դատական օրենսգրքի 71-րդ հոդվածը եւ 88-րդ հոդվածի 4-րդ մասը, որոնց վրա հիմնվում էր Կառավարությունը, վերաբերում էր ԲԴԽ-ի անդամի անաչառությունը վիճարկելու հնարավորությանը, այլ ոչ թե տվյալ մարմնի ինստիտուցիոնալ անկախությանը: Ավելին, Կառավարությունը որեւէ ապացույց չէր ներկայացրել իրավական պաշտպանության վերոհիշյալ միջոցի արդյունավետությունը տվյալ մարմնի անկախության բացակայության վերաբերյալ իր ներկայացրած գանգատի մասով ապացուցելու նպատակով:

բ) Դատարանի գնահատականը

87. Դատարանը վերահաստատում է, որ 35-րդ հոդվածի 1-ին կետով պահանջվում է սպառել իրավական պաշտպանության այն միջոցները, որոնք վերաբերում են առաջադրված խախտմանը եւ կարող են փոխհատուցել ենթադրյալ խախտումը: Տվյալ իրավական պաշտպանության միջոցների գոյությունը պետք է բավականաչափ հստակ լինի ոչ միայն տեսականորեն, այլեւ գործնականում, հակառակ դեպքում դրանք չեն ունենա անհրաժեշտ մատչելիությունը եւ արդյունավետությունը, պատասխանող պետության խնդիրն է ապացուցել, որ այդ պայմանները բավարարված են (տե՛ս Արհմիության հարցերով Ժնևի համայնքն ընդդեմ Շվեյցարիայի [ՄՊ][Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) [GC]] , թիվ 21881/20, §§ 139 եւ 143, 2023 թվականի նոյեմբերի 27, եւ այնտեղ նշված վճիռները):

88. Անդրադառնալով սույն գործին՝ Դատարանը նախեւառաջ նկատում է, որ ԲԴԽ-ի կազմը եւ նրա անդամների ընտրության կարգը սահմանվել են Սահմանադրությամբ: Կառավարությունը չկարողացավ հիմնավորել, որ ԲԴԽ-ի ինստիտուցիոնալ անկախությունը գործադիր եւ օրենսդիր ճյուղերից կարող էր վիճարկվել Դատական օրենսգրքի համաձայն ինքնաբացարկի դիմում ներկայացնելու միջոցով, եւ որ այդ դիմումը կարող էր ունենալ որեւէ հաջողության

հեռանկար: Դատարանը նշում է, որ դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթի ժամանակ ԲԴԽ-ն քվորում ուներ միայն այն դեպքում, երբ նիստին ներկա էր նրա ընդհանուր անդամների կեսից ավելին (տե՛ս վերելում՝ 35-րդ պարբերությունը): Եթե նույնիսկ ենթադրենք, որ կարող է պահանջվել ԲԴԽ-ի անդամների կեսի ինքնաբացարկը, ապա դա ակնհայտորեն անհնարին կդարձնի ԲԴԽ-ի կողմից դիմումատուի գործով որոշում կայացնելը: Փաստորեն, 71-րդ բաժնի 5-րդ կետի ձեւակերպումից բխում է, որ ԲԴԽ-ն կմերժեր այդ դիմումը (տե՛ս վերելում՝ 24-րդ պարբերությունը): Ավելին, Կառավարությունը չի հստակեցրել, որ այս դեպքում գոյություն ունի իրավական մեխանիզմ, որը հնարավորություն կտար փոխարինել ինքնաբացարկ ներկայացրած ԲԴԽ անդամներին: Դատարանը նաեւ նկատում է, որ Կառավարությունը հղում չի կատարել որեւէ համապատասխան ներպետական նախադեպային իրավունքի՝ ի պաշտպանություն իրենց փաստարկների (տե՛ս նմանատիպ մոտեցման համար վերելում հիշատակված՝ Կատանայի [Catană] գործը, § 49): Ըստ այդմ, իրավական պաշտպանության ներպետական միջոցները չսպառելու մասին Կառավարության առարկությունը պետք է մերժվի:

3. Ընդունելիության վերաբերյալ եզրակացությունը

89. Հաշվի առնելով վերոնշյալը՝ Դատարանը համարում է, որ դիմումատուի բողոքները (տե՛ս վերելում՝ 77-րդ պարբերությունը) ոչ ակնհայտորեն անհիմն են, ոչ էլ անընդունելի Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածում նշված որեւէ այլ հիմքով: Հետեւաբար դրանք պետք է հայտարարվի ընդունելի:

Բ. Ըստ էության քննությունը

1. Արդյոք ԲԴԽ-ն «անկախ եւ անաչառ դատարան» է

ա) Կողմերի փաստարկները

i) Դիմումատուն

90. Դիմումատուն նշել է, որ ԲԴԽ-ի կազմը չի համապատասխանում «անկախ եւ անաչառ դատարանի» պահանջներին եւ պնդել է, որ ԲԴԽ-ում ոչ դատավոր անդամի թեկնածուների առաջադրման ընթացակարգը չի ընթացել արժանիքահեն եւ թափանցիկ (նկատի ունենալով 2018 թվականի ՏՀԶԿ-ի հանձնարարականը եւ Դատական խորհուրդների վերաբերյալ ամփոփագիրը՝ ընդունված Դատական խորհուրդների եվրոպական ցանցի (ԴԽԵՑ) կողմից, վերելում հիշատակված՝ 74-րդ եւ 75-րդ պարբերություններում): Նա պնդել է, որ ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամի թեկնածուների թափուր տեղերի հայտարարություն չի եղել, եւ նրանց առաջադրումն ու ընտրությունը թողնվել է իշխող քաղաքական խմբի բացարձակ հայեցողությանը՝ առանց ընդդիմության հետ նախնական քննարկման: Քանի որ այդ խումբն ուներ սահմանադրական մեծամասնություն Ազգային ժողովում, ընդդիմադիր խմբի կողմից թեկնածու առաջադրելու ցանկացած փորձ ապարդյուն կլիներ: Այդ ընթացակարգը, հետեւաբար, թույլ էր տալիս իշխող ուժին ընտրել եւ նշանակել ոչ դատավոր անդամներին՝ ելնելով նրանց քաղաքական հավատարմությունից: Դա տեղի էր ունեցել ԲԴԽ-ի բոլոր չորս ոչ դատավոր անդամների դեպքում, որոնք մասնակցել են գործի քննությանը:

91. Հետեւաբար ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամները, որոնք կազմում էին այդ մարմնի անդամների ընդհանուր թվի կեսը, անկախություն չունեին ոչ միայն օրենսդիր, այլեւ գործադիր ճյուղերից, քանի որ Ազգային ժողովում մեծամասնություն ունեցող կուսակցությունը ձեւավորել էր Կառավարությունը: Այս առնչությամբ նա մատնանշել է Կ.Ա.-ի եւ Ե.Թ.-ի առաջադրման եւ նշանակման գործընթացը՝ ոչ դատավոր անդամների պաշտոնին, այն բանից հետո, երբ նրանք հրաժարվել էին իրենց պաշտոններից՝ համապատասխանաբար նախարարի եւ արդարադատության փոխնախարարի պաշտոններից: Բացի այդ, դիմումատուն բողոք է ներկայացրել, որ ԲԴԽ-ի կազմում դատավորների զգալի ներկայացվածությունը, որը, ըստ նրա, ավելին էր, քան կեսը, չի ապահովվել, ինչը հակասում է կիրառելի չափանիշներին:

ii) Կառավարությունը

92. Կառավարությունը, անդրադառնալով ԲԴԽ-ի անդամների առաջադրման եւ ընտրության վերաբերյալ ներքին դրույթներին (Սահմանադրության 173-174-րդ հոդվածները նշված են վերելում՝ 20-րդ պարբերության մեջ, ինչպես նաեւ Դատական օրենսգրքի եւ Կանոնակարգի համապատասխան դրույթները հիշատակված են վերելում՝ 25-րդ, 27-րդ, 53-րդ եւ 54-րդ պարբերություններում), նշել է, որ ԲԴԽ-ի անկախությունն ապահովվում է իր ինստիտուցիոնալ կառուցվածքով: Անդրադառնալով Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից Հայաստանի վերաբերյալ ընդունված համապատասխան կարծիքին (վերելում՝ 66 պարբերությունը)՝ նրանք պնդել են, որ ԲԴԽ-ի կազմը հավասարակշռված է եւ համապատասխանում է գործող միջազգային եւ եվրոպական չափանիշներին, որը կազմված է հավասար թվով դատավոր եւ ոչ դատավոր անդամներից, հետեւաբար դատավորները ներկայացնում էին նրա անդամների «զգալի մասը»: Դատավոր եւ ոչ դատավոր անդամների միջեւ հավասարությունը նպատակ ունի խուսափել ինչպես քաղաքականացման ռիսկից, այնպես էլ դատական համակարգում կորպորատիզմի եւ փորձագիտական պաշտպանության բացասական հետեւանքներից: Հավասարակշռության ապահովման նպատակներից ելնելով՝ Սահմանադրությունը երաշխավորել է տարբեր ատյանների դատարանների եւ դատավորների ներկայացվածությունը: Դատավոր անդամներն ընտրվել են Դատավորների ընդհանուր ժողովի կողմից, այսինքն՝ Խորհրդի կազմի կողմից (Սահմանադրության 174-րդ հոդվածի 2-րդ մասը նշված է վերելում՝ 20-րդ պարբերության մեջ): Այնքանով, որքանով դա վերաբերելի է ոչ դատավոր անդամներին, Ազգային ժողովը նրանց ընտրել է ձայների որակյալ մեծամասնությամբ՝ քաղաքական խմբերի, այդ թվում՝ ընդդիմության կողմից թեկնածու առաջադրելուց հետո՝ այդպիսով բացառելով իշխող կուսակցության վճռական ազդեցությունը (Սահմանադրության 174-րդ հոդվածի 3-րդ մասը նշված է վերելում՝ 20-րդ պարբերության մեջ, ինչպես նաեւ Դատական օրենսգրքի եւ Կանոնակարգի համապատասխան դրույթները նշված են 25-րդ, 27-րդ, 53-րդ եւ 54-րդ պարբերություններում): Ոչ դատավոր անդամների ընտրությունը համահունչ էր

Վենետիկի հանձնաժողովի դիրքորոշման հետ, ըստ որի Դատական խորհրդի խորհրդարանական բաղադրիչը պետք է ընտրվի որակյալ մեծամասնությամբ:

93. Կառավարությունը պնդել է, որ ընթացակարգը եղել է արժանիքահեն եւ թափանցիկ չափորոշիչների վրա հիմնված: Ներպետական օրենսդրությունը որակավորման խիստ չափորոշիչներ է սահմանել հնարավոր թեկնածուների ընտրության համար (նույն տեղում, 26-րդ պարբերությունը), եւ յուրաքանչյուր քաղաքական խումբ թեկնածու առաջադրելու վերաբերյալ համապատասխան որոշում կայացնելիս պետք է ապացույցներ ներկայացնի, որոնք ցույց կտան թեկնածուի համապատասխանությունը նշված չափանիշներին (վերելում՝ 54-րդ պարբերությունը): Ավելին, ոչ դատավոր անդամի ընտրության ընթացակարգն անցկացվում է դոնբաց (վերելում՝ 55-րդ պարբերությունը), որի ընթացքում թեկնածուն ելույթ է ունեցել, եւ պատգամավորները նրան հարցեր են ուղղել՝ ստուգելու նրա համապատասխանությունը պաշտոնին (վերելում՝ 53-րդ պարբերությունը):

Բացի այդ, ԲԴԽ-ի անդամներն ունենին պաշտոնավարման կայունություն. նրանք ընտրվում էին հինգ տարի ֆիքսված ժամկետով, եւ նրանց լիազորությունները կարող էին դադարեցվել միայն օրենքով սահմանված բացառիկ դեպքերում՝ ենթարկվելով խիստ անհամատեղելիության պահանջներին, չպետք է զբաղվեին որեւէ վճարովի աշխատանքով՝ բացառությամբ գիտական, կրթական կամ ստեղծագործական գործունեության (վերելում՝ 20-րդ, 21-րդ եւ 31-րդ պարբերությունները): Ինչ վերաբերում է մասնավորապես ոչ դատավոր անդամներին, ապա նրանք ստանում էին բարձր աշխատավարձ, որը չէր կարող ավելի քիչ լինել, քան Վճռաբեկ դատարանի դատավորի աշխատավարձը (վերելում՝ 28-րդ պարբերությունը):

94. ԲԴԽ-ն յուրաքանչյուր գործի էության վերաբերյալ որոշումներ է կայացրել ինքնուրույն՝ առանց գործադիր կամ օրենսդիր իշխանությունների միջամտության: ԲԴԽ-ի յուրաքանչյուր անդամ ուներ մեկ ձայնի իրավունք եւ կարող էր առանձին կարծիք հայտնել ԲԴԽ-ի որոշումների վերաբերյալ, երբ հանդես էր

գալիս որպես դատարան (վերելում՝ 37-րդ պարբերությունը): Ինչ վերաբերում է ԲԴԽ-ի նախագահող դատավորին, ապա նա ընտրվում է Խորհրդի կազմի կողմից ինչպես դատավոր, այնպես էլ ոչ դատավոր անդամներից եւ որպես նախագահող դատավոր հիմնականում իրականացնում է վարչական գործառնություններ՝ կարգապահական վարույթների ընթացքում առանց որոշիչ ձայնի իրավունքի (վերելում՝ 29-րդ պարբերությունը):

95. Ինչ վերաբերում է դիմումատուի գործով մասնակցած ոչ դատավոր անդամներին, ապա ընդդիմադիր քաղաքական խմբերը չեն առաջադրել որեւէ թեկնածու այդ անդամների առաջադրման եւ ընտրության ընթացքում, մի իրավունք, որը նրանք իրագործել են օրենքի շրջանակներում: Փաստորեն, ընդդիմադիրներից ոմանք կողմ են քվեարկել ոչ դատավոր անդամներ Վ.Ք.-ի եւ Հ.Գ.-ի օգտին (տե՛ս վերելում՝ 6-րդ պարբերությունը): Ինչ վերաբերում է անդամներ՝ Կ.Ա.-ին եւ Ե.Թ.-ին, ընդդիմությունը չի մասնակցել նրանց նշանակման գործընթացին (նույն տեղում): Ուստի նրանք չեն օգտվել թեկնածուներին հարցաքննելու եւ նրանց իրավասության վերաբերյալ կարծիքներ փոխանակելու իրավունքից: Միայն այն փաստը, որ վերոհիշյալ ոչ դատավոր անդամներն առաջադրվել են իշխող քաղաքական խմբի կողմից, որեւէ կերպ չի ազդում ԲԴԽ-ի անկախության վրա, եւ դիմումատուն չի ներկայացրել որեւէ ապացույց, որ նրանց նշանակումն այլ կերպ եղել է թերի կամ քաղաքականացված: Չի ներկայացվել նաեւ որեւէ ապացույց, որը ցույց կտար, որ ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամները նյութական, հիերարխիկ կամ վարչական կախվածություն ունեին իշխող կուսակցությունից: Այն փաստը, որ Կ.Ա.-ն եւ Ե.Թ.-ն զբաղեցրել են համապատասխանաբար նախարարի եւ արդարադատության փոխնախարարի պաշտոնները, չի շեղում այս եզրահանգումից, քանի որ նրանք առաջադրվել են նշանակվել են ԲԴԽ-ում՝ իրենց մասնագիտական պատրաստվածության հիման վրա, իսկ նշանակվելուց հետո նրանց գործառնությունները որպես գործադիր ճյուղի նախկին ներկայացուցիչներ դադարեցվել էին, եւ ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամների համար սահմանված համապատասխան երաշխիքներն ապահովել են նրանց անկախությունը: Ավելին, Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը (ԿԿՀ) իրականացրել է բարեվարքության

ուսումնասիրությունն Ե.Թ.-ի վերաբերյալ, եւ ի թիվս այլնի, պարզել է, որ նրա նախկինում փոխնախարար լինելու հանգամանքը չէր կարող կասկածի տակ դնել նրա անձեռնմխելիությունը ԲԴԽ-ի ոչ դատավորի անդամ ընտրվելու դեպքում (վերելում՝ 8-րդ պարբերությունը): Վերջապէս, եւ՛ Կ.Ա.-ն, եւ՛ Ե.Թ.-ն նշանակվել են ԲԴԽ-ում մինչեւ արդարադատության նախարարի կողմից դիմումատուի նկատմամբ կարգապահական վարույթներ հարուցելը (վերելում՝ 6-րդ պարբերությունը), իսկ Կ.Ա.-ն՝ որպէս նախագահող դատավոր, չունէր որոշիչ ձայնի իրավունք, որով նա կարող էր ազդել ԲԴԽ-ի որոշման վրա՝ դիմումատուի գործի վերաբերյալ (վերելում՝ 37-րդ պարբերությունը):

բ) Դատարանի գնահատականը

i) Ընդհանուր սկզբունքները

1) «Տրիբունալ»

96. Դատարանը վերահաստատում է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի նպատակների համար տրիբունալը չպետք է լինի ստանդարտ դատական մեխանիզմի մեջ ինտեգրված դատարան (տե՛ս *Ռոլֆ Գուստաֆսոնն ընդդէմ Շվեդիայի* [*Rolf Gustafson v. Sweden*], 1997 թվականի հուլիսի 1, § 45, *Վճիռների եւ որոշումների հաշվետվություններ* 1997-IV, Դի Ջիովաննին ընդդէմ Իտալիայի [*Di Giovanni v. Italy*], թիվ 51160/06, § 52, 2013 թվականի հուլիսի 9, Էմինադաոօլուն ընդդէմ Թուրքիայի [*Eminağaoğlu v. Turkey*], թիվ 76521/12, § 90, 2021 թվականի մարտի 9, Կոտորան ընդդէմ Ռումինիայի [*Cotora v. Romania*], թիվ 30745/18, § 36, 2023 թվականի հունվարի 17), քանի որ տրիբունալը 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով բնութագրվում է այս եզրույթի նյութական իմաստով՝ իր դատական գործառույթով, այսինքն՝ անհրաժեշտ է որոշել իր իրավասության ներքո գտնվող հարցերը՝ հիմնվելով իրավունքի կանոնների վրա եւ հիմնվելով համապատասխան ընթացակարգով իրականացված դատավարության արդյունքների վրա (տե՛ս *Գոլմունդուր Անդրի Աստրադսոնն ընդդէմ Իսլանդիայի* [ՄՊ] [*Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland*] [GC], թիվ 26374/18, § 219, 2020 թվականի դեկտեմբերի 1):

Որոշումներ կայացնելու լիազորությունը ներհատուկ է հենց «տրիբունալ» հասկացությանը: Գործի քննության ընթացակարգը պետք է ապահովի «վեճի ըստ էության լուծումը», ինչպես պահանջվում է 6-րդ հոդվածի 1-ին կետով (*տե՛ս Բենթենմն ընդդեմ Նիդեռլանդների* [*Benthem v. Netherlands*], 1985 թվականի հոկտեմբերի 23, § 40, շարք Ա, թիվ 97, վերելում հիշատակված՝ *Բիլգենի* [*Bilgen*], § 73 եւ *Էմինադաոօլու* [*Eminağaoğlu*] գործերը, § 90): Բացի այդ, միայն այն հաստատությունը, որն ունի բացառիկ իրավասություն եւ բավարարում է մի շարք պահանջներ, ինչպիսիք են անկախությունը գործադիր իշխանությունից, ինչպես նաեւ կողմերից, արժանի է «տրիբունալ» անվանմանը՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով (նույն տեղում՝ *Օլույիչն ընդդեմ Խորվաթիայի* [*Olujić v. Croatia*], թիվ 22330/05, § 37, 2009 թվականի փետրվարի 5, եւ *Գուդմունդուր Անդրի Աստրադսոնի* [*Gudmundur Andri Astradsson*] գործերը, § 219)։

2) «Անկախ եւ անաչառ»

97. «Անկախություն» եւ «անաչառություն» հասկացությունները սերտորեն փոխկապակցված են եւ կախված հանգամանքներից՝ կարող են պահանջել համատեղ քննություն (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Ռամոս Նունես դե Կարվալյո է Սալի* [*Ramos Nunes de Carvalho e Sá*] գործը, §§ 150 եւ 152, տե՛ս նաեւ նրանց սերտ հարաբերությունների առնչությամբ §§ 153-56): Դատարանը որոշել է, որ «անկախությունը» վերաբերում է անաչառ որոշումների կայացման համար անհրաժեշտ անձնական եւ ինստիտուցիոնալ անկախությանը եւ հետեւաբար անաչառության նախապայման է: Այն բնութագրում է եւ՝ հոգեվիճակը, որը ցույց է տալիս դատավորի՝ արտաքին ճնշմանը չենթարկվելը՝ որպէս բարեվարքության խնդիր, եւ՝ ինստիտուցիոնալ եւ գործառնական մեխանիզմների շարքը՝ ներառելով դատավորների նշանակման ընթացակարգը, որով ապահովվում է նրանց անկախությունը, ինչպէս նաեւ արժանիքների վրա հիմնված ընտրության չափանիշները, որոնցով պետք է ապահովվի պաշտպանություն՝ պետական այլ ուժերի կողմից անհարկի ազդեցությունից եւ(կամ) հայեցողական լիազորություններից, ինչպէս դատավորի նշանակման սկզբնական փուլում, այնպէս էլ նրա պարտականությունների կատարման ընթացքում (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ Գուդմունդուր Անդրի Աստրադսսոնի [*Gudmundur Andri Astradsson*] գործը, § 234): Այս պահանջի հետ համապատասխանությունը գնահատվում է մասնավորապէս օրենքով սահմանված չափանիշների հիման վրա, ինչպիսիք են տրիբունալի անդամների նշանակման կարգը եւ նրանց պաշտոնավարման ժամկետը, ինչպէս նաեւ արտաքին ճնշումների ռիսկի դեմ բավարար երաշխիքների առկայությունը: Հարցն այն մասին, թե արդյոք մարմինը ստեղծում է անկախության տեսություն, նույնպէս կարելու է (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Ռամոս Նունես դե Կարվալյո է Սալի* [*Ramos Nunes de Carvalho e Sá*], § 144, *Օլեքսանդր Վոլկովի* [*Oleksandr Volkov*], § 103 եւ *Գրեյս Գեթն ընդդէմ Մալթայի* [*Grace Gatt v. Malta*], թիվ 46466/16, § 85, 2019 թվականի հոկտեմբերի 8 գործերը):

98. Անհրաժեշտ է վերահաստատել, որ Դատարանի նախադեպային իրավունքում անկախության եւ անաչառության վերաբերյալ հաստատված

սկզբունքները պետք է կիրառվեն նաև ժողովրդական դատավորների նկատմամբ նույն կերպով, ինչպես պրոֆեսիոնալ դատավորների նկատմամբ (տե՛ս, համապատասխան փոփոխություններով, *Կուպերն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* [ՄՊ] [*Cooper v. the United Kingdom* [GC]], թիվ 48843/99, § 123, ՄԻԵԴ 2003-XII, *Հոլմն ընդդեմ Շվեդիայի* [*Holm v. Sweden*], 1993 թվականի նոյեմբերի 25, § 30, շարք Ա, թիվ 279-Ա եւ *Բելլիզիզին ընդդեմ Մալթայի* [*Bellizzi v. Malta*] գործերը, թիվ 46575/09, § 51, 2011 թվականի հունիսի 21 եւ դրանում հիշատակված հղումները):

99. Դատարանը նաև անդրադառնում է այն չափանիշներին, որոնք օգտագործել է Դատական բարձրագույն խորհրդի անկախությունն ու անաչառությունը գնահատելու համար (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Օլեքսանդր Վոլկովի* [*Oleksandr Volkov*], §§ 109-15 եւ *Դենիսովի* [*Denisov*] գործերը, §§ 68-69):

ii) Վերոնշյալ սկզբունքների կիրառումը սույն գործի նկատմամբ

100. Դատարանը նախելառաջ նշում է, որ սույն գործով իրենից չի պահանջվում որոշում կայացնել որեւէ հնարավոր հարցի վերաբերյալ, որը բխում է այն փաստից, որ դիմումատուն ազատվել է աշխատանքից նրա՝ որպես դատավորի ընդունած որոշման համար: Դատարանը պետք է ուսումնասիրի, թե արդյոք ԲԴԽ-ն համապատասխանում է «անկախ եւ անաչառ դատարանի» պահանջներին:

1) Արդյոք կարող է ԲԴԽ-ն համարվել «տրիբունալ»
Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով:

101. Հակասություն չկա կողմերի միջեւ, որ ԲԴԽ-ն ստեղծվել է օրենքի հիման վրա, մասնավորապես՝ Սահմանադրությամբ, որի որակը՝ մատչելիությունը եւ կանխատեսելիությունը, չի վիճարկվել դիմումատուի կողմից:

102. Դատարանը եւս մեկ անգամ նկատում է, որ համաձայն ներպետական օրենսդրության՝ ԲԴԽ-ն ունի բացառիկ իրավասություն եւ լիիրավ լիազորություն՝ որոշելու դատավորների կարգապահական պատասխանատվության հարցերը, եւ սույն վարույթներում նա հանդես է գալիս որպես «դատարան» (տե՛ս

Սահմանադրության 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասը եւ Դատական օրենսգրքի 90-րդ հոդվածի 2-րդ մասը՝ նշված 20-րդ եւ 34-րդ պարբերություններում, ինչպես նաեւ հակադրի՝ ը վերելում հիշատակված՝ *Մնացականյանի* [Mnatsakanyan] գործը, § 52): Դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթների ընթացակարգը մանրամասնորեն սահմանված է Դատական օրենսգրքում եւ անհրաժեշտության դեպքում՝ Վարչական դատավարության օրենսգրքում, իսկ ԲԴԽ-ի կողմից կայացված որոշումները պետք է լինեն հիմնավորված (տե՛ս վերելում՝ 45-րդ, 47-րդ եւ 57-րդ պարբերությունները): ԲԴԽ-ի կողմից քննվող վարույթներն անցկացվում են դոնբաց՝ բացառությամբ դատական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի, եւ իրենց բնույթով մրցակցային են (տե՛ս վերելում՝ 34-րդ, 40-րդ եւ 45-րդ պարբերությունները): Դատական օրենսգիրքն այդ դատավորին ապահովում է համապատասխան մի շարք դատավարական իրավունքներով եւ հղում է կատարում Սահմանադրության համապատասխան հոդվածներին, որոնք ապահովում են արդար դատաքննության իրավունքը եւ ներառում են Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին, 2-րդ եւ 3-րդ կետերին համարժեք երաշխիքներ (տե՛ս վերելում՝ 40-րդ, 45-րդ եւ 46-րդ պարբերությունները): Տվյալ դատավորն իրավունք ունի լսելու եւ իր փաստերը ներկայացնելու անձամբ կամ փաստաբանի միջոցով: ԲԴԽ-ն լսումներ է անցկացնում, հրավիրում եւ լսում է վկաներին, գնահատում է ապացույցները եւ որոշում է իրեն տրված հարցը՝ առաջնորդվելով իրավական սկզբունքներով (տե՛ս վերելում՝ 38-րդ, 45-րդ եւ 57-րդ պարբերությունները): Սահմանադրական դատարանը, 2019 թվականի նոյեմբերի 15-ի իր որոշմամբ վերլուծելով կիրառվող ներպետական դրույթները եւ ԲԴԽ-ում ընթացող դատավարությունը, եզրակացրել է, որ դատավորների նկատմամբ կարգապահական հարցերի առնչությամբ ԲԴԽ-ն իրականացնում է դատական գործառնություններ եւ որակվում է որպես « դատարան» (տե՛ս վերելում՝ 58-րդ պարբերությունը): Բացի այդ, Դատարանը նաեւ անդրադառնում է Վենետիկի հանձնաժողովի եւ Եվրոպայի խորհրդի Մարդու իրավունքների եւ իրավունքի գերակայության հարցերով գլխավոր տնօրինության (DGI) կողմից հայտնած համատեղ կարծիքին, ըստ որի՝ ԲԴԽ-ն ունի ինչպես ինստիտուցիոնալ, այնպես էլ դատավարական՝ դատական մարմինն բնորոշ բոլոր էական բնութագրերը (տե՛ս վերելում՝ 68-րդ պարբերության մեջ նշված համապատասխան կարծիքի 19-րդ

կետը):

103. Սույն գործի շրջանակներում, չնայած այն հանգամանքին, որ ԲԴԽ-ի կարգապահական որոշումները բողոքարկման ենթակա չեն, սակայն դիմումատուի գործը քննելիս եւ պարտադիր որոշում կայացնելիս ԲԴԽ-ն իրականացրել է դատական գործառույթ. այն ուներ բացառիկ իրավասություն՝ որոշում կայացնելու դիմումատուի կարգապահական պատասխանատվության եւ հարուցված վարույթների վերաբերյալ, որոնք իրենց բնույթով մրցակցային էին եւ համապատասխանում էին օրենքով նախատեսված ընթացակարգին (համեմատի՝ ր վերելում հիշատակված՝ *Կոտորայի* [Cotora] գործը, § 37): Ի վերջո, ԲԴԽ-ի կողմից կայացված որոշումը, որը պետք է պատճառաբանված լիներ, վերջնական եւ պարտադիր է եղել դիմումատուի համար (տե՛ս 19-րդ եւ 47-րդ պարբերությունները):

104. Դատարանը, հետեւաբար, համոզված է, որ ԲԴԽ-ն կարող է համարվել որպես «տրիբունալ» Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով: Դատարանը այժմ կանդրադառնա այն հարցին, թե արդյոք ԲԴԽ-ն «անկախ տրիբունալ» է այդ հոդվածի իմաստով՝ հաշվի առնելով վերը նշված ընդհանուր սկզբունքները:

2) ԲԴԽ-ի «անկախության» պահանջը

- ԲԴԽ-ի անդամների նշանակման կարգը

105. Դատարանը վերահաստատում է, որ կարգապահական մարմնի կազմում ոչ դատավոր անդամների ընդգրկումն ինքնին կասկածի տակ չի դնում այդ մարմնի՝ որպես տրիբունալի անկախությունը Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով (տե՛ս Լե Կոմպտը, Վան Լյովեն եւ Դե Մեյերն ընդդեմ Բելգիայի [Le Compte, Leuven and De Meyere v. Belgium] գործը, 1981 թվականի հունիսի 23, §§ 57-58, շարք Ա, թիվ 43): Դատարանը հետեւաբար պետք է գնահատի, թե արդյոք ԲԴԽ-ի կազմավորման ձեւը, մասնավորապես՝ նրա ոչ դատավոր անդամների մասով, կարող է հանգեցնել այնպիսի արդյունքների, որոնք համարվում են Կոնվենցիայով նախատեսված՝ «անկախ տրիբունալ» լինելու իրավունքի նպատակի եւ էության հետ անհամատեղելի:

106. Դատարանը այս կապակցությամբ նկատում է, որ ԲԴԽ-ն կազմված է եղել հավասար թվով դատավոր եւ ոչ դատավոր անդամներից: Դատավոր անդամներն ընտրվել են Դատավորների գլխավոր ասամբլեայի կողմից՝ իրենց Խորհրդի կազմի անդամներից (հակադրի՝ր վերելում հիշատակված՝ *Օլեքսանդր Վոլկովի* [*Oleksandr Volkov*] գործը, § 111)՝ ապահովելով տարբեր դատական մարմինների հավասար ներկայացուցչությունը: Դիմումատուն չի վիճարկել նշանակման կարգը՝ կապված ԲԴԽ-ի դատավոր անդամների հետ, եւ առաջին հայացքից Դատարանը չի տեսնում որեւէ խնդիր այս առումով:

107. Ինչ վերաբերում է ոչ դատավոր անդամներին, ապա նրանք ընտրվել են Ազգային ժողովի կողմից՝ ձայների որակյալ մեծամասնությամբ՝ քաղաքական խմբերի կողմից առաջադրված թեկնածուների հիման վրա: Դիմումատուի այն ենթադրությունը, որ նրանց նշանակման ընթացակարգն արժանիքահեն չէ, չի հաստատվում առկա նյութերով: Սահմանադրությունը եւ Դատական օրենսգիրքը սահմանել են հատուկ պահանջներ, որոնք վերաբերում են, ի թիվս այլնի, ոչ դատավոր անդամների թեկնածուների մասնագիտական հմտություններին եւ փորձին (տե՛ս Սահմանադրության եւ Դատական օրենսգրքի համապատասխան դրույթները՝ հիշատակված 20-րդ եւ 26-րդ պարբերություններում): Մասնավորապես ոչ դատավոր անդամի թեկնածուն պետք է լինի կա՛մ իրավագետ, կա՛մ վաստակաշատ իրավաբան՝ բարձր մասնագիտական որակավորմամբ եւ առնվազն տասնհինգ տարվա փորձով (համեմատի՝ր վերելում հիշատակված՝ *Ղի Ջովաննիի* [*Di Giovanni*], § 19, եւ *Կատանայի* [*Catana*] գործերը, § 80):

108. Ոչ դատավոր անդամի պաշտոնի համար թեկնածուների ընտրությունն ու առաջադրումը վստահվել է Ազգային ժողովի խմբակցություններին: Դատարանը նշում է, որ ի տարբերություն ՏՀԶԿ-ի հանձնարարականի (տե՛ս վերելում՝ 74-րդ եւ 90-րդ պարբերությունները)՝ չի հայտարարվել թափուր աշխատատեղերի մրցույթ ապագա թեկնածուների համար, այլ նրանց առաջադրումը վստահվել է խմբակցություններին: Այս առնչությամբ Դատարանը անդրադարձել է Վենետիկի հանձնաժողովի համապատասխան կարծիքին (տե՛ս վերելում՝ 65-րդ պարբերությունը, մասնավորապես՝ CDL-AD(2016)009, Վերջնական կարծիք՝

Ալբանիայի դատական համակարգի վերանայված սահմանադրական փոփոխությունների նախագծի վերաբերյալ (2016 թվականի հունվարի 15), § 16), որտեղ նշվել էր, որ «քաղաքականությունից ձեռնպահ մնալը [կարող է] ապահովվել առաջադրման թափանցիկ եւ բաց գործընթացի միջոցով՝ ինքնավար առաջադրող մարմինների (համալսարաններ, հասարակական կազմակերպություններ, իրավաբանների ասոցիացիաներ եւ այլն) նախաձեռնությամբ, [եւ որ] այդ առաջադրման գործընթացը պետք է ապահովի, որ Խորհրդարանը [պարտավորվի] ընտրություն կատարել ամենաբարձր որակավորում ունեցող թեկնածուներից, ոչ թե նշանակված քաղաքական գործիչներից»: Թեեւ Հայաստանի իշխանություններն ի սկզբանե որոշել էին ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամների թեկնածությունների առաջադրումը վստահել «իրավաբաններին, բարձրագույն ուսումնական հաստատություններին եւ մասնագիտական ՀԿ-ներին» (տե՛ս վերելում՝ 66-րդ պարբերությունը), Դատարանին որեւէ տեղեկություն չի տրամադրվել, թե ինչու այդ մեխանիզմը հետագայում չի կիրառվել:

109. Դատարանը հաշվի է առնում, որ ոչ դատավոր անդամների առաջադրումը Ազգային ժողովում ներկայացված քաղաքական խմբերին վստահելը կարող է գործընթացի քաղաքականացման վտանգ ներկայացնել: Դա այդպես է, քանի որ, չնայած որակավորման պահանջներին, ներպետական օրենսդրությունում չկան որեւէ հատուկ կանոններ, որով կարգավորվում է խմբակցությունների կողմից թեկնածուների ընտրությունը: Այնուամենայնիվ, ներպետական օրենսդրությունը նախատեսում է որոշակի պաշտոնական երաշխիքներ՝ ապահովելու թեկնածուների համապատասխանությունը օրենսդրությամբ սահմանված որակավորման պահանջներին: Մասնավորապես թեկնածու առաջադրելիս խմբակցությունը պետք է ապացույցներ ներկայացներ՝ հաստատելու, որ թեկնածուն համապատասխանում է այդ պահանջներին, հակառակ դեպքում Ազգային ժողովի նախագահը կվերադարձնե առաջադրումը՝ հիմնավորումներով (տե՛ս վերելում՝ 54-րդ պարբերությունը): Բացի այդ, թեեւ այս դրույթն ուժի մեջ է 2020 թվականից եւ տարածվում է Ե.Թ.-ի՝ ոչ դատավոր անդամի վրա, հատկանշական է, որ թեկնածուի գործը փոխանցվել է ԿԿՀ, որի անկախությունը դիմումատուն չի վիճարկել՝

բարեվարքության ուսումնասիրության նպատակով (տե՛ս վերելում՝ 8-րդ եւ 54-րդ պարբերությունները): Քվեարկությունից առաջ առաջադրող խմբակցության ներկայացուցիչը եւ թեկնածուն պետք է ելույթ ունենային ոչ դատավոր անդամի պաշտոնում վերջինիս համապատասխանության վերաբերյալ, եւ պատգամավորները իրավունք ունեին նրանց հարցեր տալու (տե՛ս վերելում՝ 53-րդ պարբերությունը): Ավելին, նշանակման ընթացակարգը հրապարակային է (տե՛ս վերելում՝ 55-րդ պարբերությունը): Ի վերջո, Ազգային ժողովը կարող էր ոչ դատավոր անդամ ընտրել միայն ձայների երեք հինգերորդով (հակադրի՝ *Կատանայի* [Catania] գործը, § 79):

110. Դատարանի խնդիրը չէ պայմանավորվող պետությանը ներկայացնել, թե որ մոդելն է առավել հարմար՝ դատավորների համար կարգապահական մարմիններ ստեղծելու նպատակով: Անշուշտ, Եվրոպայում կան բազմաթիվ տարբեր համակարգեր, այլ ոչ թե մեկ ստանդարտ մոդել, որին պետք է հետեւի ժողովրդավարական երկիրը նման խորհուրդ ստեղծելիս: Ավելի շուտ, Դատարանի խնդիրն է պարզել, թե արդյոք Պայմանավորվող պետության կողմից ընտրված թեկնածուների նշանակման եղանակը վտանգել է ԲԴԽ-ի անկախությունը: Այս կապակցությամբ Դատարանը վերահաստատում է, որ թեւեւ քաղաքական իշխանությունների եւ դատական համակարգի միջեւ լիազորությունների տարանջատման գաղափարը իր նախադեպային իրավունքում ձեռք է բերել մեծ նշանակություն, գործադիր կամ օրենսդիր իշխանությունների կողմից դատավորների ընտրությունը կամ նշանակումը թույլատրելի է Կոնվենցիայի համաձայն՝ պայմանով, որ ընտրվելուց կամ նշանակվելուց հետո նրանք զերծ մնան ազդեցությունից կամ ճնշումից եւ իրականացնեն իրենց դատական գործունեությունը՝ լիակատար անկախությամբ (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Սասիլոր-Լորմինեսն ընդդեմ Ֆրանսիայի* [Sacilor-Lormines v. France], թիվ 65411/01, § 67, ՄԻԵԴ 2006 XIII, *Ֆլուքսն ընդդեմ Մոլդովայի* [Flux v. Moldova] (թիվ 2), թիվ 31001/03, § 27, 2007 թվականի հուլիսի 3, *Թիամն ընդդեմ Ֆրանսիայի* [Thiam v. France], թիվ 80018/12, § 80, 2018 թվականի հոկտեմբերի 18, եւ *Գուդմունդուր Անդրի Աստրադսոնի* [Guðmundur Andri Ástráðsson] գործերը, § 207): Դատարանը

համաձայն է դիմումատուի հետ, որ ապագա բոլոր թեկնածուներին հնարավորություն ընձեռելը՝ դիմելու ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամի պաշտոնի համար, օրինակ՝ բաց մրցույթով, կնպաստեր եւ կմեծացներ հետագա առաջադրման ընթացակարգի թափանցիկության աստիճանը: Ավելին, քաղաքացիական հասարակության կամ ուսումնական հաստատությունների ներկայացուցիչների ներգրավումն այդ առաջադրման ընթացակարգում նույնպես կնպաստեր այդ նպատակին: Այնուամենայնիվ, Դատարանը համարում է, որ սույն գործի հանգամանքներում չի կարող համարվել, որ ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամների նշանակման կարգը վտանգել է այդ մարմնի անկախությունը: Մասնավորապես գոյություն ունեցող ինստիտուցիոնալ եւ գործառնական մեխանիզմները պաշտպանություն են ապահովել յուրաքանչյուր անհարկի ազդեցությունից կամ օրենքով վերապահված հայեցողական լիազորությունից, եւ գործընթացն ինքնին եղել է եւ՝ արժանիքահեն, եւ՝ թափանցիկ:

111. Թեեւ ցանկալի է քաղաքականության մեջ ներգրավված չլինելը ողջամիտ ժամկետով՝ մինչեւ ԲԴԽ-ում նշանակվելը (տե՛ս վերելում՝ 75-րդ պարբերությունը), միայն այն փաստը, որ ոչ դատական անդամներ Կ.Ա.-ն եւ Ե.Թ.-ն ԲԴԽ-ում նշանակվելուց առաջ զբաղեցրել են բարձր պաշտոններ գործադիր իշխանությունում՝ համապատասխանաբար որպես Արդարադատության նախարար եւ փոխնախարար, այս առումով բավարար չէ, քանի որ ԲԴԽ-ում նշանակվելուց հետո նրանք այլեւս չեն պատկանում Կառավարությանը: Դատարանն ի գիտություն է ընդունում դիմումատուի փաստարկը՝ Դատական խորհրդի ոչ դատավոր անդամների ընտրության գործընթացում ընդդիմության ոչ բավարար մասնակցության վերաբերյալ: Թեեւ այդ հանգամանքը որոշակի մտահոգություններ է առաջացնում Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի պահանջների առումով, այն բավարար չէ՝ եզրակացնելու համար, որ ԲԴԽ-ն չունի բավարար անկախություն: Դիմումատուն իր հերթին որեւէ ապացույց չի ներկայացրել առ այն, որ իր գործի քննությանը մասնակցած ոչ դատավոր անդամների նշանակումը որեւէ կերպ եղել է քաղաքական ազդեցության ենթակա: Թեեւ Դատարանը չի բացառում այն հանգամանքները, որ այդպիսի ապացույցներ կարող են ի հայտ գալ եւ ազդել իր ներկայիս եզրակացության վրա, նմանօրինակ

սցենար չի կարող տեղ գտնել սույն գործում:

– *ԲԴԽ-ի անդամների նշանակման ժամկետները*

112. Ինչ վերաբերում է ԲԴԽ-ի անդամների նշանակման ժամկետներին, եւ՝ դատավոր, եւ՝ ոչ դատավոր անդամները նշանակվել են հինգ տարի ֆիքսված ժամկետով (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Դի Ջովաննի* [*Di Giovanni*] գործը, § 19), որի ընթացքում օրենքով երաշխավորվել է նրանց անփոփոխելիությունը (համեմատի՛ր վերելում հիշատակված՝ *Գուդմունդուր Անդրի Աստրադսոնի* [*Guðmundur Andri Ástráðsson*] գործը, § 239):

– *Արտաքին ճնշման դեմ պաշտպանության երաշխիքների առկայությունը.*

113. Ինչ վերաբերում է արտաքին ճնշումների դեմ պաշտպանության երաշխիքների առկայությանը, ապա ԲԴԽ-ի անդամների նկատմամբ կիրառվում են անհամատեղելիության խիստ պահանջներ. նրանք պետք է լինեն ապաքաղաքական եւ չեն կարող զբաղվել որեւէ վճարովի աշխատանքով՝ բացառությամբ գիտական, կրթական կամ ստեղծագործական գործունեության (տե՛ս վերելում՝ 21-րդ պարբերությունը): Բացի այդ, դատավորների վարքագծի կանոնները պարտադիր են ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամների համար (տե՛ս վերելում՝ 23-րդ պարբերությունը): Այսպիսով, ապացուցված չէ, որ ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամներն ունենին որեւէ նյութական, հիերարխիկ կամ վարչական կախվածություն թե՛ գործադիր եւ թե՛ օրենսդիր իշխանությունից, որը կարող էր վտանգել նրանց անկախությունն ու անաչառությունը (հակադրի՛ր վերելում հիշատակված՝ *Օլեքսանդր Վոլկովի* [*Oleksandr Volkov*] գործը, § 113):

114. Դատարանը եւս մեկ անգամ ընդգծում է ներպետական օրենսդրությամբ սահմանված երաշխիքների կարելոթությունը, այն է՝ որ ԲԴԽ-ն հայեցողական լիազորություններ ունի իր կազմակերպչական կառուցվածքի եւ անձնակազմի վերաբերյալ որոշումներ կայացնելու հարցում. այն գործադիր եւ օրենսդիր

իշխանություններից ցուցումներ եւ ուղղություններ չի ստանում: Ի հավելումն, Դատարանը հաստատում է ծախսերի նախահաշիվը եւ ներկայացնում այն Կառավարություն՝ պետական բյուջեի նախագծում ներառելու համար (տե՛ս Սահմանադրության 175-րդ հոդվածի 9-րդ եւ 10-րդ մասերը՝ հիշատակված 20-րդ պարբերության մեջ):

115. Ինչ վերաբերում է ԲԴԽ-ի ներքին անկախությանը, ապա համաձայն ներպետական օրենսդրության՝ նախագահող դատավորի պաշտոնը հիմնականում վարչական բնույթ է կրում, եւ բոլոր համապատասխան որոշումները, որոնք վերաբերում էին ԲԴԽ-ին, այդ թվում՝ նրա անդամների կարգապահական պատասխանատվությունը, պետք է կայացվեն հենց ԲԴԽ-ի կողմից: ԲԴԽ-ի յուրաքանչյուր անդամ ուներ մեկ ձայնի իրավունք եւ կարող էր առանձին կարծիք հայտնել ԲԴԽ-ի որոշումների վերաբերյալ, երբ հանդես էր գալիս որպես դատարան (տե՛ս վերելում՝ 33-րդ եւ 37-րդ պարբերությունները): Ավելին, ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամները օգտվում էին դատավորների վրա տարածվող սոցիալական երաշխիքներից (տե՛ս վերելում՝ 28-րդ պարբերությունը):

116. Հետեւաբար գործող ինստիտուցիոնալ երաշխիքները այդ ժամանակահատվածում նպատակ ունեին մեկուսացնել ԲԴԽ-ին ուղղված թե՛ ներքին եւ թե՛ արտաքին ճնշումները:

– *Անկախության արտաքին հատկանիշները*

117. Ի վերջո, Դատարանը պետք է որոշի, թե արդյոք ԲԴԽ-ն ունեցել է անկախության արտաքին հատկանիշներ, քանի որ նույնիսկ արտաքին հատկանիշները կարող են կարեւորություն ունենալ, կամ այլ կերպ ասած, «արդարությունը ոչ միայն պետք է իրականացվի, այլ նաեւ լինի տեսանելի եւ հասկանալի»: Վտանգված է վստահությունը, որը ժողովրդավարական հասարակության դատարանները պետք է ներշնչեն հանրությանը (տե՛ս *Ramos Nunes de Carvalho e Sá* [Ramos Nunes de Carvalho e Sá] գործը , § 149):

118. Անդրադառնալով սույն գործին՝ Դատարանը ներկայացնում է դիմումատուի փաստարկն առ այն, որ ԲԴԽ-ում դատավորների էական ներկայացվածության *բացակայությունը*, որը, ըստ նրա, կազմում էր կեսից ավելին, վտանգում էր ԲԴԽ-ի անկախությունը (տե՛ս վերելում՝ 91-րդ պարբերությունը): Այս առնչությամբ Դատարանը վերահաստատում է, որ դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթների առնչությամբ միշտ ընդգծել է դատավորների էական ներկայացվածության անհրաժեշտությունը դատական խորհրդում (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Օլեքսանդր Վոլկովի* [Oleksandr Volkov], § 109, *Դենիսովի* [Denisov] գործերը, §§ 68-69, *Խոխայն ընդդեմ Ալբանիայի* [Xhoxhaj v. Albania], թիվ 15227/19, § 299, 2021 թվականի փետրվարի 9, *Գրզեդայի* [Grzeda], § 305 եւ *Կատանայի* [Catana] գործերը, § 68): Այդ պահանջն առավել կարելու է դատավորների նկատմամբ սովորական կարգապահական վարույթի դեպքում (համեմատի՛ր *Խոխայի* [Xhoxhaj] գործը, § 299): Այնուամենայնիվ, հակառակ դիմումատուի փաստարկի, «էական» եզրույթը երբեք չի ընկալվել Դատարանի կողմից որպես կեսից ավելին: Մասնավորապես Օլեքսանդր Վոլկովի [Oleksandr Volkov] գործով (վերելում հիշատակված՝ 109-րդ պարբերությունը) Դատարանը նշել է, որ եթե տրիբունալի անդամների առնվազն կեսը բաղկացած է դատավորներից, այդ թվում՝ նախագահող դատավորից, որն ունի որոշիչ ձայն, ապա դա անաչառության բարձր ցուցանիշ է (տե՛ս նաեւ վերելում հիշատակված՝ *Լը Կոմպտի, Վան Լյուվենի եւ Դե Մեյերի* [L. Compte, Van Leuven and De Meyere] գործը, § 58): Թեեւ Դատարանը հաշվի է առնում այն փաստը, որ համաձայն Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵԴԽԽ) հանձնարարականների՝ դատական խորհուրդներում ցանկալի համամասնությունն այն է, որ նրանց կազմի էական մեծամասնությունը պետք է կազմեն դատավորներ (տե՛ս վերելում՝ 69-րդ եւ 70-րդ պարբերությունները), գոյություն ունեցող եվրոպական նվազագույն ստանդարտն այն է, որ նրա անդամների առնվազն կեսը պետք է լինեն դատավորներ (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ 63-րդ, 64-րդ, 65-րդ եւ 75-րդ պարբերությունները): Հայկական դատական համակարգի համար ընտրվել է դատավոր եւ ոչ դատավոր անդամների համաչափության սկզբունքը, ինչը Վենետիկի հանձնաժողովը

նույնպես համարել է «բավականին հավասարակշռված» (տե՛ս վերևում հիշատակված՝ 66-րդ պարբերությունում նշված Հայաստանի վերաբերյալ Վենետիկի հանձնաժողովի համապատասխան կարծիքը): Դատարանն իր հերթին այդ առումով խնդիր չի տեսնում (համեմատի՛ր եւ հակադրի՛ր վերևում հիշատակված՝ *Օլեքսանդր Վոլկովի* [Oleksandr Volkov], §§ 110-12, *Դենիսովի* [Denisov] գործերը, § 70):

3) Եզրակացություն

119. Վերը նշվածի համատեքստում եւ չնայած 110-րդ պարբերությունում նշված թերություններին՝ Դատարանը ի գորու չէ կասկածի տակ դնել այդ երաշխիքների արդյունավետությունը, առավել եւս, որ դիմումատուն որեւէ ապացույց չի ներկայացրել, որ դրանք զուտ տեսական էին եւ չէին գործում գործնականում: Այսպիսով, Դատարանը եզրակացնում է, որ ԲԴԽ-ն բավարարել է «անկախ տրիբունալ» լինելու պաշտոնական պահանջները՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն: Ըստ այդմ, այդ առնչությամբ խախտում չի արձանագրվել:

2. Արդյո՞ք սահմանափակվել է դիմումատուի՝ դատարանի մատչելիության իրավունքը:

ա) Կողմերի փաստարկները

120. Դիմումատուն բողոքել է, որ եթե Դատարանը գտնի, որ ԲԴԽ-ն բավարարում է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի՝ անկախ եւ անաչառ դատարանի պահանջները, ապա կսահմանափակվի նրա՝ դատարանի մատչելիության իրավունքը՝ իր հեռացումը սովորական դատարաններում բողոքարկելու անհնարինության պատճառով (հղում է կատարվել Եվրոպայի խորհրդի եւ դատարանների անկախության վերաբերյալ այլ նյութերի, ինչպես նաեւ Վենետիկի հանձնաժողովի եւ ԳԲԵԿՈ-ի՝ Հայաստանի վերաբերյալ հատուկ

հանձնարարականներին, վերելում՝ 63-րդ, 64-րդ, 67-րդ, 69-րդ, 73-րդ եւ 76-րդ պարբերություններում):

121. Կառավարությունն ի պատասխան ներկայացրել է, որ դիմումատուի՝ դատարանի մատչելիության իրավունքին չի միջամտել, քանի որ ԲԴԽ-ն բավարարում էր անկախ եւ անաչառ դատարանի պահանջները:

բ) Դատարանի գնահատականը

i) Կիրառելի ընդհանուր սկզբունքները

122. Դատարանի մատչելիության իրավունքի ընդհանուր սկզբունքներն ամփոփվել են *Գրզեդայի* [Grzeda] (վերելում հիշատակված § 342) եւ *Ջուբակն ընդդեմ Խորվաթիայի* [ՄՊ] [Zubac v. Croatia] [GC] գործերում, թիվ 40160/12, § 76, 2018 թվականի ապրիլի 5:

123. Դատարանի մատչելիության իրավունքը պարտադիր չէ, որ ընկալվի որպես օրենքի հիման վրա գործող դասական դատարանի մատչելիություն, որն ինտեգրված է երկրի ստանդարտ դատական մեխանիզմի մեջ. այսպիսով, «տրիբունալը» կարող է լինել մարմին, որը ստեղծվել է սահմանափակ թվով կոնկրետ հարցեր լուծելու համար՝ պայմանով, որ այն կտրամադրի համապատասխան երաշխիքներ (տե՛ս վերելում՝ 96-րդ պարբերությունում նշված համապատասխան նախադեպային իրավունքը, տե՛ս նաեւ *Բեգ Ս.պ.ա.-ն ընդդեմ Իտալիայի* [Beg S.p.a. v. Italy], թիվ 5312/11, § 126, 2021 թվականի մայիսի 20, եւ *Դոնեւն ընդդեմ Բուլղարիայի*, [Donev v. Bulgaria] թիվ 72437/11, § 83, 2021 թվականի հոկտեմբերի 26) : Դատարանն այնուհետեւ վճռել է, որ դատական մարմինը, որը չի բավարարում անկախության պահանջները, մասնավորապես՝ գործադիր իշխանությունից, եւ անաչառության պահանջները, չի կարող նույնիսկ համարվել «տրիբունալ»՝ 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի նպատակներով (վերելում հիշատակված՝ *Գուդմունդուր Անդրի Աստրադսոնի* [Guðmundur Andri Ástráðsson] գործը, § 232):

ii) *Վերոնշյալ սկզբունքների կիրառումը սույն գործի նկատմամբ*

124. Ինչպես արդեն հաստատվել է վերելում հիշատակված՝ 101-119-րդ պարբերություններում, թեև ԲԴԽ-ն չի կազմում Հայաստանի ստանդարտ դատական համակարգի մաս, այն բավարարում է «տրիբունալ» հասկացության պահանջները՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով. այն ստեղծվել է օրենքով սահմանված կարգով եւ լիազորված է սահմանելու դատավորների կարգապահական պատասխանատվությունը, այդ թվում՝ նրանց հեռացումը՝ համապատասխան օրենքով նախատեսված կարգով: Նրա որոշումները պետք է լինեն պատճառաբանված եւ պարտադիր տվյալ դատավորի համար: ԲԴԽ-ն, ի վերջո, «անկախ» տրիբունալ է՝ ինստիտուցիոնալ առումով: Այսպիսով, դիմումատուի նկատմամբ կարգապահական վարույթի ընթացքում ԲԴԽ-ն գործել է որպես «դատարան», որի մատչելիության իրավունք դիմումատուն չի ունեցել՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի նպատակներով:

125. Ինչ վերաբերում է դիմումատուի բողոքին այն մասին, որ նույնիսկ եթե ԲԴԽ-ն բավարարում է «անկախ դատարան» լինելու ինստիտուցիոնալ պահանջները, այն դատավորը, որի կարգապահական պատասխանատվությունը որոշվել է, ամեն դեպքում պետք է իրավունք ունենար բողոքարկելու այդ որոշումը սովորական դատարաններում (տե՛ս վերելում՝ 120-րդ պարբերությունը). Դատարանը նշում է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետից որեւէ բողոքարկման իրավունք չի կարող բխել, մասնավորապես՝ քաղաքացիական վարույթների առնչությամբ (տե՛ս, ի թիվս այլ վճիռների, *Տոլստոյ Միլոսլավսկին ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* [Tolstoy Miloslavsky v. the United Kingdom], 1995 թվականի հուլիսի 13, § 59, շարք Ա, թիվ 316-Բ, *Ֆրանեկն ընդդեմ Սլովակիայի* [Franeek v. Slovakia], թիվ 14090/10, § 42, 2014 թվականի փետրվարի 11, եւ *Դուրիսոտոն ընդդեմ Իտալիայի* [Durisotto v. Italy] գործերը (dec.), թիվ 62804/13, § 53, 2014 թվականի մայիսի 6): Դատարանը վերահաստատում է, որ վերջին հոդվածը չի պարտավորեցնում Պայմանավորվող պետություններին ստեղծել վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարաններ (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ Գրոսամն ընդդեմ Չեխիայի Հանրապետության [ՄՊ] [Grosam v. the Czech Republic [GC]], թիվ 19750/13, § 136, 2023

թվականի հունիսի 1, եւ *Կոտորայի* [Cotora] գործերը, § 45):

126. Դատարանը հաշվի է առնում այն փաստը, որ ինչպես Վենետիկի հանձնաժողովը, այնպես էլ GRECO-ն, առաջարկել են, որ Հայաստանի իշխանությունները սահմանեն բողոքարկման ընթացակարգ ԲԴԽ-ի որոշումների դեմ՝ դատավորին ենթարկելով կարգապահական պատասխանատվության (տե՛ս վերելում՝ 67-րդ, 68-րդ, 71-րդ եւ 73-րդ պարբերությունները): Բացի այդ, Եվրոպայի խորհրդի եւ այլ միջազգային նյութերով, որոնք նշված են վերելում՝ 63-69-րդ եւ 76-րդ պարբերություններում, առաջարկվում է դատավորների դեմ կարգապահական հարցերով բողոքարկելու իրավունք կամ իրավագործության երկրորդ աստիճան:

127. Դատարանը նշում է, որ սույն գործի հանգամանքներից ելնելով՝ 2023 թվականի հոկտեմբերին Ազգային ժողով է ներկայացվել Դատական օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին նախագիծ, որը նախատեսում է ԲԴԽ-ում վերաքննիչ բողոքարկման ընթացակարգ (տե՛ս վերելում՝ 73-րդ պարբերությունը): Թեւ խնդրո առարկա փոփոխություններն ընդունվել են, կողմերը չեն նշել, թե արդյոք դրանք ուժի մեջ մտել են, թե՛ ոչ (տե՛ս վերելում՝ 52-րդ պարբերությունը): Ամեն դեպքում, ինչպես արդեն նշվել է վերելում՝ 101-119-րդ եւ 124-րդ պարբերություններում, ԲԴԽ-ն որակվում է որպես «դատարան», որին դիմելու մատչելիության իրավունք է ունեցել դիմումատուն՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի նպատակներով: Այսպիսով, վերոնշյալ նկատառումները հաշվի առնելով, սովորական դատարաններում ԲԴԽ-ի որոշումների լրացուցիչ վերանայման բացակայությունը Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի մասով որեւէ խնդիր չի առաջացնում:

128. Վերը նշվածի համատեքստում Դատարանը եզրակացնում է, որ դիմումատուն «դատարան»-ի մատչելիության իրավունք է ունեցել՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով, որը պարզվել է, որ կիրառելի է նրա քաղաքացիական գործով:

129. Հետեւաբար այդ առումով դիմումատուի իրավունքների խախտում չի

արձանագրվել:

3. Արդյո՞ք ԲԴԽ-ն չի դրսևորել անհրաժեշտ անաչառություն՝ համաձայն Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի՝ նախագահող դատավոր Կ.Ա.-ի մասնակցության պատճառով:

ա) Կողմերի փաստարկները

130. Դիմումատուն մասնավորապես բողոքել է, որ մինչ ԲԴԽ-ի ոչ դատավոր անդամի եւ նախագահող դատավորի պաշտոնում ընտրվելը Կ.Ա.-ն զբաղեցրել է արդարադատության նախարարի պաշտոնը, իսկ դիմումատուի նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցած արդարադատության նախարար Գ.Մ.-ն եղել է նրա տեղակալը, «ընկեր»-ը ու «նախկին բիզնես գործընկեր»-ը, ինչպես ինքն էր նշել իր հարցաքննության ժամանակ որպես այդ ժամանակվա Արդարադատության նախարար (տե՛ս վերելում՝ 14-րդ պարբերությունը): Բացի այդ, տեղի փաստաբանական ընկերության (նույն տեղում) բաժնետոմսերի համապատասխանաբար քառասուն եւ վաթսուն տոկոսը պատկանել են Կ.Ա.-ի կնոջը եւ Գ.Մ.-ին: Ըստ դիմումատուի՝ չնայած Գ.Մ.-ն իր բաժնետոմսերը փոխանցել է հավատարմագրային կառավարման, նա շարունակել է շահույթ ստանալ փաստաբանական ընկերության գործունեությունից՝ որպես դրա սեփականատեր: Դիմումատուն ենթադրել է, որ Կ.Ա.-ն ուղղորդել է նաեւ ԲԴԽ-ի կազմին՝ ընդունելու որոշակի դիրքորոշում իր գործի վերաբերյալ (վերելում՝ 17-րդ պարբերությունը): Միեւնույն ժամանակ նա պնդել է, որ Կ.Ա.-ի անաչառությունը՝ նույնիսկ այդ ուղղորդման բացակայության պայմաններում, վտանգել է ԲԴԽ-ի ամբողջ կազմին՝ հաշվի առնելով նրա մասնագիտական, անձնական եւ տնտեսական կապերը Գ.Մ.-ի հետ: Դիմումատուի կարծիքով, ԲԴԽ-ի կողմից իր որոշման մեջ հղում կատարած «Ռուսթավի 2 հեռարձակող ընկերություն» ՍՊԸ-ի եւ այլոց գործը (վերելում հիշատակված) տարբերվում էր իր գործից, մինչդեռ ԲԴԽ-ի կողմից հղում կատարած այլ նախադեպեր իրականում հաստատում էին իր պնդումները:

131. Կառավարությունն ի պատասխան ներկայացրել է, որ ներպետական

օրենսդրությունը բավարար երաշխիքներ է ապահովում՝ առանձնացնելով ԲԴԽ-ի անդամի անաչառության ինչպես սուբյեկտիվ, այնպես էլ օբյեկտիվ գործոնները (վերելում՝ 24-րդ եւ 33-րդ պարբերությունները): Չի վիճարկվել, որ Կ.Ա.-ն որեւէ անձնական կողմնակալություն է դրսևորել դիմումատուի նկատմամբ: Ինչ վերաբերում է Գ.Մ.-ի հետ նրա ենթադրյալ տնտեսական կապերին, ապա այս կարգապահական վարույթը կամ դրանց արդյունքները չեն ունեցել ազդեցություն Կ.Ա.-ի կամ Գ.Մ.-ի տնտեսական շահերի վրա: Ավելին, Գ.Մ.-ն Կ.Ա.-ի կնոջ հետ ունեցած բիզնեսի իր բաժնեմասը հանձնել է հավատարմագրային կառավարման եւ ըստ օրենքի՝ իրավունք չի ունեցել ազդելու իր բաժնետոմսերի կառավարման վրա: Կառավարությունը եւս մեկ անգամ շեշտել է, որ նախագահող դատավորի գործառույթները զուտ վարչական են, եւ որ ձայների հավասարության դեպքում նա չունի որոշիչ ձայն: Դիմումատուն նաեւ որեւէ ապացույց չի ներկայացրել առ այն, որ Կ.Ա.-ն որեւէ կերպ ազդել է իր գործի քննությանը մասնակցած ԲԴԽ-ի դատավորների կազմի վրա: Ավելին, Գ.Մ.-ի գանգատների հիման վրա հարուցված մի շարք գործերով Կ.Ա.-ն հետ է կանչվել, քանի որ կային հիմքեր, որոնք կարող էին կասկածի տակ դնել նրա օբյեկտիվ անաչառությունը: Մասնավորապես այդ գործերից երեքը վերաբերել են կարգապահական վարույթին, որում Կ.Ա.-ն ներգրավված էր նախկինում արդարադատության նախարարի պաշտոնում եղած Ժամանակ, սակայն չորրորդ գործով նա հետ է կանչվել, քանի որ որոշակի քննարկում է ունեցել դատավորի հետ, որի կարգապահական պատասխանատվության հարցը վիճարկվում էր, ինչն ակնհայտորեն վտանգել է սույն գործում նրա օբյեկտիվ անաչառությունը: Կառավարությունը, հետեւաբար, եզրակացրել է, որ այդ առնչությամբ դիմումատուի կասկածները բավարար չեն Կ.Ա.-ի անաչառությունը կասկածի տակ դնելու համար, եւ, որ դիմումատուի դեմ կարգապահական վարույթի ընթացքում Կ.Ա.-ն եւ Գ.Մ.-ն պարզապես կատարել են իրենց պարտականությունները: Ի վերջո, Կառավարությունը ներկայացրել է, որ «*Ռուսթավի 2 հեռարձակող ընկերություն*» ՍՊԸ-ի եւ այլն [Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd and Others] (հիշատակված է վերելում) գործով սահմանված սկզբունքները նույն կերպ կիրառելի են դիմումատուի գործով, հատկապես, որ

դիմումատուի վերաբերյալ որոշումը ընդունվել է միաձայն (վերելում՝ 18-րդ պարբերությունը): Նրանք եւս մեկ անգամ անդրադարձել են Բանգալորյան սկզբունքների մեկնաբանությանը՝ նկատի ունենալով, որ «դատավորի ինքնաբացարկ չի պահանջվում, եթե որեւէ այլ տրիբունալ չունի գործը քննելու համար անհրաժեշտ կազմը» (վերելում՝ 61-րդ պարբերությունը): Նրանք պնդում էին, որ նման վիճարկումները Կ.Ա.-ի դեմ արհեստականորեն փոխելու էին ԲԴԽ-ի կազմը յուրաքանչյուր գործով, որը ներկայացվել է արդարադատության նախարար Գ.Մ.-ի կողմից:

բ) Դատարանի գնահատականը

i) Անաչառության վերաբերյալ ընդհանուր սկզբունքները

132. «Անաչառություն» սովորաբար նշանակում է կանխակալության կամ կողմնակալության ու դրա տարբեր ձեւերով դրսեւորումների բացակայություն: Համաձայն Դատարանի հաստատված նախադեպային իրավունքի՝ 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի նպատակների համար անաչառության առկայությունը պետք է որոշվի՝ համաձայն i) սուբյեկտիվ գնահատման, որտեղ պետք է հաշվի առնվի կոնկրետ դատավորի անձնական համոզմունքը եւ վարքագիծը, այն է՝ արդյոք դատավորը որեւէ անձնական նախապաշարմունք կամ կողմնակալություն է ունեցել տվյալ գործով, եւ ii) օբյեկտիվ գնահատման, այսինքն՝ պարզելով, թե արդյոք դատարանն ինքը եւ, ի թիվս այլ հայեցակետերի, դրա կազմը, բավարար երաշխիքներ են տվել՝ բացառելու իր անաչառության վերաբերյալ ցանկացած իրավաչափ կասկած (տե՛ս, օրինակ, վերելում հիշատակված՝ *Կիպրիանուն ընդդեմ Կիպրոսի* [ՄՊ] [*Kyprianou v. Cyprus* [GC]], թիվ 73797/01, § 118, ՄԻԵԴ 2005-XIII, եւ Միկալլեֆն ընդդեմ Մալթայի [ՄՊ] [*Micallef v. Malta* [GC]] գործերը, թիվ 29369/10, § 73 -78, ՄԻԵԴ 2015):

133. Այնուամենայնիվ, անաչառության այդ սուբյեկտիվ եւ օբյեկտիվ գործոնները հստակորեն տարբերակված չեն, քանի որ դատավորի վարքագիծը ոչ միայն կարող է արտաքին դիտորդի մոտ օբյեկտիվ կասկածներ առաջացնել տրիբունալի անաչառության վերաբերյալ (օբյեկտիվ գնահատում), այլեւ կարող է վկայել դատավորի անձնական համոզմունքի մասին (սուբյեկտիվ գնահատում) (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Կիպրիանուի* [*Kyprianou*] գործը, § 119): Որոշ

դեպքերում, երբ դժվար է ձեռք բերել ապացույցներ, որոնք կհերքեն դատավորի սուբյեկտիվ անաչառության կանխավարկածը, օբյեկտիվ անաչառության պահանջը տրամադրում է լրացուցիչ կարևոր երաշխիք (*տե՛ս Պուլլարն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* [*Pullar v. the United Kingdom*], 1996 թվականի հունիսի 10, § 32, Վճիռների եւ որոշումների մասին զեկույցներ, 1996-III, եւ *Օտեգի Մոնդրագոնն ընդդեմ Իսպանիայի* [*Otegi Mondragon v. Spain*] գործերը, թիվ 4184/15 եւ 4 մյուս գործերը, § 54, 2018 թվականի նոյեմբերի 6):

134. Արտաքին հատկանիշները թեւեւ որոշակի նշանակություն ունեն, բայց դրանք ինքնին որոշիչ չեն: Պարբերաբար անհրաժեշտ է ավելի լայն դիտարկել, քան արտաքին հատկանիշներն են, եւ կենտրոնանալ իրավիճակի իրողությունների վրա (*տե՛ս Պարլով-Տկալչիչն ընդդեմ Խորվաթիայի* [*Parlov-Tkalčić v. Croatia*], թիվ 24810/06, § 83, 2009 թվականի դեկտեմբերի 22): Այսպիսով, պարզելու համար, թե արդյոք դիմումատուի անաչառության վերաբերյալ ենթադրյալ վախերն օբյեկտիվորեն հիմնավորված են, անհրաժեշտ է արտաքին հատկանիշները ստուգել օբյեկտիվ իրողությունների հետ համեմատությամբ (*տե՛ս Թադիչն ընդդեմ Խորվաթիայի* [*Tadić v. Croatia*] գործը, թիվ 25551/18, § 61, 2023 թվականի նոյեմբերի 28):

ii) Վերոնշյալ սկզբունքների կիրառումը սույն գործի նկատմամբ

135. Սույն գործով Դատարանը չի համարում, որ առկա է անաչառության սուբյեկտիվ գործոնի հարց: Դատարանը, հետեւաբար, կդիտարկի նախագահող դատավոր Կ.Ա.-ի անաչառության հարցը օբյեկտիվ գնահատման լույսի ներքո:

136. Կողմերի միջեւ հակասություն չկա այն մասով, որ այդ ժամանակ գործող Արդարադատության նախարար Գ.Մ.-ն, որը կարգապահական վարույթ է հարուցել ԲԴԽ-ում դիմումատուի նկատմամբ եւ հետեւաբար պետք է համարվի սույն վարույթների կողմերից մեկը, եղել է Կ.Ա.-ի տեղակալը, մինչդեռ վերջինս եղել է Արդարադատության նախարար 2021 թվականի օգոստոսի 3-ից մինչեւ 2022 թվականի հոկտեմբերի 5-ը (*տե՛ս վերելում՝ 7-րդ պարբերությունը*): Ավելին,

Կառավարությունը չի վիճարկել, որ նրանք եղել են նաև ընկերներ, ինչպես հայտարարել է Կ.Ա.-ն, ինչպես նաև Գ.Մ.-ն եւ Կ.Ա.-ի կինը ունեցել են ընդհանուր բիզնես շահ փաստաբանական ընկերությունում: Դատարանը ի գիտություն է ընդունում այն փաստը, որ Գ.Մ.-ն իրավաբանական ընկերության իր բաժնեմասը հանձնել է հավատարմագրային կառավարման, եւ ինչպես նշված է ԲԴԽ-ի որոշման մեջ, այլևս ներգրավված չէ բիզնեսի կառավարման մեջ: Ավելին, ԲԴԽ-ի կողմից դիտարկված վեճը որեւէ առնչություն չունի Գ.Մ.-ի եւ Կ.Ա.-ի կնոջ տնտեսական շահերի հետ (համեմատի՛ր եւ հակադրի՛ր *Խորվաթիայի գոլֆի ֆեդերացիան ընդդեմ Խորվաթիայի* [*Croatian Golf Federation v. Croatia*] գործը, թիվ 66994/14, §§ 129-33, 2020 թվականի դեկտեմբերի 17): Սակայն փաստը մնում է փաստ, որ Կ.Ա.-ն եւ Գ.Մ.-ն եղել են ընկերներ, եւ ինչպես պնդել է դիմումատուն, եւ Կառավարությունը չի վիճարկել, նրանց ընտանիքները, ըստ երեւոյթին, ունեցել են եկամտի ընդհանուր աղբյուր, քանի որ, չնայած Գ.Մ.-ն այլևս չի պահպանել որեւէ ազդեցություն Կ.Ա.-ի կնոջ հետ ունեցած բիզնեսում, նա դեռեւս հանդիսացել է այդ ընկերության բաժնետոմսերի սեփականատերը (տե՛ս վերելում՝ 56-րդ պարբերությունը) եւ համապատասխանաբար Կ.Ա.-ի «բիզնես գործընկեր»-ը՝ թեկուզեւ Կ.Ա.-ի կնոջ փաստաբանական ընկերության միջոցով (տե՛ս վերելում՝ 14-րդ պարբերությունը): Կ.Ա.-ի հարցաքննությունից պարզ է դառնում նաև, որ իր եւ Գ.Մ.-ի ընկերական մտերմությունը հանգեցրել է վերջինիս որպես իր տեղակալի նշանակմանը՝ Արդարադատության նախարարի նախկին պաշտոնում եղած ժամանակ (նույն տեղում): Այդ բոլոր փաստերը վկայում են Կ.Ա.-ի եւ Գ.Մ.-ի շատ սերտ հարաբերությունների մասին, որոնք դուրս են գալիս մասնագիտական հարաբերությունների շրջանակներից որպես նախկին գործընկերներ (համեմատի՛ր եւ հակադրի՛ր *Ստեկ-Ռիշը եւ այլք ընդդեմ Լիխտենշտեյնի* [*Steck-Riesch and Others v. Liechtenstein*], թիվ 63151/00 գործը, § 48, 2005 թվականի մայիսի 19): Հետեւաբար, Դատարանի կարծիքով, Գ.Մ.-ի (գործով կողմ հանդիսացող) եւ Կ.Ա.-ի (դատական գործառույթներ իրականացնող մարմնի անդամ) մտերմիկ հարաբերություններն այնպիսի բնույթ ունենին, որ դրանք կարող էին Կ.Ա.-ի անաչառության հետ կապված կասկածներ առաջացնել (համեմատի՛ր վերելում հիշատակված՝ *Միկալլեֆի*

[*Micallef*], § 102, եւ *Կուլիասն ընդդեմ Կիպրոսի* [*Koulias v. Cyprus*] գործերը, թիվ 48781/12, § 61, 2020 թվականի մայիսի 26): Այս առումով Դատարանը անդրադարձ է կատարում նաեւ Բանգալորյան սկզբունքների մեկնաբանությանը, մասնավորապես՝ դրա 90-րդ պարբերությանը, ըստ որի «կողմնակալության հիմնավոր մտավախություն կարող է առաջանալ, երբ դատավորի եւ գործով ներգրավված հասարակության որեւէ անդամի միջեւ առկա է անձնական մտերմություն» (տե՛ս վերելում՝ 62-րդ պարբերությունը): Հաշվի առնելով արտաքին հատկանիշի կարեւորությունը՝ այդպիսի հանգամանքի առաջացման դեպքում (որը կարող է հանգեցնել առաջարկի կամ կողմնակալության դրսևորման) այն պետք է բացահայտվի վարույթի սկզբում եւ պետք է գնահատվի՝ հաշվի առնելով առկա տարբեր գործոններ՝ որոշելու, թե արդյոք սույն գործով ինքնաբացարկ հայտնելու փաստացի անհրաժեշտություն կար, թե՛ ոչ: Սա կարելու է ընթացակարգային երաշխիք է, որն անհրաժեշտ է թե՛ օբյեկտիվ, թե՛ սուբյեկտիվ անաչառության նկատմամբ համարժեք երաշխիքներ ապահովելու համար (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Կուլիասի* [*Koulias*] գործը, § 63): Ավելին, Դատարանը նկատում է, որ վիճարկելի կարգապահական վարույթը դիմումատուի դեմ հարուցվել է Կ.Ա.-ի՝ Արդարադատության նախարարությունից հեռանալուց ավելի քիչ, քան երկու ամիս անց, որտեղ նա այն կառույցի գլուխն էր, որը, ինչպես կառավարական նախարարությունների մեծ մասը, հիերարխիկ կառույց էր (համեմատի՛ր *Ուգուլավան ընդդեմ Վրաստանի* [*Ugulava v. Georgia*] (թիվ 2), թիվ 22431/20, § 60, 2024 թվականի փետրվարի 1), եւ նրա գործառնություններից մեկը դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթներ հարուցելն էր: Չնայած վիճարկելի կարգապահական վարույթները դիմումատուի նկատմամբ հարուցվել էին այն ժամանակ, երբ Կ.Ա.-ն այլեւս Արդարադատության նախարար չէր, նախարարությունը դիմել է Ամիրխանյանի [*Amirkhanyan*] գործի նյութերը ստանալու համար եւ ստացել այն Դատական դեպարտամենտից, երբ Կ.Ա.-ն դեռեւս զբաղեցնում էր նախարարի պաշտոնը (տե՛ս վերելում՝ 12-13-րդ պարբերությունները): Այս ամենը, զուգակցված Կ.Ա.-ի Արդարադատության նախարարությունից հեռանալու եւ Գ.Մ.-ի նրա պարտականությունները ստանձնելու ու դիմումատուի դեմ կարգապահական

վարույթներ հարուցելու միջեւ կարճ ժամանակահատվածի հետ, կարող է օբյեկտիվ դիտորդի մոտ առաջացնել կասկածներ, որ Կ.Ա.-ն հակված կլինեւ ընդունել իր նախկին ենթակայի եւ ընկերոջ գանգատը (համեմատի՛ր նույն տեղում, § 62):

137. Դատարանը նշել է, որ Կ.Ա.-ն ԲԴԽ-ի կազմից իրեն բացառելու որոշման կայացման ժամանակ ԲԴԽ-ին չի տեղեկացրել իր եւ Գ.Մ.-ի ընկերական եւ իր կնոջ եւ Գ.Մ.-ի միջեւ եղած բիզնես հարաբերությունների մասին, ինչպես պահանջվում է Դատական օրենսգրքի 71-րդ եւ 88-րդ հոդվածներով: Կ.Ա.-ի եւ Գ.Մ.-ի միջեւ նույնիսկ ֆինանսական ուղիղ կապի բացակայության պայմաններում միայն այն փաստը, որ նրանք եղել են ընկերներ, եւ այն, որ Կ.Ա.-ի կինը եւ Գ.Մ.-ն ունեցել են համատեղ բիզնես շահեր, պետք է նրա ուշադրությունը գրավեր այնքանով, որ իր անաչառությունը կարող էր դրվել կասկածի տակ եւ Օրենքի 71-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված կարգով այդ մասին պետք է ծանուցվեր (համեմատի՛ր *Նիկոլովն ընդդեմ Մակեդոնիայի նախկին Հարավսլավիական Հանրապետության* [*Nikolov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*], թիվ 41195/02, § 25, 2007 թվականի դեկտեմբերի 20):

138. Դատարանն ընդունում է, որ այն փաստերը, որոնց անդրադարձել էր դիմումատուն՝ ի աջակցություն իր պահանջին՝ կապված այն ժամանակ նախագահող դատավոր Կ.Ա.-ի հետ, իրենից ներկայացնում էր վիճարկելի պահանջ՝ անաչառության բացակայության վերաբերյալ: Այս համատեքստում, ստանալով իր՝ որպես նախագահող դատավորի ինքնաբացարկ հայտնելու համար ներկայացված համապատասխան գանգատը, ԲԴԽ-ն ստիպված է եղել մանրակրկիտ քննության ենթարկել գանգատը: Իր որոշման մեջ ԲԴԽ-ն անդրադարձել է այն փաստին, որ Գ.Մ.-ն իր բաժնեմասը հանձնել է հավատարմագրային կառավարման, եւ որ ըստ Դատարանի նախադեպային իրավունքի՝ դատավորների ընդհանուր ժողովի միայն մեկ անդամի կողմնակալությունը չի կարող կասկածի տակ դնել ամբողջ մարմնի անաչառությունը: Այնուամենայնիվ, Դատարանի համար պատճառաբանությունը համոզիչ չէ, ավելին, չի կարողացել ցրել դիմումատուի մտավախությունները՝ Կ.Ա.-ի անաչառության հետ կապված: Մասնավորապես ԲԴԽ-ն միայն անդրադարձել էր դիմումատուի պնդմանը՝ Կ.Ա.-ի կնոջ եւ Գ.Մ.-ի միջեւ տնտեսական կապերի մասով,

չտալով որեւէ պատասխան դիմումատուի կոնկրետ փաստարկներին՝ Կ.Ա.-ի եւ Գ.Մ.-ի մտերիմ անձնական հարաբերությունների վերաբերյալ, եւ ըստ այդմ, Կ.Ա.-ի՝ կոնկրետ գործով կայացված որոշումների վրա հնարավոր ազդեցության վերաբերյալ:

139. Ինչ վերաբերում է այն փաստարկին, որ Կ.Ա.-ն եղել է ութհոգանոց ընդհանուր ժողովի անդամներից միայն մեկը, որն ընդունել է դիմումատուի գործի էության վերաբերյալ միաձայն որոշում (տե՛ս 18-րդ եւ 131-րդ պարբերությունները), Դատարանը նկատել է հետեւյալը: Դատարանը նախկինում գտել էր, որ այն փաստարկը, որ ընդհանուր ժողովի անդամը, որը կարող է կողմնակալություն դրսևորել, ընդգրկված է մի քանի անդամներից բաղկացած ընդհանուր ժողովի կազմում, որոշիչ չէ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված օբյեկտիվ անաչառության հարցում, քանի որ հաշվի առնելով քննարկումների գաղտնիությունը՝ անհնար է հաստատել համապատասխան դատավորի իրական ազդեցությունը ժողովի անդամների կողմից ընդունված որոշման վրա (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Մորիսի [Morice]*, § 89, *Ֆազլի Ասլաների [Fazlı Aslaner]*, § 41, *Սիգրիդուր Էլին Սիգվուդդոթիրն ընդդեմ Իսլանդիայի [Sigríður Elín Sigfúsdóttir v. Iceland]*, թիվ 41382/17, § 57, 2020 թվականի փետրվարի 25, *Ստոյմենովիչի եւ Միլոշևիչի [Stoimenovikj and Miloshevikj]*, §39, եւ *Կերարի [Karrar]* գործերը, § 36, տե՛ս նույնանման *Միտրինովսկին ընդդեմ Մակեդոնիայի նախկին Հարավսլավիական Հանրապետության [Mitrinovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia]* գործերը, թիվ 6899/12, § 46, 2015 թվականի ապրիլի 30): Սույն գործով Կ.Ա.-ն եղել է ԲԴԽ-ի նախագահող դատավորը եւ դիմումատուի գործով զեկուցողը, որը գլխավորել է քննարկումները (տե՛ս վերելում՝ 16-րդ պարբերությունը), ինչը լրացուցիչ հանգամանք է, որն անհամատեղելի է անաչառության արտաքին հատկանիշի հետ (համեմատի՛ր վերելում հիշատակված՝ *Ֆազլի Ասլաների [Fazlı Aslaner]* գործը, § 41):

140. Դատարանը հաշվի է առնում այն փաստը, որ «*Ռուսթավի 2 հեռարձակող ընկերություն*» ՍՊԸ-ի եւ այլոց [*Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd and Others*] գործով (վերելում հիշատակված, § 363), որի վրա հիմնվել է ԲԴԽ-ն եւ Կառավարությունը

(տե՛ս վերելում՝ 18-րդ եւ 131-րդ պարբերությունները) գտել է, որ դիմումատուների կողմից Գերագույն դատարանի նախագահին ուղղված բողոքը դիտորդի օբյեկտիվ տեսանկյունից, չի կարելի ասել, որ ազդեցություն է ունեցել այդ դատարանի իննսնդամից բաղկացած ընդլայնված կազմի վրա, հատկապես, երբ դատական կազմը այդ գործի վերաբերյալ որոշում է կայացրել միաձայն քվեարկությամբ: Այնուամենայնիվ, սույն գործով Դատարանը, ի թիվս այլնի, հաշվի է առել այն փաստը, որ Գերագույն դատարանի նախագահին ինքնաբացարկ հայտնելու դիմումատուների խնդրանքը այդ դատարանի կողմից լուրջ քննարկման է դրվել՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի պահանջների համաձայն (վերելում հիշատակված՝ «*Ռուսթավի 2 հեռարձակող ընկերություն*» ՄՊԸ-ի եւ այլոց [*Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd and Others*] գործը, § 363)՝ ի տարբերություն սույն գործի:

141. Վերջապես, Կառավարությունն անդրադարձել է Բանգալորյան սկզբունքներին (տե՛ս վերելում՝ 131-րդ պարբերությունը), եւ այդ կապակցությամբ Դատարանը նշում է, որ համաձայն այն ժամանակ գործող ներպետական իրավունքի՝ ԲԴԽ-ն կարող էր շարունակել աշխատանքը, եթե նրա անդամների կեսից ավելին (այսինքն՝ առնվազն վեց անդամ) ներկա գտնվեին նիստին, եւ դատավորի կարգապահական պատասխանատվության մասին որոշումը կայացվեր ձայների պարզ մեծամասնությամբ: Այսպիսով, Կ.Ա.-ի հայտնած ինքնաբացարկը դեռեւս թույլ կտա ԲԴԽ-ին քննել դիմումատուի գործը եւ որոշում կայացնել այդ առնչությամբ: Կառավարությունը չի անդրադարձել ԲԴԽ-ի գործունեության դժվարություններին՝ կապված Գ.Մ.-ի կողմից ներկայացված գործի քննությունից Կ.Ա.-ին հեռացնելու հետ (տե՛ս վերելում՝ 131-րդ պարբերությունը): Ավելին, Դատարանն ընդգծում է արտաքին հատկանիշի կարեւորությունը՝ օբյեկտիվ անաչառության եւ հետեւաբար արդարադատության համակարգի նկատմամբ վստահության ապահովման նպատակով:

142. Սույն գործով սերտ հարաբերություններն այն ժամանակ նախագահող դատավոր Կ.Ա.-ի եւ արդարադատության նախարար Գ.Ա.-ի միջեւ (որոշ ֆինանսական եւ քաղաքական հետեւանքներով) հատում էին նրանց՝ որպես նախկին գործընկերների ուղղակի ընկերական հարաբերությունների սահմանները,

Եւ այն կարող էր իրավաչափ մտավախություններ առաջացնել Կ.Ա.-ի անաչառության վերաբերյալ, երբ նա ԲԴԽ-ի կազմի անդամ էր: Այնուամենայնիվ, Դատարանը չկարողացավ ցրել դիմումատուի կասկածները՝ Դատարանի նախագահի անաչառության վերաբերյալ: Դատարանը, այսպիսով, գտնում է, որ դիմումատուի կասկածները՝ կապված նախագահող դատավոր Կ.Ա.-ի անաչառության հետ, օբյեկտիվորեն արդարացված էին, եւ որ նրան չի տրամադրվել բավարար ընթացակարգային երաշխիքներ այս առումով: Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ Դատարանի կողմից անհրաժեշտություն չի առաջանում որոշում կայացնել այն հարցի շուրջ, թե արդյոք Կ.Ա.-ն, ըստ դիմումատուի պնդման, ուղղորդել է ԲԴԽ-ի կազմին՝ ընդունելու որոշակի դիրքորոշում իր գործի վերաբերյալ (տե՛ս վերելում՝ 17-րդ եւ 130-րդ պարբերությունները):

143. Հետեւաբար տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-րդ կետի խախտում:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

144. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանն անհրաժեշտության դեպքում տուժող կողմին արդարացի փոխհատուցում կտրամադրի»:

Ա. Վնասը

145. Դիմումատուն պահանջել է 351,335,076 ՀՀ դրամ՝ որպես նյութական վնասի հատուցում, որում ընդգրկված է մինչեւ թոշակի անցնելը չստացված աշխատավարձը, ինչպես նաեւ աշխատանքից ազատվելու հետեւանքով կենսաթոշակի կորուստը: Դիմումատուն պահանջել է 40,000 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի հատուցում:

146. Կառավարությունը վիճարկել է այս պահանջները:

147. Դատարանը նշում է, որ սույն գործով արդարացի փոխհատուցման շնորհումը կարող է հիմնված լինել միայն այն փաստի վրա, որ դիմումատուն չի օգտվել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված երաշխիքներից: Այնուամենայնիվ, Դատարանը չի կարող ենթադրություններ անել, թե ինչ էլք կունենար Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի հետ համատեղելի վարույթը, եթե խախտումներ չհայտնաբերվեին: Սույն գործով Դատարանը որևէ պատճառահետեւանքային կապ չի տեսնում հայտնաբերված խախտման եւ ենթադրյալ նյութական վնասի միջեւ, հետեւաբար այն մերժում է սույն պահանջը (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Միտրովն ընդդեմ Մակեդոնիայի նախկին Հարավսլավական Հանրապետության* [Mitrov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia], թիվ 45959/09, § 62, 2016 թվականի հունիսի 2, եւ *Միտրինովսկիի* [Mitrinovski] գործերը, § 56):

148. Հաշվի առնելով վերոնշյալը՝ Դատարանը վերահաստատում է, որ 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտում արձանագրելու դեպքում հատուցման ամենահարմար ձեւ կլիներ երաշխավորել, որ հնարավորինս վերականգնվեր այն դիրքը, որում դիմումատուն կգտնվեր, եթե սույն դրույթի պահանջները չանտեսվեին: Դատարանը գտնում է, որ այս սկզբունքը կիրառելի է նաեւ սույն գործով: Հետեւաբար Դատարանը գտնում է, որ հատուցման առավել նպատակահարմար ձեւը կլինի վարույթի վերսկսումը՝ համաձայն Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի պահանջի, եթե դիմումատուն այդպես պահանջի՝ Դատական օրենսգրքի 157-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետի համաձայն (տե՛ս վերելում՝ 50-րդ պարբերությունը): Միեւնույն ժամանակ, որոշում կայացնելով արդարության սկզբունքի հիման վրա, Դատարանը դիմումատուին շնորհում է 3,600 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի հատուցում՝ գումարած գանձման ենթակա ցանկացած հարկ:

Բ. Ծախսերը եւ ծախքերը

149. Դիմումատուն դատարանում՝ վարույթների շրջանակներում, իր իրավաբանական ներկայացուցչության համար պահանջել է նաեւ 5,132 եվրո, որը, ըստ նրա, համարժեք է 2,150,000 ՀՀ դրամի: Դիմումատուն նաեւ պահանջել է 52,708

ՀՀ դրամ՝ սույն վարույթների շրջանակներում առաջացած փոստային ծախսերի համար:

150. Կառավարությունը վիճարկել է, որ իրավաբանական ծառայությունների վճարների մասով դիմումատուի պահանջները չափազանցված են: Նա նաեւ չի ներկայացրել բավարար տեղեկություններ իր իրավաբանի կատարած աշխատանքի, մասնավորապես՝ ժամերի քանակի եւ ժամավճարի վերաբերյալ: Ինչ վերաբերում է փոստային ծախսերին, նրանք պնդում էին, որ դիմումատուն չի ապացուցել, որ պահանջվող գումարը վերաբերում է սույն գործին:

151. Դատարանի նախադեպային իրավունքի համաձայն՝ դիմումատուն ունի ծախսերի ու ծախքերի հատուցման իրավունք այնքանով, որքանով ապացուցվում է, որ դրանք փաստացի կատարվել են, անհրաժեշտ են եղել, եւ որ դրանց չափը եղել է ողջամիտ (տե՛ս վերելում հիշատակված՝ *Ռամոս Նունես դե Կարվալիո է Սայի* [*Ramos Nunes de Carvalho e Sá*] գործը, § 227, սկզբում): Դատարանը գտնում է, որ դատարանում կրած դատական ծախսերը պարտադիր կերպով կատարվել են հայտնաբերված խախտման համար փոխհատուցում ապահովելու համար եւ հիմնավորվել են ծառայությունների մատուցման պայմանագրերով եւ դիմումատուի կողմից ներկայացված վճարման անդորրագրերի պատճեններով: Այնուամենայնիվ, Դատարանը վերահաստատում է, որ դատական ծախսերը հատուցելի են միայն այնքանով, որքանով դրանք վերաբերում են հայտնաբերված խախտմանը: Հետեւաբար դիմումատուի կողմից պահանջված դատական ծախսերը չեն կարող ամբողջությամբ փոխհատուցվել, քանի որ Դատարանը մասամբ մերժել է դիմումատուի բողոքները (տե՛ս, համապատասխան փոփոխություններով, *Սաղաթելյանն ընդդեմ Հայաստանի* [*Saghatelyan v. Armenia*], թիվ 7984/06, § 63, 2015 թվականի հոկտեմբերի 20 եւ *Մնացականյանի* [*Mnatsakanyan*] գործը, § 10): Այսպիսով, հաշվի առնելով իր տրամադրության տակ գտնվող փաստաթղթերը եւ վերոնշյալ չափորոշիչը՝ Դատարանը ողջամիտ է համարում տրամադրել 1 300 եվրո՝ որպես բոլոր պահանջների մասով կրած ծախսերի ու ծախքերի փոխհատուցում՝ գումարած դիմումատուից գանձման ենթակա ցանկացած հարկ: Ինչ վերաբերում է փոստային ծախսերին, ապա համապատասխան հաշիվ-վավերագրից պարզ է

դառնում, որ պահանջվող գումարը վերաբերում է դիմումատուի գանգատի եւ սույն գործի շրջանակներում օժանդակ փաստաթղթերի ներկայացմանը: Հետեւաբար դատարանը դիմումատուին շնորհում է 120 եվրո գումար՝ գումարած գանձման ենթակա ցանկացած հարկ:

ԱՅՍ ՀԻՄՆԱՎՈՐՄԱՄԲ ԴԱՏԱԴԱՆԸ ՄԻԱԶԱՅՆ՝

1. Որոշում է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի կիրառելիության հարցը միացնել դիմումատուի՝ դատարանի մատչելիության իրավունք չունենալու վերաբերյալ ըստ էության բողոքին եւ գտնում է, որ այն կիրառելի է իր քաղաքացիաիրավական հայեցակետով.

2. *Հայտարարում է* գանգատն ընդունելի.

3. *Վճռում է*, որ տեղի չի ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտում՝ Բարձրագույն դատական խորհրդի անկախ չլինելու մասով.

4. *Վճռում է*, որ տեղի չի ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտում՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի բացակայության մասով.

5. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտում՝ Կ.Ա.-ի անաչառ չլինելու մասով.

6. *Վճռում է՝*

ա) պատասխանող պետությունը, Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան, վճիռը վերջնական դառնալու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում պետք է դիմումատուին վճարի հետեւյալ գումարները, որոնք պետք է փոխարկվեն պատասխանող պետության արժույթով՝ վճարման օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով.

i) ոչ նյութական վնասի դիմաց՝ 3,600 եվրո (երեք հազար վեց հարյուր եվրո)՝ գումարած գանձման ենթակա ցանկացած հարկ,

ii) ծախսերի եւ ծախքերի դիմաց՝ 1,420 եվրո (հազար չորս հարյուր քսան

եվրո)՝ գումարած դիմումատուին վճարվող գումարից գանձման ենթակա բոլոր հարկերը.

բ) վերը նշված եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո՝ մինչև վճարման օրը, պետք է հաշվարկվի վերոնշյալ գումարների նկատմամբ պարզ տոկոսադրույք՝ չկատարման ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած՝ լոմբարդային ռեպոյի տոկոսադրույքի չափով՝ գումարած երեք տոկոսային կետ.

7. Մերժում է դիմումատուի՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերենով եւ գրավոր ծանուցվել է 2025 թվականի հունվարի 23-ին՝ համաձայն Դատարանի կանոնակարգի 77-րդ կանոնի 2-րդ եւ 3-րդ կետերի:

Քարտուղար՝

Նախագահ՝

Վիկտոր Սոլովյեչիկ

Մաթիաս Գայոմար